

JEST PRAVDOU NEPOCHYBNOU

ŽE UMŘEL

MISTR JAN HUS

ZA SVÉ PŘESVĚDČENÍ

A ŽE JEST MUČENÍKEM ZA PRAVDU?

NAPSAL

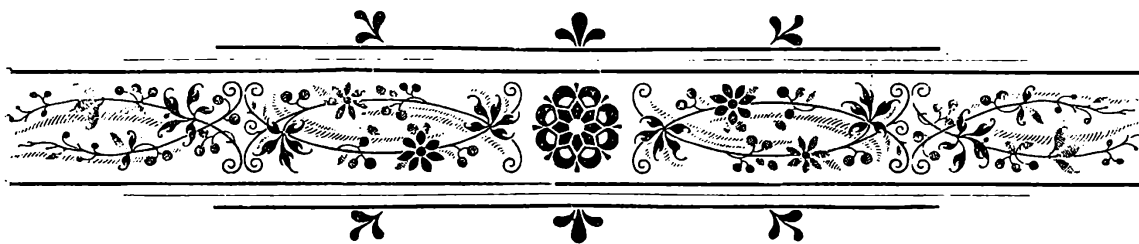
DR. ANTONÍN LENZ,
probošt král. kolleg. kapitoly Vyšehradské.

(OTISK Z „VLASTI“.)

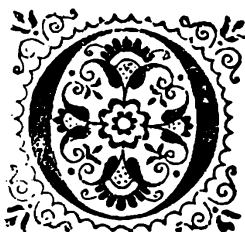
V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. — Nákladem spisovatelovým.

1898.

ÚVOD.

Husovi víme, že nepocházel z rodičů zámožných, alebrž chudých, a že se jako student v Praze živil zpíváním a posluhováním v chrámu Páně. *Živobyťi tedy měl ihned v mladistvém věku ze zboží církevního.* Nikde jsem se nedočel, že by toto živobyťi bylo bývalo nuzné. Hus sobě na ně nikde nestěžuje. Myslím, že takováto cesta životní byla způsobilá k tomu, aby duch zbožnosti se v něm rozhojňoval.

Odbyv školy průpravné, stal se žákem na fakultě artistické, čili, jak my říkáme: filosofické, ale studii těmito nikolivěk neutrpěl újmy na své prvotné zbožnosti, a ta ho as k tomu vedla, že se, když bylo roku 1393. prohlášeno milostivé léto, podrobil podmínkám, za kterých bylo lze dosáhnouti odpustků; vykonal pouť po kostelích a zpověď na Vyšehradě a vydal na dobré účely všecken statek svůj, jenž tehdáž čtyři groše obnášel. Bylo mu tehdáž let dvacet čtyři.

V září téhož roku stal se bakalářem, v lednu r. 1396. mistrem. R. 1400. byl posvěcen na kněze, r. 1401. byl zvolen za děkana.

Zdali ho vedla ku kněžskému stavu *pouze* touha po dobrém bydlu nebo spíše, aby se mohl více oddati vědám, anebo v popředí pevná vůle, aby se mohl věnovati službě Boží, o tom si nedovolují nižádného úsudku.

Dne 14. března 1402. byl Hus od arcibiskupa potvrzen za správce kaple Betlémské. Myslím, že byl Hus za první doby kněžství svého knězem zbožným, *v pravdě katolickým.* Jevilyť se při něm, i když dospěl a akademických stupňů dosáhl a knězem se stal, zbožné dojmy jeho mládí.

Že byl Hus knězem zprvu zbožným, aspoň, dokud jedem Viklifickým nebyl zachvácen, a že měl jako kněz dobrou pověst, ano, že hořel za nápravu v Církvi, i v lidu i v duchovenstvu, soudím z té okolnosti, že byl ze všech tehdějších kněží nejčastěji od arcibiskupa volán, aby na se přijal na synodách úřad kazatele. Musil tedy Hus vynikati aspoň in foro externo v prvních dobách životem ne toliko zbožným, ale také správně katolickým a vzorným, neboť by jinak zvolení jeho bylo a priori marné, aniž by byly synodální

řeči jeho prospívaly, aniž by mu byli mohli synodalové v tvář metati: »Medice, cura te ipsum.« Lékaři, léčiž sebe sama.

Jediná zbožnost a vzorný život by byl nedostačoval arcibiskupovi Zbyňkovi, aby volal častěji Jana Husa ku kázáním synodálním, kdyby byl o něm nebyl měl vědomost, že jest dobře naučený a za nápravu v kněžstvu horlivý kněz. Toužilť zajisté i Zbyněk po nápravě v duchovenstvu, jako všichni arcibiskupové od vzorného, zbožného, ve svaté pověsti odumřelého a velikého rádce Karla IV., Arnošta z Pardubic, až k arcibiskupovi Zbyňkovi.

Avšak biskupové tito snažíce se o nápravu v duchovenstvu, měli vezdy před sebou přesvědčení, že náprava v Církvi musí se díti *na základě pravdy katolické* a bez úrazu základních pravd katolických o ústavě Církve Boží a její svatovlády. V tom zajisté nečinil výjimky zbožný, od Václava IV., tohoto nehodného syna Otce vlasti Karla IV., pronásledovaný arcibiskup Zbyněk. Zbyňkovy myšlenky o nápravě nebyly a nemohly býti totožny s myšlenkami Husovými od té doby, ve které se stal zapřisáhlý nenávistník katolické Církve, Anglosask Jan Viklif, jeho vzorem a jeho pátým evangeliem.

Za synodálního kazatele byl Hus ponejprv zvolen r. 1404., tedy později, nežli zastával úřad rektora vysokých škol, neboť byl zvolen za rektora r. 1402. a byl jím až do sv. Jíří 1403.

Za rektorátu mistra Jana Husi šířily se rychle Viklifovy názory nejen mezi studentstvem, ale i mezi mistry. Po Husovi stal se rektorem university Harrasser, rodem Bavorák, kterýž se snažil zameziti viklifismus na vysokých školách. Možná, že ho k tomu pobádal Jan Hübner, mistr theologie a svobodných umění. Týž sebral z Viklifových spisů, jako z *Trialogu*, *De triplici Vinculo*, *de Ecclesia*, *de Ordinatione Fratrum*, *De civili Dominio*, *De perfectione statuum*, *De Fundatione sectarum*, a zvláště ze spisu »*Dialogus*« 21 vět a připojil je k těm, kteréž byly na synodě Londýnské r. 1382. zavrženy, takže vzrostl osudný pro Husa a zvláště pro všecken Český národ osudný počet 45 Viklifových vět. Kolem nich a o nich trvaly v Čechách spory na universitě po léta. Jestliže však mohl Hübner z tolika theologických knih Viklifových a polemických sebrati bludné kusy jeho, musily mu býti také známy. A z této okolnosti troufám si souditi, že knihy dotčené musily nejen jemu známy býti, ale že známost o těch knihách již byla r. 1403. v Praze dosti rozšířena, a že se tedy prvé rozšiřování spisů Viklifových dělo již r. 1402., především za rektorování Jana Husi, a snad ještě spíše. Jinak, nač by se byl Harrasser namáhal a nač Hübner, aby poznovu zavrženy byly 24 věty Viklifovy z *Trialogu* a z jiných jeho spisů vyňaté?

Hübner sebral dotčené věty buď z vlastní horlivosti za svatou víru, nebo byla jemu tato věc kapitulou Hradčanskou uložena. Kapitula však, majíc v čele officiala Kbelu, odevzdala všech 45 vět rektorovi Harrasserovi se žádostí, aby svolal k jejich posouzení mistry ke schůzi, což také dne 28. května 1403. učinil. Avšak naproti odsouzení vět povstal prudký odpor těch, kdož měli zalíbení v knihách a zásadách Viklifových. Oni tomu nechtěli, aby o těch větách jako o větách Viklifových byl učiněn soud a nález, aneb aby dokonce byla nad nimi vyřčena zátrata, že jsou kacířské, v čemž by bylo zahrnuto nepřimo také odsouzení Jana Viklifa. Možná, že by as se byli dali k tomu nakloniti, že kusové tito, jak jsou byli, jsou bludné

a kacířské, ale odpírali, že by byly Viklifovy, ač se jeden z tehdejších přátel Husových, Stanislav ze Znojma, i toho odvážil tvrditi, že vesměs žádná z těch 45 vět není ani bludná, ani kacířská. Tím byli starší mistři tak pohoršeni, že vyšli ze shromáždění. Někteří z příznivců Viklifových tvrdili, že se jemu sebranými články jiný smysl podkládá, než který mají v souvislosti ve spise, ale nad jiné se zastal Viklifa M. Mikuláš z Litomyšle, kterýž do očí řekl Hübnerovi: »*Tys křivě, nespravedlivě a lživě vytáhl kusy ty z knih, ježto tak nestojí.*« Ten M. Mikuláš dopustil se dvojí lži: Předně není pravda, že Hübner všech 45 vět z knih Viklifových sebral, a za druhé je lež, že mají dotčené věty v knihách Viklifových jiný význam, než jak znějí, anť jest smysl jejich v knihách Viklifových ještě příkřejší a horlivější.*) Přes to však ihned chytil se Hus této domněnky a připojil ihned trest, jakým by byl měl býti Hübner pro tuto svoji domnělou proľhanost trestán, tvrdě, že by ten, kdož takto učinil, byl spíše hoden smrti, než falšovatelé šafránu, Berlín a Vlaškam, kteří byli nedávno před tím v Praze upáleni.

Nemohu se zde ubrániti myšlence, že především Jan Hus, kterýž přede všemi cenil Viklifa, již dobou tehdejší znal učení M. Jana Viklifa, ano, že již tehďáz aspoň o některých spisech jeho i přednášky činil, ano, že snad již tehďáz lid s myšlenkami Viklifovými na kázáních v Betlémě seznamoval. Já stavím toto své mínění na té okolnosti, že Hus trvaje u vyhnanství z Prahy r. 1412. v jednom listě svém**) napsal, aby Pražané věrně ku pravdě jeho stáli, kterouž jim od *dvanaći let* již hlásal. V listě tomto míní pravdu katolické pravdě protivnou, a poněvadž všecky jeho domnělé pravdy, pravdě katolické odporné, jsou Viklifické, tedy *domnělou pravdu Viklifickou*. Pravím tedy, že Hus již od nejprvnějších dob svého kněžství, tedy již dříve, nežli se stal kazatelem v Betlémě, kázával podle vzoru Viklifova. Bylyť to novinky pikantní, zvláště pro Čechy, kteří vezdy k novotám lnuli, zvláště, anať půda k jejich přijetí byla dosti upravena bědným stavem Círky na dvě strany politickými neplechami rozdělené. S tím souvisí zcela dobře, co vypravuje pan vládní rada Vl. Tomek, že měl Hus již tehďáz přívržence mezi měšťany, v šlechtě, při dvoře královském, a že mělo i pohlaví ženské svůj znamenitý díl v tehdejším ruchu, zvláště šlechtické dámy.***)

Je-li tomu však tak, musil Jan Hus věděti, že věty Viklifovy se skutečně ve spisech Viklifových nalézají, zejména, že všech 24 vět prvních jest po různu v *Dialogu*, v *Dialogu de Ecclesia de potestate papae*, *De Veritate scripturae*, *De Officio regis*, *de quatuor sectis novellis atd.* †) a druhých 21 v rozličných spisech Viklifových. Zdá se mi tedy, že Jan Hus připojiv se ihned k nálezu M. Mikuláše, nejednal podle upřímnosti srdce svého. Avšak tehdejší odpor příznivců Viklifových (bylyť to pouze členové Českého národa na universitě)

*) Viz Dr. Ant. Lenz: Apologie sněmu Kostnického v příčině odsouzení vět Viklifových. Praha 1896.

**) Palacký, Doc. str. 41. n. 18 píše Hus Pražanům »Plus quam duodecim annis in Verbo Dei apud vos . . . laboravi.« A v říjnu r. 1414. (Doc. str. 71. n. 37.) píše přátelům v Čechách: »Viete, že jsem s Vámi po dlůhý čas pracoval, káže Vám slova Boží bez kacieřstvie a bez bludův.«

***) Dějepis města Prahy III., 438, 439.

†) Viz Dr. A. Lenz: Apologie sněmu Kostnického.

byl marný. Druzí tři národové, tedy majorita university, učinili přese všechen odpor Viklifistů nález, že nesmí žádný úd university těch 45 článků hájiti, ani veřejně ani potají vyznávati a rozšiřovati, chtěl-li zachovati poslušnost universitě přísahanou a neupadnouti v pokutu na křivopřísežníky slušící.« Vytáčka Viklifistů, že dotčené věty nejsou Viklifovy, nic jim neprospěla.

Předpokládaje, že Hus znal učení Viklifovo a že věděl, že zakázané věty skutečně obsahují jeho náuku, musím souditi, že záleželo Husovi na tom, aby zakryl, že by on byl z těch, kteří stáli k učení větami zavrženými vyslovenému. Tajil Hus tohoto svého souhlasu s učením Viklifovým zajisté r. 1404., aneb aspoň své záliby na něm, jinak by bylo nemožno, aby ho byl arcibiskup Zbyněk zavolal k synodálnímu kázání. Není věru možná, aby byl Zbyněk neznal podvratnou a revoluční povahu vět Viklifových. Tou dobou bylo u sv. Víta na 300 členů duchovenstva, Zbyněk měl k ruce své členy kapitoly Hradčanské, kteráž před nedávnem věty ty universitě k posouzení podala, měl k ruce své i theology svého dvora, a proto můžeme s jistotou souditi, že věděl, jakého obsahu jsou spisy Viklifovy, z nichž sebrány byly zavržené věty Viklifovy. Nelze také přijati, že by byla kapitola u sv. Víta nevěděla, a že by byli theologové arcibiskupovi nevěděli, že byly sebrány tyto věty z rozmanitých spisů Viklifových počtem 24 v Anglii a na synodě r. 1382. zavrženy, a že bylo opět na synodě Londýnské r. 1396. ze spisu »Trialogu« 18 vět sebráno a odsouzeno. Tím byl »Trialog« všechen censurován jako kniha kacírstvím a bludy naplněná, ten Trialog, kterýž přede všemi spisy Viklifovými byl v Čechách znám a také od Husa vysokoceněn, a jež také na český jazyk vyložil.

Zbyněk tedy a jeho theologové věděli na jisto, že byly spisy Viklifovy v Anglii censurovány, ač jest možno, že vědouce o zavržení stránky Viklifovy, nevěděly zejména, zdali by pravda bylo, že dotčené věty jsou *skutečně* Viklifovy, ač kusy o sobě byly a jsou nekatolické. Kdyby se byl tedy Jan Hus před rokem 1404. prozradil, že dotčené věty Viklifovy buď že celkem, aneb aspoň částečně za pravdivé uznává, byl by byl zajisté nedospěl k důstojnosti kazatele synodálního.

Roku 1403. se Hus arci opřel zátratě sebraných vět Viklifových spolu se svými přívrženci, ovšem pro většinu tří národů na universitě Pražské Viklifovcům odpornou, marně, ale on se znal s přátely svými k tomu, že to nejsou věty Viklifovy, ale Hübnerovy, a tou vytáčkou zakryl svoji zálibu v náuce Viklifově.

V skutku však byl Viklif tou dobou vůdcem Husovým v kazatelské jeho činnosti. Ten způsob přilákal do Betléma tisíce posluchačů ze všech stavů, a mezi posluchači bývala i královna Sofie.

Mistr Jan Hus uměl tajiti, jak vlastně smýšlel o Viklifovi. Či snad tou dobou neznal dostatečně, čemu Viklif učil? Tomu abych dal za pravdu, není mi možná, neboť jakž bych mohl za to míti, že Hus nebyl znalcem ani Trialogu Viklifova, ani Dialogu, ani spisu jeho »De Eucharistia«? Jakýž by pak mělo smysl jeho přitakování ku výroku M. Mikuláše Litomyšlského, že sebrané věty nejsou jeho, ale že jsou jemu podstrčeny? Jakýž by měl smysl do sebe Husův přísný soud nad Hübnerem, že by byl spíše hoden smrti, nežli falšovatelé šafránu? Musil tedy Hus předobře znáti spisy Viklifovy, z nichž dotčené věty sebrány byly, a i také s nimi ve věcech četných kato-

lické víře odporných souhlasiti. On však uměl se dobře ohraditi, jelikož v něm Zbyněk shledával pouze kněze za nápravu v Církvi horujícího.

Právě tou příčinou, že uměl Hus utajiti pravého smýšlení svého stran revolučních a podvratných zásad Viklifových, nedožnal ihned odporu od arcibiskupa a od kapitoly Hradčanské i Vyšehradské, které obě učení Viklifovo zavrhovaly. A opět, právě proto, že Hus měl veliké dary od Boha, neobyčejnou známost jazyka českého a neobyčejnou výmluvnost, nevšední jasnotu a popularnost v řeči, stal se pro panující tehdejší řády, pro mír a pokoj v zemi velice nebezpečným. Stal se za krátko oblíbeným kazatelem lidu, a kaple Be- tlémská místem, kdež se scházel lid, a kamž se hrnula i elita národa: žakovstvo, bakaláři, mistři, doktoři, šlechta, milci královi, ano, jak dotčeno bylo, i královna. Hus přičiňoval pak k pravdám katolickým i bludy Viklifické, a horle za nápravu, činil nespravedlivé výpady na duchovenstvo veškeru a přenášej, jako jeho vzor Jan Viklif, zločiny jednotlivých kněží na kněžstvo vůbec, a tak připravoval náš národ k hroznému rozkolu.

Veliká výmluvnost Husova nabyla ještě větší váhy a síly tím, že byla slova jeho plna rigorismu a že měla podporu v nezištnosti jeho, a aspoň pro foro externo v bezvadném životě. K tomu se po- jila uhlazenost a dvornost jeho chování, čímž přitáhl k sobě veliký počet studentstva, lidu a šlechty.

Hus ani r. 1408. nevyřkl upřímně, jak vlastně smýšlí o náukách Viklifových, pokud byly 45 větami sebranými od university censurovány. Záleželo totiž Václavovi IV. velmi na tom, aby království České pozbylo své nekalé pověsti, že se v něm šíří kacířství, anť již Innocenc VII. zvláštní bullou napomínal arcibiskupa, by je vykořenil, a r. 1406. byla nucena synoda, neboli arcibiskup rozkaz vydati, aby se učilo o svátosti oltářní, že po posvěcení nezůstává podstata chlebná, alebrž pouze tělo a krev Páně, a tyto rozkazy čelily proti viklifismu a zejména přímo proti prvním třem větám Viklifickým. K rozkazu tedy královi bylo dne 20. května 1408. shromáždění národa Českého v učení Pražském u Černé Růže na Příkopech k tomu cíli a konci, aby universita, t. j. členové její, pokud náleželi k Českému národu, ještě jednou v úvahu vzali 45 vět Viklifových, nebo o ty tehdejší běželo, a je censurovali a odsoudili a zavrhl. Z ostatních tří národů nikdo nebyl přítomen, neboť těch se zlá pověst kacířství ne- týkala, alebrž jenom národa Českého. Zdá se, že měli ti tři národové lepší znalosti o veliké propasti mezi učením katolickým a učením Viklifovým, jakož i jak jest revoluční a podvratná nauka Viklifova netoliko v oboru církevním, ale také ve směru občanském. Sešlo se množství veliké. Mistrů 74, bakalářů 120 a asi 1000 studentů. Vůdcem tohoto sboru byl M. Jan Hus, a jeho vážný hlas byl asi rozhodující. Rektorem university byl tehdejší M. Klement z Mnichovic, a profesory zvláště na fakultě theologické dr. Helias, M. Petr a Stanislav ze Znojma, dr. Ondřej z Brodu, dr. Štěpán Páleč, M. Jakoubek ze Stříbra a jiní. Články Viklifovy byly ovšem od sboru zavrženy, ale jak? Poněvadž totiž Hus a přátelé*) jeho se protivili tomu, aby byly

*) Zdali ještě tehdejší stáli doktoři v bohosloví pevně k Husovi, dovolují si pochybovati.

kusy Viklifovy zavrženy úhrnkem, čili jak se po theologicku říká »in globo«, pravice, mnohé, vezmouc je ovšem ve smyslu dobrém, nebyly by křivé, vyřčena jest záповěď dotčených kusů těmito slovy: »aby žádný úd národa Českého neopovážil se držeti, učiti aneb hájiti který oněch článků ve smyslu jejich kacírském anebo pohoršlivém«.

K tomuto úskočnému a svědomí Čechův do bludu uvádějícímu nálezu jsem připojil*): »Touto poznámkou byla censura vět Viklifových odstraněna, neboť Hus a jeho přátelé nedali národu Českému poučení, který smysl dotčených vět by byl dobrý a který kacírský a pohoršlivý. Kdyby byl král Václav měl tolik ostrovtipu, aby byl poznal šmejdy, jaké se tuto s ním a s národem Českým děly, myslím, že by byl tentokráte Viklif mnohému z nich hlavu zviklal, snad i M. Janu Husovi. Ale pohřichu! Dvůr jeho i s královnou byly Viklifické.

Že zasluhuje M. Jan Hus se svými přívrženci přísného odsouzení pro konání své, jde z jejich záповědi: že od té doby nesmí míti žádný bakalář čtení veřejného o některém ze tří traktátů Viklifových, jež byly vyznačeny: Dialogus, Trialogus a de Eucharistia. Musili ti páni mistři, doktoři a i také bakaláři předobře znáti, že se v těchto knihách kacírstvím jen hemží, a že v těch spisech jsou u velikém množství právě ty články Viklifovy, jež zatratila synoda Londýnská r. 1382. a r. 1396., a jež sebral Jan Hübner. Právě ty spisy ukazují, že jsou v nich dotčené věty v daleko drsnějším smyslu obsaženy, než jak znějí. Z Trialogu jest sebráno 11 vět, z De Eucharistia 3, z Dialogu 12 vět, a právě těch nejpeprnějších, ostatní však z jiných spisů Viklifových. Právě tato záповěď obviňuje Husa a jeho přátele, že hráli se žakovstvím a s ubohým lidem českým nehodnou a neupřímnou a zároveň nebezpečnou hru.

K tomu dodávám ještě, že se Hus zvláště takovýmto výsledkem zle provinil proti království Českému a proti lidu českému, o němž tolikráte ujišťoval, že ho miluje a cení nade všechny národy, a přede vším proti příznivci svému králi Václavovi, neboť ten chtěl kacírství zažehnati a naši drahou vlast od přihany očistiti, Hus však se k tomu žádnou měrou nepřičiňoval, alebrž měnil svým konáním plamen kacírství v úplný žár.

Něžný a uhlazený byl Hus ku svým přívržencům a přátelům, ale nešetrný a prudký k těm, kteříž nebyli jeho smýšlení, neustupný a na svém trvající i tehdáž, když patrně poznával, anebo poznati mohl, že není s obecnou Církví za jedno. Hus byl také, jakož svědčí Palacký, *velice marnivý a ctižádostivý*, a vida, že horlení za nápravu a cesta, kterou on k ní ukazoval, dochází oblíby i u lidu, i u velikých pánů, horlil stále ohnivěji, líče při tom stav duchovenstva a Církve barvami co možná nejčernějšími, a tak připravoval stavu duchovnímu, k němuž sám náležel, dobu hrozného pronásledování, a vlasti své a národu svému děsné bouře.

Nikdo mu zajisté nebude upírati, že vykonal z lásky k jazyku národa svého věci veliké. Byl také za tuto přízeň a lásku k lidu neobyčejnou náklonností a vroucností jeho odměněn.

Lásky však od duchovenstva nemohl očekávati. Vždyť je veřejně před obecným lidem proti všemu řádu a spravedlnosti tupil a haněl,

*) Dr. A. Lenz: Apologie sněmu Kostnického. Str. 74.

přenášeje poklesky a nepravosti jednotlivců na všecken stav duchovenstva,*) vytýkáje jemu zločiny, které byly tehdáž trestným soudem stihány a trestány, jako že se kněží dopouštějí cizoložství a souložnictví až i se svými sestrami, ano, on se opovážil tvrditi, že kněží vyzrazují zpověď. A toto bezpráví Husovo naproti tehdejšímu pravověrnému, katolickému kněžstvu páchané, vytýká jemu právem bývalý kollega jeho na universitě, kanovník u sv. Víta, Ondřej de Broda, a zove beze všeho jednání takové *podvodem na lidu páchaným*.**)

Duchovenstvo, kteréž Hus napadal, nebylo bez rozdílu nešlechtné, za něž je lidu obecnému ve svých kázáních udával. Historikové liberalističtí praví, že dobou Husovou šlo pouze o nápravu mravů, a že stály v tomto směru dvě strany: jedna, kteráž usilovala, aby v duchovenstvu stav věcí potrval, a kteráž nechtěla žádné nápravě, strana prý to cizoložnická, kuběnářská a svatokupecká, a tou stranou býti praví stranu viklifismu odpornou, tedy katolickou, a druhá, která usilovně žádala, aby se stala náprava v duchovenstvu, aby bylo vyhlazeno souložnictví, svatokupectví a jiné nepravosti. Tito liberalističtí historikové lhounou, neboť na straně katolíků byli jsou duchovní i laikové četní, kteří za nápravu horlili. Či nejsou toho četní dokladové? Či nevydávají o tom svědectví přísná statuta Arnoštova a četné synody, kteréž byly ve věku XIV. a na začátku století XV. shromážděny? Zasedali snad na synodách věku XIV. stranníci Husovi, nebo věrní katolíci? Či nepečoval i arcibiskup Zbyněk o kázeň v duchovenstvu a nesvolával častých synod a nevolíval k účelu nápravy za kazatele synodální právě ty duchovní, o nichž se domníval, že jsou mravní a mají dosti vědomostí, aby mohli na synodě ku zduchu duchovenstva působiti? Či snad byl arcibiskup Zbyněk Viklifickým sběhem jako Hus? Dotčený Ondřej z Brodu o té věci takto Husovi píše: »Za jakou příčinou vy o papeži, o kardinálech, o praelatech, ano, o všem kněžstvu napořád hanlivý a nespravedlivý soud vynášíte a na ně zločiny vrháte, jichžto až do konce svého života nedokážete? Proč pak se neřídíte podle zákona Kristova: »Zhřešil-li by pak bratr tvůj proti tobě, jdi a potresci ho mezi tebou a jím samým«?***) . . . Dále vytýká Ondřej z Brodu Husovi: »Ty, kteří nejsou ze sekty Viklifovy, i z věcí malicherných káráte, a to přísně, ale vašich sektářů, křivopřísežníků, rouhačů, zlodějů a cizoložníků se jen lehounce dotýkáte.« †)

Jestliže bylo tedy katolické kněžstvo naproti M. Janu Husovi rozezleno a konečně k žalobám u arcibiskupa a papeže dohnáno, nebude zajisté žádnému soudnému člověku divno. Vždyť podryl Hus takovýmto nesvědomitým a nespravedlivým štváním všechnu vážnost a důvěru kněžstva u lidu.

*) Viz Dr. Ant. Lenz: Učení Jana Husi.

***) Andreas de Broda Litterae Hussio datae a. 1414. Documenta Palacký. Str. 518. n. 58.

***) Mat. 18, 15 seq.

†) Andreas de Broda. Doc. Palacký. Str. 518 seq. »Quare vos papam, cardinales, episcopos, praelatos et omnes indifferenter clericos vituperose, imo injurio, severius judicatis, et imponitis eis crimina, quae fortassis quoad usque vivitis, non probaretis. Cur non sequimini legem Christi dicentis: Si videris fratrem tuum peccantem, corrige eum inter te et ipsum solum etc. . . . Illos, qui non sunt de secta Wiklef etiam de parvulis acriter increpatis, sed vestros sectarios perjuros, blasphemos, homicidas, fures et adulteros leniter palpatis.«

Činil věru Jan Hus na svých kázáních právě tak, jako za našich dnů jednali a jednají zednáři, liberálové, žurnalističtí židé a pokrokaři, zlehčující katolické duchovenstvo a vady jednotlivců na veškerenstvo kněžší přenášejíce, nebo vymyšlené nepravosti na ně vrhající, aby zlehčivše kněžstvo a o důvěru lidu je oloupivše, mohli lid o přirozené vůdce připravený do svých osidel vlákati, od pravdy křesťanské a od života podle víry odlouditi a bludům protikatolickým získati. Hus však tupil duchovenstvo, aby mohl snáze lid nakloniti k nápravě, čili vlastně popravě církevních řádův a Církve revoluční cestou svého pátého evangelia, evangelického doktora Viklifa. Bil pastýře, a rozprchly se ovce stáda, a z veliké části se mu tedy povedlo, což sobě umínil. Lid byl rozeštván a rozdělen bludy z Anglie k nám přinesenými.

Byla to zajisté veliká odvaha, že si Hus troufal takto odsouditi věty majoritou university již r. 1403. censurované úhrnkem a tak sobě jako hráti s před důležitými zájmy míru a sv. pokoje v zemi, ano, s nejsvětějšími zájmy sv. víry. To sobě troufal Jan Hus, kterýž veřejně vyznal, že v žádné věci se tak nebezpečně nebloudívá, jako ve věcech náboženských!

Takovéto neupřímné jednání Husovo, jež na jevo dal v odsouzení, čili vlastně v neodsouzení vět Viklifových, nemohlo jemu arci vrátiti starou arcibiskupovu přízeň.

Při tomto stavu věcí nemohu pochopiti, jakými as oklikami přiměn byl arcibiskup k tomu, že na synodě dne 17. července 1408. dal ohlásiti, že pátrav ze svolení a vůle královy v Praze a zemi, neshledal ni žádného bludaře, zvláště ant již 16. června 1408., tedy brzy po schůzi členů Českého národa, nařídil, aby jemu byly v domě arcibiskupském dodány knihy Viklifovy ku zkoušení, a i na této synodě na tom setrval, aby mu knihy dotčené vydány byly, ano, sobě také vyžádal na papeži Řehořovi XII. svolení ku spálení těchž knih. Jisté světlo nám o této věci dává Jan Železný v řízné kritice naproti Husovi, že nemínil Zbyněk bludy o sobě, ale bludy juridicky dokázané. Palacký píše, že stran toho, aby arcibiskupovi byly vydány knihy Viklifovy, byli jemu radou doktorové: Jiří z Boru, Ondřej z Brodu a kanovník Adam z Božetic.*) Proti tomu se odvolali Viklifovci Pražští k papeži Řehořovi XII.

Věci se braly stále k běhům horším. Zbyněk a jeho duchovenstvo uznávali papeže Řehoře XII. za pravého, zákonitého papeže a proto se také hlásili k obedienci jeho. Avšak král Václav se sjednal s poslanci francouzskými a s kardinály legaty vyslanými od sboru kardinálského, kterýž odpadl od obou obediencí, a prohlásil neutralitu vůči oběma papežům, arcibiskup však nedal se pohnouti, aby odstoupil od Řehoře XII.**) To všecko se dělo na začátku r. 1409.

Již 22. ledna 1409. zakázal král všem, přijímati nebo zachovávat jakýchkoli listů papežských, a vypravil již 16. února slavné poselstvo ku koncilu, a v jeho čele byl Václav, pa triarcha Antiochenský.

*) Palacký, Dějiny. III., 93.

**) Jak já si dovoluji souditi, jednal Zbyněk zcela korektně, neboť Urban VI. byl řádně zvolen, a jeho volba byla pletichami francouzské politiky od části kardinálův, ač při dokonané volbě Urbanově proti ní ničehož neměli, zrušena a protipapež vyvolen. Byl-li však Urban VI. zákonitý papež, pak jimi byli poslušné i jeho nástupci, tedy i Řehoř XII.

Arcibiskup však stál nepohnutě k Řehořovi XII. Z toho povstaly mezi ním a králem spory, a toho právě použili Viklifisté k zabírání zboží duchovenského t. j. k loupení, jak myslím podle učení Viklifova Husem přijatého.

Hus a jeho přívrženci zavrhovali jednání arcibiskupovo, a Hus měl v Betlémě, jak se zdá, málo mírné kázání, k tomu hledící, tak že se lid vyhrnul s povykem na ulici a shlukl se hrozbami ku dvoru arcibiskupovu.

Arcibiskup unikl do Roudnice a vzal s sebou poklady u hrobu sv. Václava chované. Viděť, jakou čeládku vychovávají řeči Husovy. Král zuřil, a nastalo nové loupení.

V červnu 1409. byl volen v Pise Alexandr V. za papeže, a 2. září oznámil Zbyněk, že přistupuje k obedienci papeže Alexandra V.

Mezi tím se obrátily věci Husovy u papežského dvora v neprospěch Husův. Alexandr V. poručil Zbyňkovi, aby netrpěl, by bylo bludným článkům Viklifovým vyučováno, a aby vydal rozkaz k vydání knih Viklifových zvláštním dopisem ze dne 20. prosince 1409.

Rozkazu tomuto vyhověl Zbyněk 16. června 1410. Byla mu k tomu také dána plná moc, aby přijma k sobě čtyři doktory theologie a dva doktory práv, vykořenil všechny bludy a kacířství v arcibiskupství svém a nedovolil kázati více, kromě kollegiatních, farních a klášterních kostelů, na žádném jiném, jakkoliv privilegovaném místě. Jakož arcibiskup přikázal, poslechli majetníci knih Viklifových a jen čtyři mistři a studenti odepřeli vydati knih svých. I Hus přišel se svými knihami a odevzdal je arcibiskupovi s tou hrdou prosbou, aby je prozkoumaj vytknul jemu ty bludy, které v nich najde, a on že hotov jest, postaviti se proti nim a vystříhati před nimi každého člověka. Výsledek však vyšetřování oněch šesti doktorů byl ten, že knihy Viklifovy obsahují v sobě kacířství a bludy. Úsudek ten byl prohlášen na synodě uprostřed měsíce června 1410. konané, načež vydal Zbyněk dne 16. června rozkaz, aby dotčené knihy byly spáleny. Zároveň zakázal arcibiskup všechno kázání v kaplích.

Hus učinil naproti bulle Alexandra V. odvolání »a papa male informato ad papam melius informandum«, ač bulla sama tomu bránila, a obnovil toto odvolání po úmrtí Alexandra V. na papeže Jana XXIII.

Zvláště horlil Hus naproti záповědi, kázati v kaplích, a ač se odvolal, nemínil v případě, kdyby zákaz byl potvrzen, uposlechnouti. Bylť již Hus na zjevně revoluční cestě, kdežto až dotud se tajil. Hned první neděli po té záповědi kázal v Betlémě. Po té řeči učinil zmínku o tom, že papež Alexandr V. poslal bullu do Čech na vykořenění bludů, ale on že žádného Čecha neviděl, který by zatvrzele trval v bludech Písmu sv. protivných, praelati že tedy špatně zpravili papeže. Lid prý při tom volal: »Lhou.« Hus mluvil dále proti pálení knih Viklifových, které prý obsahují mnoho dobrého,*) a oznamoval, že se chce odvolati proti rozkazu arcibiskupovu, a tázal se, zdali se chtějí jeho v tom přidržeti. A lid volal: »Chceme a přidržujeme se.« On jim také oznámil, že kázati nepřestane, byť i měl proto umříti;

*) Kdyby byl Hus nahlédl do spisů sv. Tomáše Aquinského, byl by tam shledal následující výrok: »Nemo seducitur ad malum nisi sub ratione boni,« a zase: »Nemo seducitur ad falsum nisi sub ratione veri.« Tím by byl tehdejší občanům v Praze posloužil a snad podle pravdy vyznal, že sice mají Viklifovy spisy také dobré stránky pro sebe, ale právě tím že jsou svůdnější.

třeba prý dle nařízení Mojžíšova opásati se mečem a zákona Božího hájiti. *) Již tři dni potom, dne 25. června, bylo v kapli Betlémské před veřejným písařem a svědky k tomu dožádanými čteno a ohlášeno odvolání k papeži Janovi XXIII., jménem Jana Husa a pana Zdislava ze Zvířetic, pánů, zemanů, rytířů, panoší, měst, okršlků, hradů, obcí, vesnic. Odvolatelé tvrdili, že jest nerozumno páliť knihy kacířské, anť prý jest třeba je znáti a bludy porážeti, a jinak že by se musily i knihy pohanů páliť.

I universita tehďáž již pouze Českého národa se prohlásila proti rozkazu arcibiskupovu.

Odvolání Husovo proti odsouzení knih Viklifových a záповědi, kázati v kaplích, mělo za následek žalobu arcibiskupovu k papeži, kdež také oznamuje nebezpečný obsah kázání Husova ze dne 22. června, a žádá, aby mohl proti němu vedle rozkazu Alexandra V. zakročiti.

Dne 15. července r. 1410. přikročil konečně arcibiskup k vykonání soudního nálezu ku spálení knih Viklifových, ač sobě Václav IV. přál, aby s vykonáním jeho posečkal.

Potom odejel arcibiskup opět do Roudnice a odtud vydal na-proti Husovi a na všechny účastníky odvolání klatbu. Avšak když kněží klatbu tuto ohlašovali, nastaly v Praze bouře, tak že musili u sv. Víta od pontifikální mše až i ustati. I dvořané stáli při Husovi. Král zakázal konečně všechny bouře, ale zároveň rozkázal, aby arcibiskup majetníkům spálených knih nahradil škodu.

V této době, kdy věci Husovy braly na se povážlivou tvář, ukázalo se zároveň, proč as Hus tak odvážlivě sobě počínal i naproti arcibiskupovi i naproti Stolicy papežské. Král Václav, ač sám království Českému k žádné cti nesloužil, přece nechtěl, aby království České bylo předmětem pohanění národů, a proto shledával v bulle Alexandra V. svoji urážku tvrzením, že jest ono bludy nakaženo, a mínil také s milci svými, že svoboda slova Božího jest porušena zákazem kázání v kaplích, a proto se jal dopisy svými na papeže Husa se ujímati, avšak netoliko král, i královna a šlechta usilovali svými prosbami za Husa u papeže i u kardinálů. Král touží ve svém dopise Janu XXIII. na záповěď kázati v kaplích a na rozkaz ku spálení knih Viklifových, a žádá, aby smělo býti slovo Boží svobodně hlásáno, a aby byla šetřena čest království Českého; tohotěž se domáhá král ve svém dopise ku sboru kardinálskému. Královna Sofie píše papeži Janu XXIII., že prý vyšlo z návodu nepřátel, aby kromě klášterů a farních kostelů nikde nebylo slovo Boží hlásáno, a to prý čelí proti přikázání Páně, **) a nad to žádá, aby se zase smělo kázati v kapli Betlémské; a opětně želá na zákaz, hlásati slovo Páně v kaplích, na spálení knih Viklifových, a prosí, aby se tato infamie více neděla.

A opět naléhá král se šlechtou na papeže, aby spisy Viklifovy nebyly páleny, a dána byla svoboda slovu Božímu. Bulla papeže Alexandra V. byla prý ukvapena, a jest prý perfidní lež, že jest srdce mnohých v Čechách nakaženo bludy Viklifickými, tou příčinou žádá král, aby bylo šetřeno čti království Českého, a aby ti ošemetní nepřátelé, kteří profanovali Čechy, byli pokáráni. Ano, král usiloval

*) Tomek, Dějepis Prahy. III., 482.

**) Královna píše tuto jako věrná přítelkyně zásad Husových.

i na sbor kardinálů, aby bylo svobodno kázati slovo Boží a zakázáno páliť knihy Viklifovy. Podobně píše královna tomu sboru a nařká, že se pod trestem vyobcování z Círky zapovídá kázati v kaplách, kdežto prý nemá býti slovo Boží vázáno, ale dle potřeby všude hlásáno po vsích i po ulicích, ano na každém místě. *)

V tomtéž rozumu se také ujímali věci Husovy baroni z Kravař, zejména tvrdíce v dopise papeži Janu XXIII., že bulla Alexandra V. způsobila v Čechách vzrušení a jitření, anať prý ona porušuje čest obywatelstva a uzavuje slovo Boží. Podobně sobě vedou baroni z Potensteinu a jiní v dopise témuž papeži.

I purkmistři měst Pražských stěžují sobě v dopise papeži Janu XXIII., že byla Stolicí Římské donesena žalupná pověst, že by byla srdce mnohých v městech Pražských nakažena bludy Viklifickými, a ta zlá pověst způsobila prý zákaz kázati v kaplách a spisy Viklifovy aby byly páleny. I žádají proto opatrní tito mužové a cti hlavního města Prahy dbalí, aby v tom byla Praha hájena. **)

Z těch všech dopisů jde na jevo, že byl Jan Hus oblíbeným mužem dvora královského a šlechty i bohatého měšťanstva i lidu obecného, neboť byl i pro své vlastnosti a také jinak vítaným pomocníkem na povalení síly duchovenstva a na zabrání zboží jeho, zvláště sem tam zchudlé a hrdé šlechty.

Bylo to s Husem právě tak, jako s jeho vzorem Janem Viklifem. I tento byl u dvora Londýnského, u šlechty a bohatého měšťanstva velice oblíben. Vždyť dávali oba zboží duchovenské velmožům tohoto světa, ano i obecnému lidu v plen.

Rozdíl však veliký jest v poměru národa anglického k Viklifovi a k jeho revolučním zásadám, a v poměru národa českého k žáku Viklifovu, Janu Husovi. V Anglii nebyli ani dvůr, ani šlechta tak zaslepeni, aby věc furibundního deformatora Jana Viklifa považovali za záležitost celého národa, jakož se takto stalo při Husovi od krále i královny, od šlechty i purkmistrů Pražských v Čechách. Domnívám se také, že byli Anglosasíci v těchto velice nebezpečných a velice revolučních věcech obezřelejší, opatrnější a, jak se mi zdá, podle péče o blaho národa i patriotičtější.

Avšak ze zmíněných dopisů papeži a sboru kardinálů jde na jevo netoliko oblíbenost Husova u dvoru, šlechty a měšťanstva, ale také, kterakou as *agitaci rozvíjel* M. Jan Hus za věc svou, kterouž za věc celého národa všemožně vylašoval. Známoť zajisté; že M. Jan Hus velmože přímo vybízel, aby se ujali svobody slova Božího. ano, aby vypověděli papeži a jeho rozkazům poslušnost!

Na dopisech svrchu dotčených nepřestali ani král ani královna, ani šlechta ani měšťané. Kdežto král a královna zprvu pouze žádali, aby byl odstraněn rozkaz páliť knihy Viklifovy, a aby slovu Božímu byla dána svoboda, a zejména, aby ono smělo býti hlásáno v kapli Betlémské: přimlouvají se v dopise Janu XXIII. ze dne 30. září r. 1410., aby Hus pohnán byv před papeže, nemusil se dostaviti. V dopise dotčeném vychvalují Husa jako svého věrného a zbožného kaplana (*capellanus noster fidelis et devotus*). K účelu tomu byli posláni M. Jan Kardinál a dr. Naso ku dvoru papežskému.

*) Zde píše královna opět jako věrná žačka Husova.

**) Pal. Docum. Str. 409 seq. Dopisy. Pragae 12—16. Septemb.

Královna Sofie žádá dokonce v dopise Janu XXIII. ze dne 1. října 1410., aby se všechny pře naproti Husovi zastavily, a aby Jan Hus, její věrný, zbožný a milý kaplan, byl zproštěn povinnosti, dostaviti se k papeži. Podobnou žádost zaslal také král k papeži a připojil omluvu, za kterou prý se Hus nemůže dostaviti, jelikož prý mu hrozí nebezpečství na cestách, za to prý že jest hotov státi ku kterémukoliv soudu v Čechách. Ke všemu tomu přidává královna Sofie prosebný list sboru kardinálův, aby se postarali o mír a pokoj v zemi pro čest a slávu Boží, aby spory v duchovenstvu v Čechách přestaly, aby věrný a pobožný a milý Jan Hus byl osvobozen od dostavení se do Říma, aniž by král i královna se jinak postarali o vyřízení této záležitosti. K tomutěž cíli velí král v dopise ze dne 1. října 1410. Nasovi, aby měl o to péči, by překaženo bylo pálení knihy Viklífovy, Hus aby byl citace zproštěn, všechny spory náboženské v Čechách aby byly odstraněny rozkazem, aby obojí strana mlčení zachovávala. Těmito všemi věcmi nedal se arcibiskup Zbyněk mýliti, vydal na Husa klatbu pro nestání, a jda cestou práva, stihl trestem vyobcování purkmistry a konšely měst Pražských, purkrabí Pražského i Vyšehradského a město samo na dvě míle do okolí pro loupeže páchané na zboží církevním k výživě duchovenstva a k podpoře chudých určeném, dne 2. května 1411.

Avšak interdiktom nebyly ani spory zažehnány, aniž odstraněny loupeže, spíše začal král ještě zuřivěji se míti k arcibiskupovi a k duchovenstvu. Mnozí z kněží byli vypověděni, jiní vydrancováni.*) Dne 6. máje 1411. přišel král z nenadání do kostela sv. Víta a svolav kanovníky k sobě, dal si od nich ukázati všechny církevní poklady a kázal je odvézti na Karlštejn. Ano prchlivý tento a vášnivý král šel ještě dále, neboť předsedav dne 5. června 1411. v nejvyšším soudě zemském, dal vynésti od pánů hojně shromážděných ten zákon, že o zemskou věc neměl naprosto nikdo před soud duchovní**) se utíkat. Avšak význam té zemské věci byl as velice široký.

Když se věci takto přiosťřily, naléháno bylo na Zbyňka, aby přistoupil na smlouvu, podle které měly býti spory vzniklé dány do rukou králových a jeho rad, a aby pak zachoval to, na čemž by se král se svou radou ustanovil.

Této smlouvy se dovolává Hus ve svém dopise k papeži ze dne 1. září 1411., jakoby byl s arcibiskupem vyrovnán. V tomže dopise odmítá od sebe bludy, které se prý jemu křivě přikládají, a přiznává se, že proti řádu appelloval na papeže lépe zpraveného, a omlouvá se, že se nedostavil před soud papežův pro nebezpečství jemu na cestě zvláště od Němců hrozcí.***)

Avšak podmínky, které král sestavil se svou radou, byly tvrdé a k zachování zcela nemožné. Arcibiskup měl totiž papeži hotovou lež psáti, že prý v České zemi bludů není, aniž prý že ví, že by kdo v Čechách a na Moravě pro bludy měl trestán býti, leč, že prý má nějaké spory s mistry, a ty že má král odkliditi. Arcibiskup

*) Palacký cituje tuto »Kroniku universitní«. Str. 133. III. Doc. 735. »Wenceslaus rex coepit agere contra episcopum et canonicos, spoliare et expellere ex informatione et praedicatione Joannis Hus.«

**) Palacký, Dějiny. Str. 134.

***) Docum. Str. 18. n. 9.

měl dále v Římě žádati, aby všichni, kdož byli pro loupeže na zboží duchovenském klatbou stíženi, byli rozvázáni. Naproti tomu slibuje král nápravu všech nezbedností páchaných na duchovenstvu. *)

Věrolomný Václav IV. však nedodržel podmínky ani jedině. **) Máme o tom hodnověrného svědka arcibiskupa Zbyňka samého. Byl tento těžce zkoušený arcibiskup na konec přinucen Prahu opustiti a na útěk se dáti ke králi Sigmundovi. Na cestě, na níž ho překvapila smrt, dopsal králi Václavovi, »že se ruší všecka úmluva, kněží Husovy strany že zjevně káží bludy a kacírství, druzí že bezděky zpovídají, pravice, že mají takovou moc, jako papež, že se násilou brání jemu, trestati kněze provinilé, že se dějí loupeže na zboží kněžském napořád, že naň samého se skládají nepočestné listy, a přes to, že se jemu kázalo, psáti listy sv. Otcí, a také jiné listy na se dáti v kletbu, že ti sú nezhrěšili, kteří v interdiktu sú slúžili, a to by bylo, jak píše arcibiskup, proti mé duši a proti mé cti. ***)

Takovéto lživé věci měl psáti těžce zkoušený arcibiskup do Říma v době, kdy M. Jan Hus svoji pravdu v protivu stavěl naproti pravdě katolické, kdy svoje přívržence z kněží podle vzoru Jana Viklifa duchovenstvem evangelickým oproti duchovenstvu katolickému nazýval a tím na jevo dával, že jest netoliko v rozkolu, ale také v kacírství.

Útěk arcibiskupův se udál 5. září 1411., tedy brzy potom, když jemu byl úkaz královský dodán.

V okolnostech takovýchto nabyt Jan Hus odvahy, odporovati křížové bulle papeže Jana XXIII. Bylať tu vítaná příležitost, aby i v této vřavě následoval M. Jana Viklifa. Jan Hus sice vyznává, že mu to Pán Bůh dal, aby povstal proti té bulle, ale okolnosti ho více nabádaly k bouřím, nežli domnělé vnuknutí Boží. Vidělť na své oči, že mu přeje lid, že mu přeje měšťanstvo, dvořenínstvo královské, král a královna, vidělť na své oči, že jest i arcibiskup donucen ze svého sídla prchnouti. Mohlť se tedy bez bázně odvážití boje naproti bullám papežským a tak rozmnožiti ještě popularitu svoji.

K tomu ke všemu byl Hus rozezlen na dvůr Římský pro těžké procesy naň uvalené, pro stihání, kletbu a citování do Říma.

Dne 9. září a 2. prosince 1411. ohlásil papež Jan XXIII. bullami kříž naproti Ladislavovi, králi Neapolskému, jenž podporoval papeže Řehoře XII. V bullách těchto dával odpušky těm, kdož by se té války buď osobně účastnili, nebo oděnce postavili, nebo, kdož by aspoň penězi válku tu podporovali. Papežský legat Tiem, děkan Pasovský, přinesl bully ty do Prahy v měsíci květnu r. 1412.

Té příležitosti se ujal Hus a začal bouřiti proti bullám. Chtělť nejprve strhnouti universitu s sebou proti nim, ale doktoři theologie odporovali. Tehdáž byl Štěpán Pálec děkanem fakulty, ano, i Stanislav ze Znójma se protivil Husovi.

*) V této radě královské zasedal také Králík, patriarcha Antiochenský, děkan a později probošt Vyšehradský, věru ku skrovné cti kapitoly Vyšehradské. Týž Králík přinesl první zprávu Václavovi, že opatství Kladrubské obdrželo opata, a tak podal králi vítanou příležitost k uvěznění a mučení sv. Jana. Týž Králík umýval také jako dovedný diplomat téhož ukrutného krále, pro vraždu spáchanou na sv. Janu, v Římě.

**) Viz ty podmínky. Docum. str. 437 n. 41 et n. 42.

***) Docum. str. 443 n. 43.

Hus však nedal si brániti. Předně kázal naproti těm bullám a pak ohlásil veřejnou disputaci*) o tom: »Zdali by bylo lze podle zákona Kristova a bylo užitečno pro čest Boží a pro spasení lidu křesťanského i pro dobro země, bully papežovy o vyzdvižení kříže proti Ladislavovi, králi Neapolskému a jeho tovaryšům schváliti Kristovým věřícím?

Nadarmo se snažila fakulta zameziti tyto kroky Husovy. Vypravila totiž dva mistry, aby arcibiskup disputaci tuto zakázal. Potom se dostavil k němu Hus i legati papežští. Ti se ho tázali, zdali by chtěl uposlechnouti rozkazův apoštolských? A když odvětil, že z celého srdce, obrátili se legati k arcibiskupovi a pravili: Nuže, on tedy chce již uposlechnouti. Hus však hrál sobě v této proň nebezpečné době na schovanou, aby ihned lehkověrné legaty vytrhl z omylu, pravě: »že zove rozkazy apoštolskými učení apoštolův a že chce jen potud uposlechnouti, pokud se rozkazy papeže Římského srovnávají s rozkazy těmito, jinak nikoliv, i kdyby mu postavili oheň k upálení těla jeho.«

Tato snaha theologické fakulty, zastaviti Husa na srázném jeho běhu, neměla žádoucího výsledku. Pokusila se tedy o jiný. Zakázala všem bakalářům, a Hus byl bakalářem, pojednávat o bullách, avšak marně. Hus si dělal úsměšky z tohoto zákazu i ve školách i s kazatelny.**)

V ustanovený den disputoval Jan Hus skutečně přese všechny zákazy u přítomnosti mistrů, bakalářův a studentstva a bouřil netoliko proti zlořádům, jež se děly se strany těch, kdož odpustky svatokupectví tropili, ale on bouřil podle vzoru Jana Viklífa proti odpustkům samým, odpíraje papeži vůbec té moci, odpustky udělovati.

Po té disputaci neopomenul Hus téměř na žádném kázání mluvit o odpustcích papežových a napomínati lid, aby se jich střežli. Ano, on v této věci předstihl bouřením samého mistra svého Viklífa, neboť se snažil, aby se odpory i v cizích zemích proti odpustkům rozmáhaly.

Z tohoto burácení Husova naproti odpustkům povstalo jitření v lidu. Dne 24. června učiněn na potupu bull papežských hanlivý průvod, a mladí lidé chodili po kostelích v čas kázání a odmlouvali kazatelům, kteří lidu odpustky schvalovali, zovouce je lháři a podvodníky.

Král Václav uslyšev to na Žebráce, obeslal několik konšelů na Žebrák, i zakázáno pak, aby se nikdo pod ztrátou hrdla neodvážil odmlouvat kazatelům.

Avšak členové fakulty vidouce, že jest Hus již v plném odporu a v plné vzpouře naproti katolické Církvi, nezůstali nečinnými, majíce v čele Štěpána Pálče a Stanislava ze Znojma. Především žádali na Husovi, aby jim vydal přepis spisu svého naproti papežským bullám, a když žádosti té nevyhověl, jali se znovu vynášeti soud nad 45 větami, a tak nad učením Viklífovým, kterého hájil Hus ještě před nedávnem proti Stokesovi, pravě, že nevěří, by byl Viklíf kacíř, ale také nepopírá (!!)

*) Ke dni 7. června 1412.

**) Jednání fakulty bohoslovecké zajisté nesevřídčí o nepřátelství k Husovi, právě naopak.

jeden z předzřízených ku spasení. Členové fakulty theologické vynesli ortel nad dotčenými větami v ten způsob, že ku každé z nich přičinili jednu z censur, buď že je kacífská, bludná, křivá, odvážlivá, horšitá etc. *) K těmto větám přičinili členové fakulty ještě šest jiných kusů, které se týkaly jednak přímo Husa, nebo bludů, které devíace Husovy začaly předstihovati. **)

Oboje tyto artikule předložila fakulta králi. Potom povolal král doktory na Žebrák k nějakému pokusu narovnání. Tam četl Pálež spis naproti Husovi složený, a to jménem fakulty, kterýmž byl Hus obviňován z neposlušnosti k fakultě pro nevydání spisu svého, ano i ku králi, poněvadž král sám nařídil, aby ten spis doktorům vydal, a doktoři aby o něm vydali zdání. Hus však slíbil před radami královskými spis vydati, chtějí-li se s ním doktoři podvoliti navzájem trestu upálení. Oni odvětili, že jeden z nich tak učiní, ale Hus chtěl, aby se k tomu podvolili všichni in solidum. ***)

Brzy na to byly články doktorů (dne 10. července) od rady královské v úvahy vzaty na Žebráce. Jaký však byl toho výsledek, není známo.

Právě v ten den staly se v Praze výtržnosti. Tři jinoši ze stavu řemeslnického, jeden v kostele Týnském, druhý u sv. Jakuba, třetí u sv. Víta odmlouvali kazatelům stran odpustků. Byli jati a na radnici staroměstskou odvedeni.

Nazejtří dne 11. července měli býti dotčení jinoši odpraveni. A co učinil Hus? Chvátal na radnici s mnohými mistry v průvodu 2000 studentů, a byv po dlouhém otálení do radnice vpuštěn, prosil konšely, aby mladíků ušetřili, *on sám že jest původcem provinění jejich* a že prý chce za ně trest na se vzíti. Konšelé žádali Husa, aby lid uchlácholil, a když se lid rozešel, dali mladíky odpravit.

Potom přichvátal M. Jan z Jičína a dal mrtvoly jejich odnésti jako mučeníky radostně a slavně při zpěvu: »Titot sú svatí« do Betléma. Hus však je pochoval v Betlémské kapli s takovou slávou, že napotom říkali Betlému: »Kapla u tří svatých«.

Král Václav slyše o těch věcech zuřil, ale radové jeho, přívrženci Husovi, ukonejšili ho, a to tím snáze, jelikož i královna sama při Husovi stála.

Jitření musilo býti v Praze veliké, jehož příčinou byl M. Jan Hus, a proto uznal za dobré, ujíti z Prahy za záminkou, že se usiluje o bezživotí jeho, a to dne 15. července r. 1412.; ale vrátil se již dne 6. srpna v četném průvodu rytířů a panošů a počal jako dříve v Betlémě kázati přese všechno zákaz papežův a přes to, že byl z Církve vyobcován. Královna však navštěvovala, jako dříve, řeči jeho.

Tyto všechny rozhodně revoluční události dohnaly faráře Pražské, anť arcibiskup Albik zcela byl neschopen čeliti trudným dobám tehdejší, k podání žaloby na Husa v Římě skrze svého prokuratora Michala de Causis. V této žalobě tvrdí, že Jan Hus a Jan z Jesenic svodí lid k bludům Viklifovým, spoléhajíce na velmože a mistry některé; že muže graduované, kněze i laiky z university vypudili, a v jich obroky se uvázali, jiné pronásledovali i zranili. Žalují na Husa,

*) Dr. Ant. Lenz: Apologie sněmu Kostnického. Str. 76 seq.

**) Docum. Str. 451 seq. n. 46.

***) Tomek: Dějepis Prahy. III., 514. 515.

že se odvolal z rozsudku arcibiskupova k papeži, ač mu to právo jako z kacířství podezřelému podle zásad kanonických nepříslušelo. Konečně žalují, že hájí Hus kusů Viklifových, a že jsa odpůrcem moci církevní proti odpustkům kázal, a že trvá již po dvě léta v klatbě. Potom žádají, aby byla památka Viklifova jako kacíře odsouzena, a aby byli jako kacíři odsouzeni i Hus se svými přívrženci.

Při tomto stavu věcí vzal papež při Husovu z rukou Brankasových a odevzdal ji kardinálovi Petrovi z Angela a velel, aby ihned přikročil k vrchu práva proti Husovi. Kardinál Petr vyobcoval potom Husa se všemi formami, aggravacemi a reagracemi,*) a vydán dekret, aby Hus byl jat, arcibiskupovi vydán, a kapla Betlémská aby byla zbořena.

Klatbě této se král neprotivil, avšak přes to marně bylo usilováno o zajetí Husovo a o zboření kaple Betlémské.

Hus však spoléhaje na mocné přívržence své, ani v této vážné chvíli se nepodrobil, ale odvolal se od soudu papežova na konci r. 1412. ku Kristu Pánu,**) k té pravé nejvyšší hlavě Církve, snad ani netuše, že v tomto na pohled zbožném odvolání jest obsažena jeho úhlavní haeresie o Církvi a negace veškeré ústavy Církve Boží. Hus také nepovážil, že odvolání jeho znamená vlastně ničení veškerého řádu právního, tak že by veškerých při zakončení se musilo díti na nebi a ne na zemi.

V těch dobách také v Římě dne 2. února 1413. učení Viklifovo zavrženo jako křivé, podvrtné a na způsob morové rány nakažlivé, a podobně byly odsouzeny i spisy jeho, ježto sice některé dobré věci do sebe mají, k nimž však jsou bludy jako malomocenství přičiněny.

Když se však v Praze stále nepokoj rozmáhal, dal král oznámiti Husovi, že by sobě přál, aby na nějaký čas Prahu opustil, přislíbiv, že se postará o smíření jeho s duchovenstvem.***) Hus uposlechl a opustil na začátku měsíce prosince r. 1413. skutečně Prahu.

Král Václav vida bouře, jež Hus vyvolal, staral se po svém způsobu, aby je zažehnal. Ustanovil totiž, aby se sbor vyšších úředníků radil, kterak by bylo lze hádky v Čechách zastaviti, zlou pověst království odčiniti a pokoj v zemi obnoviti. I ustanoveno, aby byla na ten účel svolána synoda provinciální. Král přijal tuto radu a rozeslal po veškeré zemi patenty k duchovním, aby se sešli dne 2. února 1413. v Českém Brodě.†) Synoda se však sešla v Praze dne 6. února téhož roku. Obě strany podaly své návrhy, jak by měl býti zjednán žádoucí mír v zemi.

Doktorové fakulty theologické ukazují v radě své k příčinám rozbrojů náboženských,††) a tvrdí zcela logicky, aby byly ty příčiny odstraněny, a pak že nastane pokoj. K těm příčinám čítají především tu, že někteří ze žákovstva v království naproti celému žákovstvu všeho obecného křesťanstva nechtějí věřiti a držeti, jakož kostel

*) Docum. Str. 461 n. 48.

***) Podle vzoru Jana Viklifa.

***) Patrně neměl ani pojmu o propasti, jakou učinil Hus mezi sebou a Církví katolickou.

†) Tehdáž byl k svému úkolu neschopný Albík arcibiskupem.

††) Že byly za dob Husových spory náboženské, připouštějí oba historikové naši, i Palacký i Tomek, a tím, trvám, jest řečeno, že snaha Husova byla netoliko snahou za nápravu, ale také snahou revoluční na půdě náboženské.

Římský a nic jinak, a že má stáno býti v každé při, která se dotýká víře křesťanské, víře, vyřízení a usouzení papežovu a Římského kostela, ale že chtějí míti samo Písmo sv. za soudce v těch věcech, kteréžto chtějí podle svých hlav vykládati, aniž že chtějí poslouchati papeže a praelatu ve věcech, když nezapovídají pouhého dobrého, aniž příkazují pouhého zlého. Také prý někteří ze žakovstva praví, že potupení čtyřiceti pěti artikulov jest zlé a bezprávné, a nechtějí uvěřiti, že smyslové a úmyslové Viklifovi o sedmeře svátostí a o jiných věcech byli křiví.

Doktorové trefili tímto Husa a jeho stranu do živého a ukázali k fundamentálním rozdílům stran formálního principu katolického náboženství, že není Písmo sv. samo o sobě soudcem o věcech víry, ale že je papež v poslední instanci ten, který Písmo sv. neomylně vykládá, a jeho usouzení a kostela Římského že se má každý podrobiti. Ten soud papežův také již byl ohlášen zamítnutím kusů Viklifových a jeho učení i spisův, a tak není volno věřiti podle smyslů Viklifových, a že by i ti kusové Viklifovi měli do sebe pravdivého smyslu.

Tou příčinou dávají doktorové králi radu: aby se sešli všichni mistři a doktoři na dvoře arcibiskupském a tam vyznali, že nebudou brániti 45 vět Viklifových, aniž držeti, nebo jim učiti, že chtějí sjednati se s Římskou Církví stran učení o sedmeře svátostí, o klíčích, právech, obřadech, o úctě ostatkův, o odpustcích, o řeholích a řádech, a to mají přísahou stvrditi a mají také vyznati, že v těch věcech má stáno býti usouzení apoštolské Stolice a Církve. Tak prý se má státi ode všech členů university a ode všech kleriků, nad to mají býti zakázány hanlivé písně, a Husovi zapověděno kázati do té doby, až by byl klatby zproštěn.

Rada Husova však právě naopak čelí k tomu, že v Čechách žádného kacífe není, a že má ten, kdož by jeho kacífem zval, toho také dokázati. Má prý se ohlásiti všem doktorům, kanovníkům, aby řekli, zdali vědí o nějakém kacíři v Čechách a když prohlásí, že nevědí, má se svědectví tato sebrati a na útraty duchovenstva poseistvo vypraviti do Říma k papeži, aby bylo království České očištěno.

Tuto radu Husovu jmenuje Jan Železný, biskup Litomyšlský, perfidní a odsuzuje ji naprosto.

Mistři strany Husovy také dávají radu, která však prozrazuje bludnou náuku Husovu a plnou vzpouru jeho, neboť oni tvrdí, že evangelické duchovenstvo podle pravdy zamítá odsouzení kusů Viklifových jako nešlechtné a odvážlivé, že Písmo jest rozhodčím u věcech víry, že jest nerozumno ve věcech víry bráti útočiště k papeži a bludno prý jest, že by mělo býti posloucháno papeže, a jistí, že není ten hlavou Církve, kdož jest předzvěděný, a že tedy Církev jest sborem předzřízených pouze. Oni tedy odmítají naprosto radu doktorů, a jakž jináče, vždyť by jinak sebe i svého Mistra Husa za kacífe byli musili vyhlásiti.

I mistr Jakoubek udává prostředek, kterým by prý rázem byl mír v zemi učiněn. Chce totiž, aby se vykořenilo svatokupectví, cizoložství, smilství a konkubinaty, zboží duchovenstva aby se zbralo, a kněžstvo aby spolu s lidem žilo podle zákona Božího, t. j. jinak řečeno. aby se všecky řády v křesťanstvu obvyklé zrušily, a aby se

zařídil nový způsob života podle zákona Božího, jak jej totiž Hus vykládal, a jeho páté evangelium M. Jan Viklif, kněžstvo aby žilo v chudobě po způsobu apoštolův, a jich hříchy aby byly násilně staveny.*)

Přirovnáme-li radu Husovu čelící k pokoji v zemi a navrácení jí pověsti bývalé k radě theologů katolických, poznáme ihned, že Husa a jeho stranu dělily od sebe zásady a nauky bludné z Viklifových spisů přijaté, a že byl smír s ním nemožný.

Přes to přese všechno trval král na straně Husově. Vida, že se naděje jeho na odklizení náboženských sporů v Čechách zmařila, ustanovil sám komisi**) ku stavení různic a k té byli povoláni: Petr ze Znojma, Jan Eliášův, Stanislav ze Znojma a Pálec, s druhé strany: Jan z Jesenice, jakožto prokurator Husův, Jakoubek ze Stříbra a Matěj z Tišnova. Tu se jich po některých řečech tázal M. Zdeněk z Labouně, probošt u Všech Svatých, jeden z královských komisařů: Zdali chtějí státi v nálezích a rozhodnutích Církve Římské o svátostech a v jiných jakýchkoli věcech k Církvi a k víře katolické se vztahujících?

K otázce této odpověděli členové fakulty theologické: že »ano«, avšak že vyrozumívají »Církev Římskou tu, jejíž hlavou jest papež a kardinálové tělem«, jinak oni zde vyslovují, že má státi býti v tom ve věcech víry usouzení papežovu s kardinály.

Jan z Jesenic dal odpověď písemnou, že prý on a jeho druhové trvajíce při smlouvě učiněné předešlého roku, že odporují, by byli oni kacíři, a že zavrhují odsouzení 45 kusů Viklifových, že jsou a míní býti poslušni nálezů a rozhodnutí Církve obecné, jejíž hlavou jest Kristus, a papež Římský náměstek jeho, ve všem, v čem věrní křesťané státi a poslušni býti mají; a že všechny osobní pře a závady podávají výpovědi zřízenců, které by oni ustanovili.

Komisaři vyslyševše osvědčení, učinili odpověď a oznámili ji skrze Zdeňka z Labouně: »že se obě strany snášejí v tom, co se týče poslušnosti Církve obecné ve všem, v čem věrní křesťané poslouchati mají,« aby tedy strana stranu netupila, a tak aby vyznali před králem, arcibiskupem a před pány a i jinde; co se týče pří osobních, aby je předložili písemně, že je též budou hledět srovnati.

Proti první části té odpovědi ozvali se ihned doktoři katoličtí a vyslovili právem, že na ní přestati nemohou, neboť odpověď strany Husovy byla potměšilá, nevolíc se podrobiti usouzení papežovu.

Nazejtří se tázali opět komisaři, chtějí-li obě strany k tomu státi, k čemu se včera zavázaly, ač dobře věděli, k čemu se katolíci znáti nemohou. Doktorové odpírali, žádajíce, aby se vynechalo, »v čem věrní křesťané poslouchati mají,« a aby se jednalo o 45 článkách Viklifových dopodrobna a o jiných článkách na synodě přednesených. Komisaři však vytýkali doktorům, ač bezprávně, neustupnost, hrozíce, že povědí králi, kterak strana Husova všemu se podrobovala (!!), oni však že odpor kladli, však že uhlídají, kterak se to v šesti dnech sveze na jejich hlavy. Doktorové také ihned utekli z Prahy, a král vydal rozkaz, aby byli navždy z království vypověděni a z university vyloučeni. Místa jejich byla obsazena muži strany Husovy. *Tak při-*

*) Docum. Str. 475. seq.

**) V dubnu r. 1413.

pravoval nehodný syn Karla IV. katastrofu na drahou naši vlast a zahynul také začínající hrůzou její.

Hus, kterýž unikl na Kozí Hrádek, vrátil se na nějaký čas do Prahy po skončené synodě. Když však komise jednati počala, odebral se opět na Kozí Hrádek a kázal tam před množstvím lidu tam se hrnouceho, jakož i po okolních hradech, městečkách a vsích. Kde nemohl po kostelích, kázal v širém poli, na cestách, mezi ploty, dovolávaje se příkladu Spasitelova, zcela podle vzoru Viklifova a jeho Lolardů. Na Kozím Hrádku napsal Hus mnoho knih. Tak napsal již koncem roku 1412. »Výklad na víru, na Desatero Boží, na Páteř«, v únoru 1413. spis o Svatokupectví.

Na synodě Pražské se Jan Litomyšlský marně namáhal, aby spisy tyto byly zapověděny.

Dne 28. října 1413. dokončil M. Jan Hus svoji Postillu. Na Kozím Hrádku napsal Hus také svoje spisy latinské: De Ecclesia, Adversus scripta Stephani Páleč a Stanislai, jakož i Adversus scripta octo doctorum.

Dne 20. dubna 1413. vrátil se Hus zase do Prahy a napsal spisek o šesti bludech a dal je napsati na stěny kaply Betlémské. Když to vykonal, odebral se zase na Kozí Hrádek. Ale zatím zemřel Jan Starší z Oustí, a nastoupil jeho syn Oldřich, straně Husově nepřiznivý. Odebral se tudíž Hus již koncem června do Prahy, když byl zde napsal: »Jádro učení křesťanského.«

V Krakovci, majetku to Jindřicha Lefla z Lažan, složil spis: »Proti knězi Kuchmistrovi.« Odtud odjel dne 15. července 1413.

Mezitím se i učený kanclíř university Pařížské, slavný Gerson v dopise Konradovi, arcibiskupu Pražskému, vyslovil naproti podvratnému učení Husovu, a Jan XXIII. doléhal na krále Václava dopisem ze dne 11. července 1411., aby kacírství vykořenil, a vyslovil naději, že on jako ochránce Církve vynaloží svoji moc na zachránění a obhájení cti království svého.

Okolnost tato pohnula M. Jana Husa, aby se naklonil k žádosti krále Sigmunda, jenž k němu poslal z jara 1413. pana Václava z Dubé a pana Jindřicha Lefla z Lažan se žádostí, aby se odebral na koncil Kostnický. A Hus se skutečně také do Kostnice odvážil.

Až dotud pokračuji stran událostí v životě M. Jana Husi, a již z nich vychází na jevo, že konání jeho nesměřovalo pouze k nápravě duchovenstva nebo i proti zlořádům v hierarchii, alebrž že *čelilo k povalení celého ústrojí katolické Církve*. Důkazem toho jest již nehodná hra, jakou tropil s 45 kusy Viklifovými, v nichžto shledáváme netoliko odpor proti hierarchii, ale vlastně i odpor naproti fundamentálním článkům víry o Církvi a její úpravě z vůle Páně, jakož i naproti všem ústavům a řádům Církve katolické.

Dogmatické deviace Husovy jsem vylíčil ve svém spise »Učení Jana Husi«, jež jsem složil jako apologii sněmu Kostnického, a naproti injuriím proti němu páchaným, že prý byl Hus nespravedlivě pro kacírství odsouzen, jakož i proti neoprávněnému křiku, aby byl proces Husův revidován.

Avšak modloslužba, kterouž dnes mnozí s Husem páchají, ne k vůli ubohému Mistrovi, ale pro stálé a nespravedlivé nájezdy naproti katolíkům a jejich sv. víře, přesahuje již všechny meze. Ubohý Mistr Jan Hus se zlehčuje, stav se pouhým heslem lidí, kteří nic ne-

mají s ním společného, ani jeho přísné mravy. Jest to nebezpečná hra a pro následky, jež může míti a snad již má, ohrožující naši vlast.

Jsou mezi těmi, kdož přes míru vynášejí M. Jana Husa, také takoví, kteří přiznávají, že koncil byl oprávněn Husa souditi, ano, že nemohl ani jinak, leč jej odsouditi podle tehdejšího práva veřejného, ale oni tvrdí, že velikost jeho v tom se jeví, že umíral za své přesvědčení, a v tom že jest mučovníkem za pravdu.

Já však беру právě tímto spiskem dvě věci na přetřes: 1. Jest správně říci, že umíral Hus za své přesvědčení? Jest správně tvrditi, že jest M. Jan Hus mučovníkem za pravdu?

Pořad důvodů mých jest následující:

1. Hus ujišťuje své přívržence o pravdivosti svého učení a klade tuto svoji pravdu naproti pravdě katolické a své kněžstvo naproti kněžstvu katolickému.

2. Hus kolísá stran učení o materialním principu náboženství křesťanského, čili o Písmu svatém,

3. Hus kolísá stran učení o přesném výkladu Písma svatého.

4. M. Jan Hus jest nestálý a kolísavý stran moci církevní a poslušnosti Církvi povinné.

5. Hus byl nestálý a kolísavý v učení stran poměru předzvědění a hříchu smrtelného k důstojnostem církevním.

6. Hus jest nestálý a kolísavý v učení o vlivu předzřízení a hříchu smrtelného na důstojnosti občanské.

7. Hus byl kolísavý v učení o vlivu smrtelného hříchu na konání lidské.

8. Hus a právo spravedlivých na veškerenstvo všech věcí.

9. Nestalé a kolísavé učení Husovo o zboží církevním.

10. Kolísavost učení Husova o papeži.

11. Učení Husovo o odpustcích jest kolísavé.

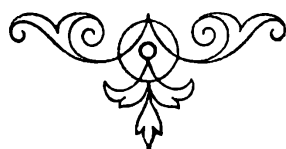
12. Nestalé učení M. Jana Husi stran 45 kusů Viklifových.

13. Nestalé a kolísavé učení Husovo stran výměru o Církvi.

14. Které as příčiny byly rozhodné, že Hus setrval v odporu svém naproti koncilu Kostnickému? Bylo to přesvědčení o pravdivosti učení jeho, čili jiné ohledy?

15. Lze M. Jana Husa právem nazvati mučovníkem za pravdu?

O těchto bodech budu se šířiti, jak mi pravda velí, a jak jsem ji seznal na základě spisův a epištol Husových a na základě procesu jeho. Bude-li jméno mé proto zlehčováno, budu to milerád trpěti, ale věci samé a pravdě, pokud síla má dostačí, nedám uškoditi, ať by se tak dělo od kohokoliv. Jsem toho přesvědčení, že pravda má vítěziti bude všude a tak také i o osobě Husově i o učení jeho. Přeji sobě, aby i zde vítězila, jako katolík, a především jako katolický kněz, věda až příliš dobře, že u vylhaném horlení za nešťastného M. Jana Husa zakryta jest zloba a nenávisť naproti katolické víře a naproti ústrojí katolické Církve, Kristem Pánem stanovenému.

§ 1.

Hus ujišťuje své přívržence o pravdivosti svého učení a klade tuto svoji pravdu naproti pravdě katolické a své kněžstvo naproti kněžstvu katolickému.

Hus klade svoji tak zvanou pravdu naproti pravdě, kterouž naproti němu bránili kanovníci kostela Pražského i Vyšehradského, neboť na obě ty kapitoly trpce sobě vede v jednom z nejposlednějších dopisů svých z Kostnice Čechům zaslaných, zvláště však doktorové fakulty theologické a faráři Pražští.

A která jest tato pravda Husova? Zajisté ne ta, stran které se sjednával s Církví obecnou, anebo in concreto, stran které nebyl v odporu s doktory fakulty theologické a s kněžstvem katolickým, ale ta pravda byla pravdou *domnělou, Viklifickou*, kteroužto byly ohroženy zásady katolické, a jižto měly býti podvráceny základy, na nichž až dotud spočívala katolická Církev a až po tento den spočívá.

Husovo učení z Viklifa přijaté čili domnělá Husova pravda jest v krátkosti tato :

Církev jest sborem vyvolených pouze, i ta část Církve, kteráž zde na zemi ku branám věčným putuje.

Hlavou této Církve výlučnou jest Kristus Pán. Viditelné hlavy Církve není. Kristus Pán prý neustanovil ani sv. Petra za viditelnou hlavu Církve a tak zajisté ani papeže neučinil hlavou povšechné Církve Boží. Ba, jest prý velmi možno, že není papež ani hlavou té částečné Církve, kterouž právě bezprostředně řídí, vede-li život Kristu Pánu protivný, a zvláště, je-li předzvěděn ku věčné zátratě, neboť tu není náměstkem ani Petrovým, tím méně Kristovým, ale spíše ďáblovým.

V Církvi Kristově není moci zákonodárné ani soudné, ani výkonné, neboť jest Zákon Kristův dostatečen ku správě Církve Boží.

Moc, kterouž si přikládá Římský papež, není z Boha, ale z císaře Konstantina, ano dokonce i z ďábla. Církevní pravomoc kněze a diakona přímo z Boha jest. Z Boha má prý kněz moc kázati, učiti, svátostmi přísluhovati, nepotřebuje tedy žádného poslání k tomu ani od papeže, ani od biskupa. Kněží tedy a jahnové mohou po celém světě kázati, na hradě, v kostele, za plotem, aneb kdekoliv v širém poli.

Zákona Božího poslouchati jest každý povinen, ať je kdokoliv, a králové a velmožové jsou povinni lid i násilou k tomu honiti. Jak se zdá, byl Hus té domněnky, podle svého vzoru, Jana Viklifa, že dlužno kohokoliv poslouchati, jen když rozkazuje, co se srovnává se zákonem Božím. Tou příčinou praví, že Kristus Pán i ďábla po-

slouchal. Hus zde měl na zřeteli ďábla, jenž Pána Ježíše na poušti pokoušel, jelikož prý se nachýlil jíti do sv. města a na horu vysokou velmi, a z této věty se také musil při třetím výslechu na sněmě Kostnickém zodpovídati. Hus přiznal, že této věty nevyslovil v tomto znění, ale jinak, že se dal Kristus Pán přemluvíti, aby souhlasil s tím, k čemu ho ďábel navésti usiloval, aby totiž šel do města svatého a na horu vysokou velmi. On prý že neřekl: »Christus obedivit diabolo« »Kristus poslouchal ďábla,« ale »Christus consensit diabolo« »Kristus byl jedné mysli, čili souhlasil s ďáblem,« a jestli prý »poslouchati« a »souhlasiti« jest totožné, že neváhá říci, že Kristus Pán poslouchal ďábla.*)

Avšak kdežto jest každý povinen, zákona Božího poslouchati, mají se prý věci jinak se zákony lidskými, zejména se zákony církevními. Poslušnost církevní jest prý vynálezem lidským. Odtud prý není nikdo povinen papeže nebo praelatů poslouchati, leč pokud velí to, což v Zákoně Božím buď přímo nebo nepřímou je obsaženo, neboli co se se Zákonem Božím, t. j. s Písmem Božím srovnává.

Poněvadž nemá ani papež, ani praelat pravomoci nad kněžími a jahny a vůbec nad věřícími, nemůže ani papež, ani praelat, vyobcovati z Církve, leč jedině Bůh, a ten dává člověka v klatbu pro hřích smrtelný. Papež tedy a praelat jen tehdyž platně křesťana z Církve vylučují, byl-li od Boha pro hřích smrtelný vyloučen.

Jelikož jest Církev sborem vyvolených pouze, není ona lidskému zraku přístupna, a tedy neviditelná, a proto věříme v tuto Církev, poněvadž jí nevidíme. Odtud dí sv. apoštol: »Jest pak víra nadějných věcí podstata, důvod neviditelných.«**) Slova tudíž Husova: »*Credo in unam, sanctam Ecclesiam catholicam*« nemají do sebe smyslu pravověrného, katolického, ale smysl ten jest viklificko-haeretický, že jest Církev sborem pouze vyvolených, a nikoliv že jest Církev sborem viditelným všech pravověřících křesťanů pod jednon viditelnou, Kristem Pánem ustanovenou hlavou.

Ač Hus učí, že Církev jest neviditelná, přece přiznává, že jest v Církvi svatovláda z posvěcení, ale praví s Viklifem, že ona záleží pouze z kněží a jahnů, její nynější uspořádání má prý původ z císaře Konstantina. Odtud také pochází jméno, jímž Hus spolu s Viklifem poctívá kněžstvo a biskupstvo katolické: »sacerdotes caesarei« »císařští kněží«.

Ku platnosti posvěcení na kněze jest nevyhnutelno vyvolení toho, kdož má býti na kněze svěcen, ale i toho — kdož světí; neboť prý kdo není z vyvolených, není údem Církve, a není-li vyvolen, jakž by mohl býti knězem, anebo pohlavárem Církve Boží? Ale i ten, kdož jest sice z vyvolených, ale je ve stavu smrtelného hřichu, přestává býti údem Církve Boží podle přítomné spravedlnosti (secundum praesentem justitiam), jakž by tedy i hříšný kněz mohl býti pohlavárem svaté Církve katolické?

Ale jestli tomu tak, jsou podle nauky Husovy i kněží, ač obřadem viditelným svěceni byli, lidskému oku nedostizitelní, neboť nikdo neví jistotou víry, ana by neklamala, zdali by byl z počtu vy-

*) Věta tato, ač ve svém znění rouhavá, nebyla od sněmu v seznam těch vět přijata, pro které byl Hus odsouzen.

**) *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.*« Žid. 11, 1.

volených, a nikdo neví, zdali by se nalézal ve stavu milosti, a ještě méně o jiném. A tak by byla svatovláda z posvěcení viditelná s jedné strany, s druhé však neviditelná.

Má tedy vyvolení se strany Boží převeliké důsledky. Bez něho není pravého člena Církve, ani pravého papeže, biskupa nebo jahna. Avšak i následky hříchu smrtelného jsou hrozné podle naučení Husova. Hříšník ztrácí totiž pro hřích smrtelný všechno právo na své důstojenství, papež na papežství, biskup na biskupství, kněz na kněžství, král na království, majetník na majetek. Tou měrou má hřích smrtelný těžké následky v oboru církevním i občanském.

Avšak smrtelný hřích má také na všecken stav člověka hrozný vliv tak sice, že všechno jest hřích, což před se béře, ať by to byly skutky i nejlepší, které koná.

Navzájem působí zase stav milosti velmi blahodárně na působení člověka v ten rozum, že je všechno ctnostné, což koná, i spánek jeho, a dává jemu právo na všechny věci vidomé před Bohem (communismus spravedlivých).

V sedmeru svátost věřil Hus, ale nebyl ani stran jedné z nich pravověrný. Zejména učil, že kněží nemají té moci, v pravdě odpouštěti hříchů, ale pouze oznamovati jejich odpuštění.

Stran pramenů křesťanského náboženství učil Hus, že pramenem jeho jest Písmo svaté, přesným vykladačem však Písma že jest ten, jehož Bůh osvěcuje, nikoliv papež sám, anebo s kardinálským sborem anebo Církve vůbec.

To jest tedy učení Husovo, neboli ten krátký nástin jeho nauky, či ta pravda, kterouž on svou pravdou oproti pravdě katolické nazývá, a tato jeho pravda jest obsažena jednak v 45 větách Viklifových aspoň velikou většinou a v zavržených 30 větách jeho, jakož i ve spisech jeho i latinských i českých.

*O této své pravdě mluví M. Jan Hus mnohokráte. V prosinci r. 1411. *) píše urozeným pánom a dědicom svatého království Českého, kterak především děkuje králi Václavovi za to: »že ho držel při kázání slova Božího a při jeho pravdě, a že ho se Zbyňkem smířil, **) spolu s pány jednáje. On želá, že kanovníci a faráři Pražští toho smíření nedbali, ale způsobili prý si Michala, faráře u sv. Vojtěcha, aby při tu vedl, a zjednali prý sú naň kletbu, jížto se on k duši pohoršení nebojí, zle že prý toho želí, že nekáže slova Božího, aby nestavili služeb Božích a lidu nezamútili. Hus se tuto také dovolává práv zemských stran toho, že ho pohonili do Říma, a popičuje takto velmože: »Tisknú a nuzí knížata, pány, rytieře, panoše i chudú obec, a pohonie je ven z jich zemie: a to jest proti zákonu Božímu, proti ustavenie práv duchovních, i proti císařským právům. Mají prý se přičiniti páni, aby se tak nedělo, a aby byla zjednána svoboda slovu Božímu. On sám prý chce státi jakož vždy stával před knězem Zbyňkem sv. paměti, i před jeho úřadníky, dokud se návodem praelatův a farářův Pražských proti němu nepoložil a do Říma nepohnal.«*

*) Docum. Str. 22. n. 11.

**) Jaké to smíření bylo, dosvědčuje útek Zbyňkův z Prahy, zvláště ant král držel Husa při jeho pravdě.

Patrně stává zde Jan Hus svoji pravdu naproti pravdě, kterou hlásal papež a biskupové a faráři v Praze, a o té vypravuje, že je pronásledována.

Brzy potom povyšuje Hus tuto svoji pravdu na věc ne snad pouze Jana Husa, ale na věc celého národa, ano prohlašuje ji za věc Boha samého, když píše Pražanům v listopadu r. 1412. také: »Bůh s vámi, milí páni a mistři. Prosimť vás, abyste nejprve vážili *při Boží*, jemuž se veliká křivda děje, neboť chtějí jeho svaté slovo utisknouti a kaplu užitečnou k slovu Božímu zbořiti a tak lidu v jich spasenie překaziti. Druhé važte potupenie své země a národu neb pokolenie svého, a teprv třetí važte hanbu a křivdu, kteráž se vám děje bez viny. Čtvrté važte, že se na vás trhá ďábel, a Antikrist se šklebí, ale jako pes na řetěze nic vám neuškodí, když budete *pravdy Boží* milovníci.

V tomtéž dopise napomíná Pražanův, aby *se neodpřísáhli té pravdy, kterouž od něho slyšeli*, neboť prý žádají na nich, aby *se odpřísáhli kacířství*, kteréž, jako se oni domnívají, že by drželi.

A jelikož prohlašuje Jan Hus svoji pravdu za pravdu věčného, neproměnitelného Boha, jenž pravil o sobě: »Nebe a země pominou, ale slova má nepominou,« prorokuje v jiném listě ku Pražanům, že *ta jeho pravda* vítězství odnese, a napomíná, aby se nedali od ní odstrašiti: »Confidite«, píše, »quia Christus vicit, et vos vincetis.«*) Hus se zde také srovnává s Pánem Ježíšem a praví: »Jako prý Pán Ježíš byl pronásledován od Židů, poněvadž zlosti jejich káral, tak prý se také děje jemu od sluhů Antikristových.«

A opět v jiném listě píše Hus Pražanům a horlí, aby neodstoupili od *té pravdy*, kteréž jim dal Pán Bůh poznati,**) a opět jich napomíná v listě v prosinci 1412. psaném, aby prý chodili Pražané podle řečí v Betlémě konaných.***)

Zase navzájem napomíná Hus, aby se Pražané varovali falešných proroků, t. j. katolických kněží, kteří prý k nim přicházejí v rouševních, ale jsou prý uvnitř vlci vlnaví.†)

Ve všech těchto dopisech čteme tedy, kterak Hus opět a opět ujišťuje, že pravdu v Betlémě hlásal, a to nepochybnou a neklamnou, neboť jmenuje tuto pravdu pravdou Boží a zároveň rozlišuje tuto svoji pravdu od pravdy kněží sobě protivných, tedy kněží katolických, jimž dává nepěkné jméno sluh Antikristových, kdežto vyznamenává kněze strany své podle M. J. Viklifa jménem duchovenstva evangelického. Tou měrou činí Jan Hus vyznání své víry zřejmé, že ta pravda jeho je podstatně jiná, nežli pravda, kterou hlásali katoličtí kněží ve shodě s katolickou církví. Podle něho tedy jest pravda jeho pravdě kněžstva katolického protivná, a ta také měla podle M. Jana Husi vítězství odnésti, a následovně katolická víra podlehnouti, a tím způsobem jest také duchovenstvo rozlišeno: evangelické, které káže pravdu Husovu, a duchovenstvo sluh Antikristových, t. j. katolické.

Myslím, že již dopisy Husovy dávají o tom svědectví, že spory jeho měly dojistá do sebe povahu dogmatickou.

*) Docum. Str. 36. n. 17.

**) Tamtéž. Str. 44. n. 19.

***) Tamtéž. Str. 46. n. 21.

†) Tamtéž. Str. 42. n. 18.

Zcela správně vyhlásili doktorové fakulty theologické dne 6. února 1413. to právě za blud, což M. Jan Hus jmenoval pravdou svou a pravdou věčného Boha, a podle tohoto přesvědčení svého se usnesli na tom, aby k odklizení sporů ve věcech náboženských všichni doktoři a mistři se sešli na dvoře arcibiskupském a se odřekli 45 vět Viklifových a přísahou se zavázali, že se chtějí ve všech těch kusech, jichž potupovali Viklifisté, s Církví Římskou sjednati, a že stran věci o víře má stáno býti smyslům a usouzení apoštolské Stolice a Církve Římské.

To ovšem velice dohrálo M. Jana Husa, kterýžto *svoji pravdu*: cenil výše nežli náuku katolickou, po celém světě hlásanou. Ve svém dopise synodě Pražské píše M. Jan Hus v únoru r. 1413. :*) »že jsou doktorové zemi českou zhyzdili i u papeže i jinde, anebo ještě křivě hyzdie, praviece, že jsou mnozí v Čechách kacíři, aneb bludní u víře, ti by prý měli podle práva ty bludné ukázati a na ně dovésti, nedovedú-li, ani zase země učistie, majie utrpení, jako zrádce cti lidu českého. Ale, že doktorové v své radě píší, Čechy hanějíce. že v Čechách jsou někteří ze žakovstva, ježto jinak věří o svátostech kostelních nežli Církev sv. obecná; druhé pravie, že v Čechách někteří nechťi u víře a v ustanovenie Cierkve sv. obecné státi! třetie praví, že jsou někteří neposlušní svých praelatuov, a lid na to vedúce, aby nectili důstojenstvie papežského.«

Jest tedy Hus i podle tohoto dopisu o své pravdě tak přesvědčen, že se domnívá, že nikoho nebylo v Čechách, kterýž by dokázal jemu, že by on (Hus) vězel v některém bludu nebo kacířství, ano, on ve své radě, kterouž podal synodě, zřejmě dí, aby arcibiskup ohlásil praelátům, kanovníkům, doktorům, bakalářům, aby ti, kdož by naň věděli kacířství, na odvetu to také dokázali, a kdyby se nikdo neprohlásil, aby dal arcibiskup do Říma zprávu, že v celých Čechách a na Moravě není bludaře, ani kacíře. M. Jan Hus věděl předobře, že bylo tou dobou nebezpečno, na Husa vésti blud anebo kacířství, a proto mohl doufati, že se as nikdo neopováží, něco podobného naň žalovati. Vždyť i doktorové fakulty theologické nejmenují M. Jana Husa ve své radě k synodě r. 1413. v únoru podané, alebrž jenom dí, že jistá část žakovstva brání vět Viklifových, že nechce uznati, že má stáno býti u věcech viery usouzení papeže a Římské Církve atd., ale ač míní M. Jana Husa, nejmenují ho.

Vizme nyní, zdali M. Jan Hus tuto svoji pravdu také vezdy pevně držel, anebo snad v ní kolísal?

§ 2.

Hus kolísá v učení o materialním principu náboženství křesťanského, čili o Písmě svatém.

Viklif učí, že jest Písmo sv. jediným pramenem víry křesťanské, a podle něho učí také M. Jan Hus. On sám tvrdí o sobě, že nechce nic držeti za víru ku spasení nevyhnutelně potřebnou, leč by měl pro sebe theologický důvod, že tak a nejinak určuje Písmo svaté, buď že přímo nebo nepřímo, a tak prý že chce držeti až ku poslednímu

*) Docum. Str. 52. n. 25.

okamžení života svého. »Confiteor,« praví Hus, »quod nihil volo ut fidei simpliciter ad salvandum necessariam simpliciter credere, tenere et asserere, nisi demonstrationem istam theologicam habeam: Hoc dicit scriptura sacra explicite vel implicite, igitur hoc est ut fides credendum, tenendum vel asserendum, et sit humiliter fidei i. e. credulitatem scripturae sacrae adhibeo, volens tenere, credere et asserere, donec in me fuerit habitus, quidquid ponitur in scriptura.« *)

Na této zásadě stojí, dokračuje Hus zle na ty, kdož prý brání čísti Písmo Boží, a to prý jsou kněží, kteří prý neradi vidí, že lidé světští umějí Písmo, a to pro bázeň, aby neseznali, jak mají býti kněží živi, aby bludů jejich netrestali a jich neznamenalí v kázáních. (**)

Hus zde rozumuje podle Viklifa, neboť i on tuto perfidii kněžím v tvář vrhal. Hus tuto zamlčuje, že ovšem bránila Církev čísti Písmo, ale textu porušeného, a nikoliv Písmo o sobě. Ve Francii bránila Písmo čísti, jak je sobě upravili Albigenští a Valdenští, v Anglii i Valdenští i jejich přívrženec Jan Viklif, avšak nezapovídala čísti Písmo neporušené ve věcech víry a mravů. (***)

Toto učení Husovo o Písmě jako jediném pramenu víry křesťanské jde také na jevo z repliky, kterouž chtějí mistři učení Pražského vyvrátiti myšlenky doktorů fakulty theologické. Neboť doktoři tito vytýkají žákovstvu strany Husovy, že papeže a sboru kardinálského málo váží, a nechtějí přivoliti, aby byl papež se sborem kardinálů rozhodčím ve věcech víry se týkajících, »ale že chtějí míti v těch přech samo Písmo za soudce, kteréžto Písmo sv. podle svých hlav chtějí vykládati, a výkladův múdrých a svatých doktorův v církvi sv. netbají.« †) Mistři replikují nevelmi vlídně a zdvořile, pravíce, že doktoři evangelického duchovenstva z hloupa kárají, že chce ono míti v těch věcech Písmo za soudce. ††)

Měli tedy přívrženci Husovi dobrou tehdejší Písmo jediné za pramen víry, a tak zajisté také Hus.

Jan Hus hlásal tyto zásady o Písmě s kazatelnou, pod širým nebem, a kdekoli se udála příležitost jemu oproti náuce katolické, že Písmo o sobě není a nemůže býti rozhodčím u věcech víry, a vyhlašoval učení katolíků za blud.

A dle tohoto svého učení, čili dle této své pravdy činí Hus také výměr o tom, co by bylo kacířství. »Věř,« praví, »že kacířství jest bludné učení, Písmu odporé, neústupně braněné.« †††) Definice tato jest opět vzata z M. Jana Viklifa.

Ano, podle M. Jana Viklifa tvrdí Hus dokonce, že může býti člověk i konáním svým kacířem, jako když věří, že jest smilství hřích, a přec je páše. Odtud má původ jeho výrok: »Každý, kdož neústupně smrtelně hřeší, jest kacíř.« *)

*) Hus. Ad scripta doctorum. Cap. 1.

**) Postilla. Erben II.—57.

***) Podobně zakázala Církev čísti Písmo Lutrem přeložené. neboť bylo perfidně přeloženo. Písmo čísti nebrání Církev nikomu. Důkazem toho jsou četná vydání autoritou její. Přes to přese všechno nestydí se pastory svým věrným hlásat i dnes, že Církev zapovídá čísti Písmo.

†) Docum. Str. 480. D.

††) Tamtéž. Str. 493. H.

†††) Hus. O svatokupectví. Kap. 1.

*) Tamtéž.

Na tomto základě tvrdí M. Jan Hus, že, kdyby nebylo Písma, nebylo by také kacířství: »Věz,« praví Hus, »že, by nebylo Písma, tehdy by nebylo kacieřstvie, jakož by nebyla noc, by den nepředešel noci.«*)

Podle této své velice podivné nauky jistí M. Jan Hus, že i pohan i žid mohou býti kacíři, když by proti Písmu drželi blud neústupně.**)

Do jakých však důsledků sebe Hus touto definicí o kacířství zavlekl, ukázal jsem ve spise: »Učení Jana Husi.«.***)

Maje M. Jan Hus Písmo sv. za jediný pramen křesťanského náboženství, s velikou radostí dává zprávu Richardovi anglickému, »kterak lid nic jiného nechce slyšeti, leč jen Písmo sv., zvláště evangelium a epištoly, a kdykoliv se ono hlásalo, tam prý se lid hromadně shlukuje.« †)

Odtud víže také M. Jan Hus netoliko kněze, ale také laika, právě jako M. Jan Viklif, aby znal Písmo, a aby pravdu odtud pojatou neohroženě hlásal a ji vyznával, pakli by toho neučinil, že jest zrádcem. »Jakož kněz dlužen jest,« píše Hus, »aby pravdu, kterouž ot Boha jest slyšel, směle kázal; též laik t. j. člověk nekněz, dlužen jest, aby pravdy, kterouž jest slyšel od kněze *vynesenu z Písma*, bránil doufajně, pakli toho neučiní, zrazuje pravdu.« ††)

Na základě téhož učení o Písmu stoje ukazuje Jan Hus, opět zcela podle Viklifa, jak sobě počínají moudří a vážní mužové, povstane-li nějaká důležitá otázka náboženská. Oni prý pilně se snaží vypátrati, co Písmo o ní praví. Jestliže jest otázka tato v Písmě rozhodnuta, věří pravdě této; jestliže Písmo o ní mlčí, nevyslovujíc se ani kladně, ani záporně, vzdávají se otázky této, nic se nehádajíce, která strana by byla na pravdě. Hus píše: »Ideo prudentes hanc habent consuetudinem, quando difficultas circa veritatem aliquam ventilatur, inprimis considerant, quid fides scripturae loquatur in hoc puncto, et quidquid fides in hac materia definierit, credunt stabiliter tamquam fide. Si autem fides scripturae neutram partem ejus expresserit, dimittunt illud, tamquam eis impertinens, et non litigant, quae pars habeat veritatem.« †††) Jestliže však věřil Hus, že Písmo, a jen Písmo rozhoduje ve věcech náboženských, musíme podle pravdy říci, že Hus nepřijímá jiného pramene víry, leč jen Písmo svaté.

Hus se také dovolává pravověrnosti své tou cestou, že není v učení jeho bodu ani jediného, v němž by se ono od Písma odchýlovalo.*)

Hledíce k těmto výrokům M. Jana Husi, musíme se domnívati, že jeho materiálním principem víry bylo jediné a výlučně Písmo. Avšak ku velikému překvapení čteme, že Hus odmítá od sebe a od svého evangelického duchovenstva, že by byli »někteří ze žakovstva, kteří chtějí míti ve věcech víry Písmo samo za sůdce.« Hus píše stran této výtky naproti Pálečovi velice podrážděně. On prý sobě tuto lež vymyslí na základě rozmluvy, ve které byl vyzván, aby do-

*) Hus. O svatokupectví. Kap. 2.

**) Tamtéž.

***) Učení Jana Husi. Str. 11. seq.

†) Palacký. Docum. Str. 12. n. 6.

††) Tamtéž. Str. 24. n. 12.

†††) Hus. Adversus indulgentias papales. U Viklifa. Dialogus. Cap. 11.

*) Hus. Adversus Scripta Stephani Palecz, doktoris.

kázal, že Písmo se slovy jeho souhlasí. »Primum mendacium,« píše Jan Hus, quod solam scripturam sacram in talibus materiis pro iudice haberi volumus.« *)

Tímto odhaluje Hus před námi pravé babylonské zmatení. Jednou nám praví, že Písmo samo rozhoduje o věcech víry, a na něm že přestávají všichni moudří a obezřelí mužové, a zase zle se horší na Páleče, a ovšem také na doktory fakulty theologické, že prý jemu a duchovenstvu evangelickému křivdu činí, že by on a strana jeho měli Písmo za soudce u věcech náboženských, a to samo, a že sobě je vykládají podle hlav svých. Ano, Hus jmenuje Páleče ve své horlivosti až i lhářem, že takovouto pomluvu na něho a na duchovenstvo evangelické vyřknouti se neostýchal. On prý nepřiuinul ku sektě Valdenských anebo Armenů, **) ale ku sektě sv. apoštolů. ***) Komu tedy máme stran učení Husova o Písmě věřiti? Husovi, kterýž dí: »že Písmo rozhoduje o věcech víry,« anebo témuž Husovi, kterýž tvrdí, že tomu není tak, a on že není v této stránce přívržencem sekty Valdenských?

Avšak my se dovídáme ještě více! V traktátě, jež napsal Hus v Kostnici o svátosti těla a krve Páně, vyznává, že neradí nic mysliti Písmu sv. protivného, a že jako vezdy rozum svůj jemu podřizoval, tak i nyní činí, ano, že drží i výroky sněmů obecných a učitelů církevních, a že touží raději umříti, nežli věci víře odporných tvrditi. †)

Podle toho všeho, což bylo předesláno, jsme zajisté oprávněni říci: že Hus v náuce o Písmě Božím sobě velice odporoval, nevěda vlastně, na čem sám jest, anebo aspoň, že stran této fundamentální otázky velice kolísal. A máme snad toto kolísání zváti přesvědčením, že jest Písmo jediným výlučným pramenem křesťanského náboženství?

§ 3.

Hus kolísal stran učení o přesném výkladu Písma svatého.

Jestliže jest Písmo zdrojem náboženství křesťanského (a byť i jím nebylo samo a výlučně), naléhá důtklivě otázka: kdo by Písmo přesně a neomylně vykládal? Neboť, když by Písmo sv. bylo nám k ruce, ale neměli bychom přesného vykladače Písma a u výkladu neomylného a neměli bychom jistoty o přesnosti a neklamnosti téhož výkladu, což by nám medle bylo ono platno? Vždyť by bylo pro nás knihou pečeti sedmerou zapečetěnou, zvláště, any v Písmě sv. jsou obsaženy pravdy netoliko přirozeného řádu, ale také nadpřirozeného, neboli tajemství, která sice rozumu neodporují, ale dojistá jej neskonale převyšují. Neklamné slovo Boží v Písmě svatém obsažené vyžaduje tudíž, ač má-li býti *pro nás* skutečně zdrojem víry, neomylného vykladače, tak aby bylo jisto, že se výklad s Písmem zcela kryje. Neboť výklad s obavou, že jest snad křivý, nemůže býti pramenem víry, kteroužto jsme náboženským pravdám neomylného Boha, kterýž sám sebe Pravdou zove, dlužni. Vždyť pak víme, že články

*) Hus. Eccl. Cap. 16.

**) Sekty to, jež vyhlášovaly Písmo samo za pramen náboženství.

***) Hus. Adversus scripta octo doctorum. Cap. 5.

†) De Sacramento Corporis et Sanguinis Domini.

víry našeho sv. náboženství nejsou pouhým míněním, ale pravdami nepochybnými.

Že Kristus Pán takovou autoritu ustanovil, kteráž by o věcech víry rozhodovala, a jejížto usouzení se mají věřící podrobiti, bylo v katolické Církvi vezdy věřeno, a tou autoritou Kristus Pán obdařil sbor apoštolův a jejich nástupce v apoštolátě, zejména sv. Petra a jeho náměstky: Římské papeže. Tak bylo také věřeno za času M. Jana Husi; neboť doktoři fakulty theologické beze všeho vyznávají: že všecko žakovstvo (t. j. všecko duchovenstvo) po celém světě drží, že má u věcech víry stáno býti usouzení papežovu a kostela Římského.

Tomu však klade Hus rozhodný odpor; neboť on píše, že doktoři fakulty theologické ovšem tvrdí, že papež a sbor kardinálův, jsouce praví a zjevní náměstkové hlavy a knížete apoštolského sv. Petra a sboru jiných apoštolův, mají rozeznati a rozsouditi všecky věci duchovní ve vší obci křesťanské, a kdež by bludy našli, aby je trestali a vyčistili; avšak za jedno prý není pravda, že nestává jiných nástupců apoštolských kromě kardinálů, za druhé prý jest lež, že papež jest hlavou Církve, a za třetí prý bloudí papež i se svými kardinály.*)

Křivé prý jest, tvrdí dále Hus: co jistí údové fakulty theologické: že jest papež útočištěm jistým, bezpečným a ustavičným, který vyučuje, řídí a zabezpečuje v pochybnostech, bez kterého by Církev ani obstáti nemohla.**)

S tímto souvisí sarkasmy, které sobě činí Hus z doktorů fakulty theologické a z jejich učení, že má stáno býti u věcech víry se týkajících usouzení papeže a sboru kardinálského, čili Římské Církve. On píše totiž ve svém dopise M. Křišťanovi z Prachatic***) roku 1413., kterak ví: že bylo kurii Římské dopsáno, o čem se doktoři uradili, a že podali radu tu Antikristovi (t. j. papeži) k podpisu, aby mohli klamati a vyhlásiti: Ty jsi kacír! Neboť, co usoudí sv. Římská Církev, t. j. papež s kardinály, to má býti jako víra držáno; ale on se svými usoudí, že odpustky za peníze jsou katolické, tedy má to býti držáno za víru. Ale ty, Huse, jsi opačně kázal, odvolej tedy kacírství, jinak budeš upálen. A opět, co usoudí atd., ale on (papež) usoudí, že rada doktorů, jinak nepřátel pravdy, jest spravedlivá a svatá, následovně má býti držána. A opět. Cokoliv usoudí papež atd., ale on usoudil, aby všichni své Viklířické knihy odevzdali ku spálení, a se jich od-
přisáhli, tedy má tak býti držáno. A opět: Cokoli usoudí papež s kardinály, to má býti jako víra držáno, aby nikde v kaplách ne-
bylo kázáno, tedy i to má býti za víru držáno! A opět: Cokoliv usoudí papež, to má býti za víru držáno; ale on slavně usoudil, totiž Bonifacius s kardinály, že Václav král není králem Římanů, aniž Sigmund králem, tedy i to má býti za víru držáno.«

Patrně jest zde, že Hus svévolně mate předměty, k nimž čelí Bohem daná neklamnost, s těmi, k nimž nesměřuje víra v neomylnost papežovu, a tím uvádí i víru katolíků, že by mělo stáno býti usouzení papežovu u věcech víry, v lehkost.

Na jiném místě tvrdí M. Jan Hus, že, byla-li by pravdivá nauka o neklamnosti papežově u věcech víry, že by musil býti také bez-

*) Hus. Ad scripta Stanislai. Cap. 10.

***) Hus. Adversus Indulgentias papales.

****) Docum. Str. 57. n. 28.

hříšný, tak jakoby pojem »neklamnost« v oboru víry plně se kryl s pojmem »bezhríšnosti«. Avšak přiznati sluší, že nemá Hus tohoto odporu naproti katolické víře ze sebe, ale z M. Jana Viklifa.

Když byl M. Jan Hus v dopise Křišťanovi svrchu zmíněném učení o neklamnosti papeže se sborem kardinálů louhem sarkasmu náležitě pokálel: namítá sobě, jako svého času anglosaský deformator M. J. Viklif, slova, jimiž dává sv. Jeroným v Církvi Římské následující svědectví: »Sancta Romana Ecclesia semper immaculata permansit, Domino providente, et beato apostolo Petro opem ferente in futuro manebit sine ulla haereticorum insultatione.« »Svatá Římská Církev zůstala vezdy bez poskvrny, poněvadž Bůh nad ní bděl a setrvá i v budoucnosti bez výsměchu kacřů, jelikož Bůh bude nad ní bdíti, a sv. apoštol jí pomoc přináseti.

Hus nechce však míti, právě jako M. Jan Viklif, aby slova tato byla rozuměna o papeži s kardinály, tedy právě o tom kostelu Římském, o němž tvrdili doktoři fakulty theologické, že má právo, rozhodovati u věcech víry, a že jeho usouzení má stáno býti. Za příčinu svého výkladu udává, že prý jsou papež a kardinálové nešlechtnostmi svými více poskvrněni, nežli kdo jiný, jak prý svědectví vydávají i Stanislav i Palecz.

Odtud dí Hus, že učení o neklamnosti papežově jest netoliko křivo, ale i rouhavo, anť by prý byl papež i nehříšný, t. j. že by bylo nemožno jemu hřešiti, jako Kristus Pán. Není prý tedy papež útočištěm jistým, bezpečným a ustavičným, bez něhož by Církev nemohla obstáti. Útulkem jediným, dokládá Hus, jistým a bezpečným Církve jest Kristus Pán, jsa hlavou její vniternou podle člověčenství a zevnou podle Božství. K němu tedy se musí věřící utíkati. *)

Není tedy podle M. Jana Husi Římský papež tou autoritou, která by Písmo Boží, které Hus za pramen víry prohlašuje, neomylně vykládala, ale ani sbory ekumenické nejsou, jak Hus určitě tvrdí, neomylné u výkladu víry, tedy ani Církev vůbec, jižto členové sboru ekumenického zastupují. Tak píše Hus ve svém dopise věrným Čechům dne 26. června 1415. o sněmě Kostnickém: »Ó, byste viděli ten sbor, jenž se nazývá nejsvětějším, a jenž nemůž poblouditi: jistě spatřili byste ohavnost převelikú.« **)

Avšak týž M. Jan Hus, který o neklamnosti papežově a Církve tak urážlivě se vyjadřuje, tvrdí jinde jsa sobě odporen, že jest Církev samým Kristem Pánem o pravém rozumu Písma Božího naučena a tou měrou by byla Církev neklamnou vykladatelkou Písma Božího. Hus totiž zcela správně dí: »Jediný Kristus móż do rozumu Písma uvésti, kterýž sám mohl sedm pečetí knih zapečetěných otevřítí, kteréžto pečeti byly sú tajemství jeho vtělení, na nebe vstěpenie a na súd přijetie; a do těchto tajnic a pivnic Písma sv. byla Cierkev uvedena, a proto čistého rozumu z Písma sv. vybírá, přebývajíc vedle potokův Písma sv., aby chytrosti a útoku ďáblova, toho jestřába, utekla.« ***) Nic prý nemůže másti Církev v neklamném výkladu Písem, neboť ona jest studnice zapečetěná, jejížto víra pravdů čtenie sv. jest utvrzena, tak že ani kacieři, ani zlí duchové vieru Cierkve sv. roztrhati nemohú. †)

*) Hus. Adversus Scripta Stanislai. Cap. 9.

**) Docum. Str. 137. n. 85.

***) Písnicka. Erben III. 13. a 22.

†) Tamtéž. Erben III. 52.

Takto píše M. J. Hus u výkladu Písničky čili Písně Šalomounovy. I mohl by se odtud pravý opak toho dovésti, nežli což byl tvrdil v traktátě svém naproti svému bývalému učiteli, doktoru Stanislavovi a v traktátě naproti odpustkům papežským. Odpor tento padl by tím spíše na váhu, jestliže jest pravdou jistou zpráva Erbenova, že Hus napsal výklad Písničky v r. 1412., neboť tu by byla nestálost Husova a vrtkavost v tomto fundamentálním článku jasně na odiv postavena.

Kdyby byli čtenáři spisů Husových ve věku XV. byli poněkud pozorněji rozebírali učení jeho, věru že by byli musili zvolati: Mistře Jene! Co pak jest tedy na pravdě? Jest Církev klamna u věcech víry, nebo neklamna, oboje nemůže býti pravdivo, co čteme ve spisech tvých, anebo, což jsme slyšeli z úst tvých?

Sobě příkládá Hus výsadu zase jako vzor jeho M. Jan Viklif, od Boha propůjčenou, aby pravdu Písem poznal. Tak praví v disputaci své o spise Viklifově: »De Trinitate«, že všichni, kdož měli podíl v odsouzení 45 vět Viklifových, smrtelně zhřešili; on však že nechce souhlasiti s takovým konáním pro sousto chleba, anebo pro bázeň světskou, spíše prý volí hájiti pravdy, kteréž mu dal Pán Bůh poznati, zvláště z Písma, až do toho hrdla, ježto pravda zůstává na věky. »Volo veritatem, quam mihi Deus cognoscere concesserit, et praesertim scripturae divinae usque ad mortem defendere, sciens, quia veritas manet in aeternum.« *)

Z toho ze všeho jest opět zjevno, že Hus není jistý o tom, zdali Církev jest neklamna u věcech víry čili nic. Či to byl jiný Hus, který výklad písničky napsal, a opět jiný, kterýž neklamnost Církve i papeže zamítal?

§ 4.

M. Jan Hus jest nestálý a kolísavý stran moci církevní a poslušnosti Církvi povinné.

Mistr Jan Hus věří sice s katolíky a věřil, že Kristus Pán ustanovil kněžství podle řádu Melchisedechova, ale stran hierarchie z pravomoci nejde s katolickou věrou, neboť máme četné doklady z jeho spisů, jimiž pravomoc církevní zamítá.

Základem tohoto učení Husova jest náuka jeho, kterouž přibral z Jana Viklifa. Viklif totiž tvrdil, že zákon Boží, neboli jinak zákon Písma svatého, jest dostatečný ku správě Církve.

Přijav Hus tuto Viklifovu zásadu, hájí ji také těmitěž důvody, jako Viklif.**)

Z této nauky jde důsledně, že jest všechno zákonodárství zbytečné, nebo dokonce, jestliže by bylo Písmu sv. odporité, i nešlechtné. Jest-li však tomu takto, tvrdí Hus zcela správně, že není v Církvi ani moci zákonodárné, ani soudné, ani výkonné.

Tou příčinou se M. Jan Hus zle horší na zákony církevní, zvláště na klatbu a na stavení služeb Božích, a věda, že moc zákonodárná, soudná a výkonná jest v Římském papeži soustředěna, tvrdí, že tato moc od ďábla jest vymyšlena. »Pře, kterúž já vedu,«

*) Actus pro defensione Joannis Viklif de Trinitate.

***) Hus. De sufficientia Legis Christi ad regendam Ecclesiam.

dí, »jest proti papežovým obyčejóm a proti jeho moci, ne od Boha pójčené, ale od ďábla vymyšlené, neb Alexandr V. vydal jest bullu na penězích, v niěž jest zapovíedal, aby nikdež v kaplách bylo kázáno slovo Božie lidu, ač jsú na to ustanoveny a od papežů stvrzeny.*) Oba prý i papež i Zbyněk učinili proti zákonu Božiemu, kterýž prý velí kázati všude, ten zákaz.

Při panujícím zákonu Božím, jenž jest plně dostatečen ku správě lidu Božího, nemůže arci obstáti pravomoc biskupův, anebo i papeže samého. A to také učí Mistr Jan Hus, neboť on zamítá obyčej, dávati kněžím a jahnům posláni k úkonům řádu jejich a tvrdí, že toto posláni a tato pravomoc, jakož podle M. Jana Viklifa ujišťuje, obdržuje kněz a jahen přímo od Boha.

Touto z Viklifa přijatou zásadou se řídě, hájil Hus větu Viklifovu: že jest knězi a jahnovi dovoleno kázati beze všeho posláni se strany papeže nebo biskupa, ano že může a po případě že jest povinen kněz i jahen, hlásati slovo Boží i naproti záповědi biskupa nebo papeže. Sem náleží následující zavržená věta Viklifova (XIV.): »Licet alicui diacono vel presbytero praedicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicae, sive episcopi catholici.« **) Na to věta XIII.: »Illi, qui dimittunt praedicare sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, et in iudicio Dei traditores habebuntur.« ***) Sem též čelí zavržená věta Husova XVIII.: »Quilibet praedicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, et illud mandatum debet exsequi, praetensa excommunicatione non obstante.« †) Podobné učení obsahuje věta Husova XVII.

Argumentace Husova, jížto se snaží větu Viklifovu XIV. jako pravdivou Pražanům ohlásiti, jest prapodivna. On totiž dí, že všecka autorita k hlásání slova Božího, a tudíž posláni všecko že z Boha jest. Známkou však toho posláni že není ani autorita biskupská, ani papežská, ba že nejsou známkou tohoto posláni ani divy a zázraky toho, kdož by hlásal slovo Boží, ale pouze a jedině hlásání pravdy a život spravedlivý (!!)

Avšak Hus zapomenul na jiné učení své, že žádný o sobě neví a tím méně o jiném, zdali by byl v stavu milosti, jakž tedy může býti život spravedlivý o sobě známkou posláni věčného Boha, a že domnělý legat Boží pravdu mluví? A nad to jest spravedlivý člověk vůbec neklamný? Hlásání pravdy že má býti známkou posláni od Boha? Vždyť právě o to jde, zdali domnělý legat pravdu mluví!

Jako jest věta Husem hájená Viklifova, tak jest i dokazování její se strany Husovy zcela Viklifické.

Viklif zle horlí na rozdělení Církvě katolické v diecése a farní okresy, anof tímto řádem se zabraňuje, aby se biskup vtíral do cizí diecése, nebo farář do cizího okresu farního, proti vůli řádného biskupa nebo faráře, předstíraje rozkaz Páně: »Jdouce do celého

*) Hus. Postilla. Ned. IV. v puostě.

**) »Jest volno jahnovi nebo knězi, hlásati slovo Boží bez autority apoštolské Stolice nebo katolického biskupa.«

***) Ti, kteří opomíjí, kázati slovo Boží, nebo je poslouchati za příčinou exkommunikace, jsou tím již vyobcováni a budou na soudu Božím za zrádce považováni.

†) »Kdo dospěl ku kněžství, obdržel také úřad kazatelský a musí rozkaz tento naplniti i naproti kletbě předstírané.«

světa, učte všechny národy«, aniž byl povážil, že slova ta byla řečena k apoštolům a nikoliv při ustálených řádech církevních k M. Janu Viklifovi, a aniž by byl pomyslel, jaký chaos by byl povstal při uvádění takovýchto revolučních zásad do života.

Od toho času, kdy Viklif tyto revoluční zásady vyřkl, až k té době, ve které Hus tuto moudrost Viklifovu ubohým Čecháčkům přednášel, uplynulo mu téměř 30 let, a od těch dob, kdy spisy Viklifovy začaly otvírati oči Husovy, odebralo se do věčnosti téměř 12 let. Myslím tedy, že měl Hus dosti času, aby o těchto revolučních zásadách porozjímal jako mistr svobodných umění a bakalář sv. theologie. Avšak Hus toho neučinil, ale hájil revoluční zásadu tuto netoliko na katedře a ve spisech latinských, ale také ve spisech českých a s kazatelny způsobem takovým, že i královna Sofie se domnívala, že káže milý a zbožný kaplan její svatou a nepopíratelnou pravdu, že má býti svobodno kázati slovo Boží kdekoliv, a s ní také král a dvořané, veliká část zemanstva a obecného lidu.

Na základě, že jest zákon Boží dostatečný ku správě lidu Božího, žádá také Hus ve spojení s Viklifem, že prý se všechna snaha na to vynakládá, aby se obšírně přednášelo kanonické právo, čímž prý se zanedbávají studie Písma sv., čili zákona Božího.

Tyto církevní zákony, čelící ku správě Církve svaté, klade Jan Hus, jsa o tom s Viklifem za jedno, v protivu naproti zákonu Božímu, jelikož prý vadí člověku při šetření přikázání Božích, a tak jsou jemu na cestě k nebesům škodlivy. Hus je proto jmenuje vynálezy lidskými opět v souhlasu s Viklifem, ano, on tvrdí dokonce, že ďábel sám jest jejich vynálezcem. *)

Podle této své nauky, že v Církvi není pravomoci a tak také žádného oprávněného posláni se strany biskupa a papeže, rozlišuje Hus do přísná poslušnost zákonu Božímu povinnou a poslušnost církevní, a o této tvrdí, že ji kněží vynalezli.

Má-li se to však takto s poslušností církevní, tu bychom se mohli slušně do důslednosti Husovy nadíti, že vyřkne, že nemá býti praelatů posloucháno. Hus však praví, že sice jest dlužno, praelatů poslouchati, ale jenom ve věcech, kteréž neodporují zákonu Božímu, čili vlastně, které jsou v zákoně Páně obsaženy. Rozum tedy slov Husových jest ten, že zákon Boží jedině má místo v Církvi Boží, a nikoliv zákony kanonické neboli církevní, tak že není a nebylo by povinno zákonů církevních poslouchati, ale toliko zákona Božího. Ke všemu tomu nedoložil Hus tvrdě, že praelatů dlužno poslouchati ve věcech, které nejsou proti zákonu Božímu, kdo by vlastně měl právo a také povinnost rozsuzovati, které rozkazy papeže a praelatů by byly proti Písmu a které nic? Snad že kněží, nebo dokonce jedenkaždý z lidu, snad i ten nejméně k tomu uschopněný?

Podivno jest, že to M. Jan Hus těžce nesl, když mu bylo vytýkáno, že vybízeli k neposlušnosti a vzdoru naproti duchovní vrchnosti, **) kdežto prý hledí lid k té pravé poslušnosti navésti, aby se totiž zákony protikřesťanské odstranily, a aby zákon Boží panoval, aby duchovenstvo žilo podle sv. evangelia, prsto jsouc vši nádhery, lakomství a jiných nepřístojností, aby Církev skládající se z ducho-

*) Hus. Defensio quorundam articulorum Joannis Viklef.

**) Hus. De abolendis sectis et traditionibus hominum.

venstva, ze šlechty a lidu obecného dobře byla zřízena, aby duchovenstvo nabádala ku šetření zákona Páně, lid pak a šlechta aby poslouchali.

Jakož jest patrné, horlí tuto Hus, jakoby se mu veliké bezpráví činilo tvrzením, že vede lid k neposlušnosti, ale týž Hus, jenž na toto bezpráví sobě činěné žehrá, dává sám na sobě příklad krutého vzdoru a neposlušnosti naproti nejvyšší instanci v Církvi, papeži. Na důkaz toho kladu jeho vlastní slova: »Nynější Antikristovi apoštolé, ti, ať kto věrně chce volati lidi k večěři vedle Božieho přikázanie, ihned se osopie a nedadie volati, jedné ač kto chce po jich vóli kázati, je velebiti a hřiechóv jejich nedotýkati. A z té Antikristové pušky byli jsú knězie s Pražským arcibiskupem, knězem Zbyňkem, byly t. j. listy s olověnou pečetí sú dobyli, jenž jest velela, aby nikdež kromě far a kromě klášteróv a jich hřbitovóv slova Božieho nekázali. A proti té bule dal mi Pán Bóh žádost, abych se postavil, a proti jeho čtenie, tomuto té buly přikázanie neposlúchal. I kázal jsem s jeho pomocí až do kletby i stavenie služby nepravého a ještě káži i budu, dá-li jeho sv. milost kázati . . . Prvé jsem kázal v městech i v ulicích, a nynie káži mezi ploty, podle hradu, jenž slove Kozí, mezi cestami měst a vsí.«*);

Tak napsal Hus r. 1413., tedy v době, když byl pro povážlivé bouře v Praze, které jeho konáním povstaly, přinucen město opustiti. Bylo to v době, ve kteréž doktorové fakulty theologické na učení Pražském stanovili podmínky, kterými by možno bylo, rozechvěné zemi zase míra pokoj vrátiti. Podmínky obsahují řadu deviac a bludů Husových, a to netoliko bludy, kteréž jsou obsaženy v 30 větách jeho na sněmě Kostnickém zavržených, ale také jiné, které v Kostnici nebyly souzeny. Jméno Husovo nebylo od doktorů fakulty theologické, snad ze šetrnosti, jmenováno. Avšak Hus dobře věda, že byl tím žákovstvem, kteréž nechce míti za súdece papeže u věcech víry, i on míněn, a to v popředí, byl velice roztrpčen. Kázal tedy i psal tehdaž u velikém hněvu, avšak vyslovil zcela jasně, že neuznává nad sebou nikoho, ani arcibiskupa, ani papeže, když by něco veleli, o čemž by on se domýšlel, že by to nebylo souhlasno se zákonem Božím.

A tak opět jde na jevo, že Jan Hus velmi kolísal v náuce o povinné praelatům poslušnosti. Jednou odmítá, že by nabádal k neposlušnosti, a po druhé vyzývá zřejmě k neposlušnosti a dává o tom na sobě pohoršlivý příklad, týž Hus, kterýž uvádí slova Pána Ježíše, v nichžto jest obsažena zřejmě povinnost, Církve poslouchati. On totiž dává praelatům naučení, jakoby měli v kárání provinilých pokračovati, a cituje tato slova Páně: »Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechneli tebe, získal jsi bratra svého: pakli tě neuposlechni, přijmi k tobě ještě jednoho, aby v ústech dvou aneb tří svědků stálo každé slovo. Pakli jich neuposlechni, pověz Církvi: jestliže pak ani Církve neuposlechni, budiž tobě jako pohan a publikán.« Mat. 18, 15 seq.

A opět Hus, kterýž poslušnost církevní naproti zřejmým slovům Pána Ježíše k vynálezům lidským čítá, kolísá, neboť se omlouvá, proč se nestavil u papeže, když byl pohnán k jeho soudu. On prý

*) Hus. De Eccl. Cap. 17.

se nestavěl, praví, jelikož prý jest všude nepřátel mnoho i Čechův i Němcův, jenž prý jeho smrti hledají, nepřítel papež, soudce nepřítel, i kardinálové, jakož prý shledal v jich listech, oni prý ho pší kacieřem, nikdy neslyševše ani vidavše.« *)

Proč Hus takovýchto omluv užívá? Proč nevyřkl zřejmě, že má jeho neposlušnost dogmatický základ, že totiž nepřiznává papeži, že by měl pravomoc nad Církví, a že tedy není on oprávněn, aby ho k soudu svému poháněl?

Z toho již, co bylo pověděno, jest patrnó, že minulost Husova se v něm potýkala s přítomností. V knězi Husovi utkvěla pevně víra z mladistvých jeho let, že jest v Církvi svatovláda, a té že sluší poslouchati, a přítomnost, v nížto svatovlády církevní nevážil, nebo ji dokonce zapíral.

Hus na př. neodpírá, že by Církev neměla moci, hříšníka vyobcovati, ale ihned, jda za Viklifem tvrdí, že jenom tehdáž může býti křesťan z Církve vyobcován, když byl od Boha prve pro hřích smrtelný z Církve vyloučen. »Vyobcovanie,« praví Hus, »může býti trojím obyčejem též i kletba, když Pán Bůh človieka pro hřích smrtelný vymietá z obce svaté, aby v ten čas nebyl účasten milostí a prospěchu Cierkve sv., neb v ten čas hřiechem smrtelným člověk jest oddělen od Boha i od Cierkve sv., a jest dóm prázdny, v němž ďábel přebývá.« **) Ale čeho Hus jednou rukou Církvi podává, to druhou odebírá, neboť on sám tvrdí, že žádný o sobě neví, leč by Bůh zjevil jemu, zdali by byl v milosti Boží postaven, nebo v nemilosti, jakž by tedy směl praelat vyobcovati nějakého človieka? Neboť neví-li člověk o sobě, zdali by byl milosti neb hněvu Božího hoden, leč by Bůh zjevil jemu, jakž by to mohl věděti o jiném? Musil by tedy praelat, chtěje nějakého človieka pro foro externo hříšného vyobcovati, vezdy na zjevení Boží čekati, chtěl-li by jej vyobcovati, aby se přesvědčil, zdali jest ve stavu hříchů smrtelného čili nic. Moc tedy praelatův, vyobcovati někoho z Církve, na základě nauky Husovy v niveč se rozpadá.

Hus sám dává stran této věci doklady. On byl vyobcován pro svůj vzdor a svoji neposlušnost, ale stále své věrné ujišťoval, že jest sice od arcibiskupa a papeže proklet, ale nikoliv od Boha, a následovně že jest vyobcování jeho od arcibiskupa a od papeže před Bohem neplatno. Ale jakž mohl takto jistiti svým věrným, jelikož nevěděl jistotou víry, která by neklamala, že se nalézá ve stavu milosti a nikoliv ve stavu hněvu před Bohem? Tou příčinou kárá Mistra Jana Husa Ondřej Broda, bývalý jeho kollega na učení Pražském. Hus psal Ondřejovi z Brodu, jak se mi zdá, posměšně, aby, vidí-li toho potřebu, na Mělnice ohlásil, že ho praelati vyobcovali, a jistí, že by lid tamní neměl v tom účastenství s Brodou, aniž že by ho následoval. Ondřej z Brodu odpovídá: »Shledávám zde (totiž v těch slovech) jed a zavlnulý článek Viklifův, že nikdo není vyobcován, leč byl by ho Bůh prve vyloučil. Ale prosím, kdož pak Vás ujistil a dal Vám záruku, že jste z počtu vyvolených? Kdož Vás učinil nad sv. Pavla světějším, jenž pravil, že není sobě ničeho vědom, ale v tom že není ospravedlněn? Když tedy nejste jist o svém vyvolení, jak

*) Postilla. Ned. II. po Trojici Boží.

**) Hus. Postilla. Ned. V. v postě.

můžete předpokládati, že nejste vyobcován?« »Venenum hic video et articulum Wicklef inclusum, hic verbis: intelligo, quod nititur dicere, non esse excommunicatum quempiam, nisi eum Deus excommunicet. Rogo, quis vos certum reddidit, quis cautionem vobis posuit de praedestinatione? Quis vos sanctiorem beato Paulo fecit, qui dixit: »Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum? Cum igitur non estis certus de vestra praedestinatione, cur ita praesumitis, non esse vos a Deo excommunicatum.« *)

Tou měrou jest opět zjevno, že Hus v této náuce kolísal, jednak moc církevní uznáváje, ač jsa v odporu se zásadami svými, a zase ji Viklifickým učením svým podrýváje, tak že se ho mnohý uvědomělý a rozumný sedláček budže na Krakovci, nebo na Kozím Hrádku a v okolí mohl tázati: »Mistře Jene, proč kolísáš, proč nehlásáš upřímně, čemu věříš a čemu chceš, abychom věřili my? Hle, ty jednak se zlobíš, když se o tobě povídá, že vedeš lid k neposlušnosti, ale ty sám pohoršení dáváš, nechťje poslouchati ani arcibiskupa, ani papeže? Ty také upíráš Církvi moc zákonodárnou, soudnou a výkonnou a přece přijímáš mnohé zákony církevní, jako o postu, o slibech řeholních a jiné, co tedy je pravdou? Ty tvrdíš, že tě Bůh sám osvětil, abys pravdu poznal, proč tedy nemluvíš zjevně, jak sluší a patří na posla Božího?« Může se tedy právem říci, že byl M. Jan Hus o tomto předmětu přesvědčen?

§ 5.

Hus byl nestálý a kolísavý v učení stran poměru předzvědění a hříchu smrtelného k důstojnostem církevním.

Ve svém spise »Učení Jana Husi« jsem dokázal, jaké učení držel M. Jan Hus o poměru předzřízení, předzvědění a hříchu smrtelného k řádům a důstojnostem církevním, a dovedl jsem, že ono nebylo a není katolické, alebrž viklifismem přibarvené, ač se poněkud, ale jen poněkud liší od nauky M. Jana Viklifa.

Avšak k tomuto přesvědčení jsem dospěl, srovnávaje učení jeho s hledicí s odpovědmi jeho na obžaloby ve sněmě Kostnickém.

Jinak se věci mají s učením M. J. Husi, jak jest ono obsaženo ve spisech jeho. Nalézáme v nich, že papež, biskup, a ovšem také kněz a jahen, je-li z počtu předzvěděných, není leč jen podle jména papežem, biskupem, knězem a jahnem. Z toho pramene vychází také tvrzení Husovo, že nikdo není povinen věřiti, že ten neb onen papež, biskup, kněz a jahen jest skutečně a v pravdě papežem, biskupem a jahnem.

Učení toto je zcela Viklifické a souvisí důsledně s fundamentální naukou Viklifovou a Husovou, že údem Církve Boží nečiní křest, ale volba Boží, čili předzřízení, neboli vyvolení k životu věčnému.**) Ale kdo není údem Církve, táže se Hus s Viklifem, jakž by mohl býti jejím pohlavárem, papežem, biskupem, knězem a jahnem? A opět, činí-li pouze vyvolení Páně člověka členem Církve,

*) Postilla. Ned. V. v postě.

**) Docum. Str. 518. n. 58.

jakž by se mohlo ukládati věřícím: aby věřili, že ten neb onen papež, biskup, kněz a jahen jest v pravdě biskupem, knězem a jahnem, anť neví nikdo ani o sobě, ani o jiném, zdali by byl z počtu vyvolených, leč by Bůh zjevil jemu?*)

Na tomto základě píše Hus r. 1413. M. Křišťanovi: »K tomu chci státi: že mám papeže za náměstka Kristova v Římě, ale ne-držím toho věrou. Také k tomu stojím: Je-li papež předzřízen a vede správu duchovní a následuje Krista Pána ve mravech, pak jest hlavou tak veliké bojující Církvě, jak velikou spravuje, a jestliže tak podle zákona Božího řídí všechnu bojující Církev, pak jest opravdovým pohlavárem jejím pod arcihlavou Kristem Pánem.« **)

Za touže dogmatickou příčinou žádal Hus na dokt. Stanislavovi ze Znojma, aby o papeži a o sboru kardinálů dokázal, že jsou z počtu vyvolených a že mají moc činiti divy a zázraky, aby tak provedli důkaz, že jsou z počtu vyvolených, a pak prý má jim býti věřeno, že jsou členy Církvě a důsledně pohlaváry Církvě Boží. Ale jelikož prý jsou před Bohem jinak známí, tož prý jsou členy ďáblovými a předními žáky Antikristovými.***)

Ale ku podivu! Týž M. Jan Hus, který žádal, aby domnělí před jeho očima pohlavárové Církvě Boží zázraky činili k důkazu, že jsou z počtu vyvolených: týž Jan Hus tvrdí zcela opravdově, že ani volba Krista Pána nečiní údem Církvě, jakož prý máme příklad na Jidášovi. Bylť prý Kristem Pánem za apoštola vyvolen, ano, byl i darem činiti zázraky opatřen, a přece nebyl z počtu vyvolených, ale synem zátraty. †)

Podle učení Jana Husi jest tedy nevyhnutelno k tomu, aby byl ten neb onen papež, biskup, kněz anebo jahen skutečně a v pravdě biskupem, papežem, knězem a jahnem, aby byl z počtu vyvolených. Avšak M. Jan Hus ještě přidává, že, jestliže papež jest zlý, a zvláště je-li předzvěděný, pak že jest jako Jidáš majetkem ďáblovým a synem zátraty a nikoliv hlavou svaté bojující Církvě, anť prý není údem jejím. ††)

Každému člověku soudnému, já ani nedím vzdělanci nebo muži intelligentnímu, jest zajisté jasno, kterak jest toto učení Husovo, z Viklifa pojaté, revoluční a podvratné, a kterak jest zjevno, jaký by nezbytně chaos musil povstati, kdyby toto nerozumné, ano nesmyslné učení se v Církvě provádělo. A Hus toto učení předkládal na universitě, zemanům, měšťanům, ano i sedláčkům na venkově, jako svatou, neomylnou pravdu Boží, která konečně musí odnésti vítězství. Než, o tom jsem psal zevrubněji ve svém spise: »Učení Jana Husi.«

Ale jakž asi M. Jan Hus důsledně této své pravdy dodržel? Ne velmi! Týž zajisté Hus, kterýž skutečnou državu důstojnosti papežské, biskupské a kněžské odřekl papežům zlým, biskupům zlým a kněžím zlým, měl také důsledně říci, že přísluhování svátostmi se strany takových papežů, kněží a jahnů jest před Bohem neplatno. A to zajisté vším právem! Neboť, není-li předzvěděný a

*) Hus. De Eccl. cap. 13.

**) Hus. De Eccl. cap. 5.

***) Docum. Str. 60. n. 29.

†) Ad scripta Stanislai de Znojma. Cap. 3.

††) De Eccl. Cap. 5.

zvláště zlý papež, biskup, anebo kněz v pravdě papežem, biskupem anebo knězem, alebrž jenom podle jména; jakž by se mělo rozumně tvrditi, že jest jejich přísluhování svátostmi platné? Avšak Mistr Jan Hus vede sobě nedůsledně a právě opak toho tvrdí, když píše: »že v kanonech čteme, kterak nemají věrní obcovati mši sv. toho kněze, o němž vědí, že má ženinu nebo kuběnu, ale ne proto, by tu tielo Božie nebylo, ale proto, aby on slúže tak hanebně a jako Jidáš, nebral tiela Kristova nedůstojně, nehřešil tieže než Jidáš, ale aby se nechaje k . . . y ku pokání navrátil.*) A opět dí, jsa svým zásadám nevěren: »že kněží zlí činí skutky mnohé, jenž bez lásky jim ku spasení neprospějí, ač jiným věrným prospějí, ne kněžským zaslúžením, ale že oni od zlých kněží důstojně přijímají, jako křesť, slovo Božie a jiné posvátné věci.**)

A tak i jinde učí Hus: že i hříšný kněz platně přísluhuje svátostmi.

Tou příčinou tvrdí také M. Jan Hus odpovídaje v Kostnici na žalobu Jana Protivy, bývalého kazatele v Betlémě, že nepravdou jest, že by byl jistil, že kněz ve hříchu jsoucí neposvěcuje Eucharistii platně. Protiva totiž svědčil: že Hus v domě Bernarda, plebana u sv. Michala ve větším městě Pražském, takto se vyjádřil: »Chcete znáti, pane Protivo, jak byste měl věřiti? Tedy vězte! Je-li kněz v milosti, t. j. bez hříchu smrtelného, pak slouží-li mši sv., činí, že se chléb posvěcuje a činí tělo Boží; ale je-li v nemilosti, t. j. ve hříchu smrtelném, pak neposvěcuje chleba, aniž se stává chléb tělem Božím.***)

Hus odpovídá na tuto obžalobu třikráte: »Mentitur«. »Lže«.

V tom se musí dáti Husovi za pravdu: že takto učil, a jest tomu tak v pravdě a skutečně, ale neméně pravdou jest, že učení jeho bylo v tom zásadám jeho protivné, že kněz předzvěděný a zvláště hříšný jest pouze podle jména knězem, nikoliv však skutečně a v pravdě.

Tím však není nikoliv řečeno, že Hus po všecku dobu byl v tomto směru pravověrným. Neboť Hus učil zřejmě, že ztrácí hříšník hříchem smrtelným právo na dary Boží i řádu přirozeného, a ještě více řádu nadpřirozeného, čili na tak zvané milodary (gratias gratis datas), jako jest moc papežská, biskupská, kněžská atd., následovně tedy že ztrácí kněz hříchem smrtelným nárok na kněžství své, a že jest tedy pro hřích smrtelný pouze podle jména knězem a nikoliv v pravdě a skutečně před Bohem. Z toho však nezbytně jde, že kněz, jsa ve hříchu, neplatně posvěcuje. A tak jest velmi možno, že Hus jistou dobu svého života důsledněji následoval šlepějí Viklifových a tvrdil o knězi v hříchu smrtelném jsoucím, že neposvěcuje.

Pravdou jest ovšem, že Hus vyřkl na kázání svém, že dobrý i zlý kněz posvěcuje, a dobrý kněz ne více, nežli zlý, ano, známo jest, že učil, kterak rozdíl mezi službou kněze zlého a dobrého ten jest, že slouží kněz zlý »indigne« a dobrý »digne«. Avšak slovo »digne« a »indigne« nemá v náuce Husově z Viklifa přijaté toho

*) Adversus scripta Stephani Páleč, doctoris, »Si papa, episcopus vel praelatus est in peccato mortali, tunc non est papa, episcopus vel praelatus.

**) Hus. Postilla. Ned. IX. po Trojici.

***), Tamtéž.

†) Docum. Str. 174. n. 4. Dr. Ant. Lenz: Učení Jana Husi. Str. 277. seq.

rozumu, jako v Církví katolické. U Husa znamená totiž slovo »digne« tolik, jako že dobrý kněz má moc a právo posvěcovati Eucharistie, a slovo »indigne« tolik: že hříšný kněz pozbyl práva posvěcovati Eucharistie, tak že i v tomto případě byl Hus ve svém učení nedůsledný a kolísavý.

Avšak jest dosti možno, že M. Jan Hus shledával tuto svoji sobě odpornou náuku za zcela s ní souzvučnou, jestliže psal a kázal, jako Viklif, s hlediště Valdenských. Valdenští totiž učili, že kněz hříšný neposvěcuje, ale že se děje, když takovýto hříšník Eucharistii rozdává, mocí Boží v ústech věrného křesťana proměna chleba a vína v tělo a krev Páně, tedy že Bůh sám v tom případě přísluhuje bezprostředně. Podobné učení předkládá také M. Jan Viklif. Píšeť zajisté Jan Hus, jako věrný žák Viklifův, takto: »že prý, když biskupové řeknú: Přijměte Ducha sv., že se ihned tak nestane, prvé, že biskup nemá té moci, aby dal Ducha sv., druhé, že ten, kdož kněžstvie přijímá, snad jest v hříše smrtelném, jenž vyhání Ducha sv. a nedopouští ho v hříšného; třetí, že již obecně jsou biskupové v hříších smrtelných . . . Když byl ale ten, jenž přijímá kněžstvie, dobrý, obdrží Ducha sv., ale ne od toho biskupa, ale pro vyššieho.*)

Jest tedy patrno, kterak je Hus v těchto věcech nejistý a kolísavý, tak že se musíme diviti, že ti učení Mistři a bakaláři se ho nedoptávali: Mistře dobrý, čemu pak vlastně učíš? Vždyť vychází z tvých řečí na jevo, že nemáš pevného přesvědčení o tom, což nám kážeš!

§ 6.

Hus jest nestálý a kolísavý v učení o vlivu předzřízení a předzvědění a hříchu smrtelného na důstojnosti občanské.

Hus jest stran učení o vlivu předzřízení, předzvědění a hříchu smrtelného na důstojnosti církevní všechen Viklifův, a tak také ohledně nauky o vlivu předzřízení, předzvědění a hříchu smrtelného na řády občanské, na panování, vladaření a na majetek vůbec.

Jakož jsem v jednom ze svých spisů **) dotekl, tvrdil Mistr Jan Viklif, že jest milost Boží, a zvláště předzřízení principem, odkudž mají východ všecka práva lidská. Bez milosti Boží není podle Mistra Jana Viklifa žádné právo před Bohem, a z práva před Bohem vycházejí všecka práva lidská.

Na tomto základě, tvrdí Viklif, že měl Adam v ráji vládu neboli panování nad veškerenstvem, a z toho prý jde, že byl ve stavu milosti stvořen, jelikož stav milosti jest principem všeho práva lidského.

Ale když zhřešil, ztratil prý všechno právo na vládu a panování. Avšak když byl vrácen milosti Boží, bylo mu také vráceno právo na vládu tuto a panování.

Viklif bere toto učení svoje tak do přísná: že podle něho ani korunní princ, dokavad křtem nedosáhl milosti Boží a není-li předzřízen, nemá ni žádného práva na království, nebo na kteroukoli část svého království. A tak se to má ovšem i s králem. Jestliže jest

*) Postilla. Ned. po Velikonoci.

**) Vzájemný poměr etc. Praha 1895.

v milosti, má před Bohem právo na království své, jestliže je ve stavu smrtelného hříchu, ztratil toto právo před Bohem.

Slyšme nyní, jak rozumuje Hus: »Každý hříšník smrtelný jest zloděj před Bohem, neboť přestoupení jednoho přikázání tihne posobě přestoupení jiného přikázání. Jsa v hříše smrtelném, béře vše, což béře proti vůli Boží, jenž chce, aby člověk, cožkoli činí, v stavu milosti činil. Bůh jest ten nejvyšší Pán, přikázal-li by, aby se někomu něco vzalo, ten, který by vzal, nekradl by. A tak synové israhelští uprosivše nádob mnoho, zlatých a stříbrných, neukradli sú, ušedše s nimi bez jich vědomie, neb jim jest rozkázáno bylo od Boha, a po-hané ti, *jenž sú byli v hříše smrtelném, nebyli sú v pravém drženie. Neb každý, kdož jest v smrtelném hříše, nespravedlně má, eož má, a tak jinak má, než spravedlivý.* Ale snad bude se zdáti někomu, že to nenie tak, protož vezmi tento důvod: že Pán Bóh každému člověku dal jest duši, tělo i vše, což má, aby jemu viernie slúžil, jeho plně přikázanie, a odřekl se jeho nepřiele dábla, a zachová-li je, že jemu chce přidati královstvie nebeské; pakli nezachová toho, tehdy všechno ztratí; a že, kterýžkolivěk Božie přikázanie přestúpi, ihned od Krista krále odstúpnie, od jeho vojska odběhne, a dáblu, jeho nepřieteli se přikáže a proti svému stvořiteli a králi bude, protož jest poběhlec nevěrný a zrádce svého Pána jako Jidáš . . . kterýž tehdy hodně má a držie zbožie od Pána Boha, jsa jeho nepřietel? Viem to, že kdy kto učinil tak králi, pánu menšiemu, než jest Pán Bóh, tehdy ihned odsúdie, že jest ztratil i hrdlo i zbožie, a pak nechtie téhož popřieti Pánu najvyšiemu, jenž milostivě ještě shovie pobiehlému.*)

Hus přenáší tuto poměry pozemské a lidské na Boha, svrchovaného Pána všeho, což jest, a přenášeje bludu se dopouští, že člověk Bohu se hříchem zprotiviv, ihned ztrácí před Bohem všechno právo pozemské, právo na vládu pozemskou, na panování, na državy své, ano i na pokrm, na zdraví, déšť, sluneční světlo, i na vzduch a povětrí a na veškeren majetek svůj.**)

A tak jsou podle Jana Husi všichni ti, kdož smrtelně zhřešili, po čas, v němžto vězí ve hříchu smrtelném, zcela bezprávní před Bohem, praví to otrhánkove.

Hus však toto Viklifické učení netoliko prostému lidu veřejně za pravdu prodával, ale on také před učenými tuto náuku zastával, když hájil větu Viklifovu: »Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.***). »Není pánem občanským, není praelatem, není biskupem, když jest ve hříchu smrtelném.« Důvody, jichž užíval, jsou z Viklifa sebrány. On totiž tvrdí, že člověk upadá hříchem smrtelným v otroctví, slouže věcem stvořeným *naproti božskému řádu*, a tím se stává velezrádcem Boha samého; a jako se prý zrádce pozemského vladaře pro zradu zbavuje i práv občanských, i práva majetku: tak i ten, kdož smrtelně zhřešil, vypověděl Bohu poslušnost, a proto ztrácí práva na božském právu založená, kterážto jsou: právo k důstojnosti časné a k majetku.

*) Hus. Výklad VII. přikázanie. Kap. 56. Erben I., 209.

***) Tamtéž.

****) U Viklifa se čte ve spisech: De Religione privata. Cap. 1. De Civili Dominio lib. I., 3. a I., 29.

Podle zákona občanského, rozumuje Hus dále, vypadá ten, jenž se dopustil vraždy na sluhovi pána svého, nesoucím obraz jeho, z práva vladařství. Hříšník však, vypadnuv z milosti Boží, zabíjí sama sebe, odděliv duši svou od Boha, jenž byl jejím životem, a zbaviv ji takto nadpřirozeného života. Hřích smrtelný jest tudíž vraždou a sebevraždou. A proto prý také Adam zhřešiv, pozbyl panství nad přírodou a uvalil na se smrt i na potomky své, ano i druhého Adama (Krista Pána) na smrt vydal. Nemá tedy hříšník práva k majetku, jelikož rád, dle něhož byl jemu darován, se nesrovnává se stavem člověka milosti zbaveného.*) Hus toto své nebezpečné a podvrtné učení zcela apodikticky a naprostě přednáší, jakož viděti lze z toho, což bylo řečeno, ano, snaží se i Písmo sv. k svému rozumu strhnouti, aby tak věčná Pravda sama za jeho domněnky, či vlastně za Viklifovy smyšlenky mluvila.**)

Nebezpečnost tohoto učení shledává kancléř Pařížské university, Jan Gerson, o němž se zajisté nemůže s důvodem tvrditi, že by byl nepřitelem M. Jana Husi. Týž píše nehodnému arcibiskupovi Pražskému, Konrádovi, kterak učení, že předzvěděný nebo zlý člověk žádného vladařství a žádné pravomoci nad lidem křesťanským nepožívá, vidí se jemu býti bludným a velice nebezpečným, jemuž by se měla opřít i duchovní i světská vrchnost, netoliko pouhými slovy, ale spíše mečem a ohněm, ježto těm, kdož se v blud ten pohřízili, ne tak rozumu se nedostává, jako smyslu pro dobro obecné.***)

Každý soudný člověk by slušně očekával, že M. Jan Hus, který tak apodikticky a s takovým aparátém vědeckým se snaží dokázati, že ztrácí majetník pro dobu, v níž se nalézá ve stavu hříšném, všecko právo na majetek a na důstojenství, jež zaujímá, také důsledně a do přísnosti při něm setrvává, ale toho při Husovi není. Kolísáť i zde. Již ve svém traktátě »De decimis« tvrdí: že pán, kněz, biskup a praelat hříšný není pánem občanským, ani biskupem, ani praelatem, ale pouze podle jména, poněvadž Bůh neschvaluje takového panování, takovéto důstojnosti a úřadu, a to tou příčinou, že biskup, praelat a pán, jsouce ve hříchu smrtelném, nedrží majetku svého a důstojenství svého *hodně*.†)

Při této nedůslednosti setrval Jan Hus i v Kostnici. Ve druhém slyšení se předčítal jemu článek sebraný ze spisu: »Adversus scripta Stephani Páleč, doctoris«. »Si papa, episcopus vel praelatus est in peccato mortali, quod tunc non est papa, episcopus vel praelatus.« Shledalo se, že článek dotčený jest skutečně i podle znění v autografu Husově. Hus tam odkazuje čtenáře k sv. Otcům, Augustinovi, Jeronýmovi, k Janu Zlatoústému a k Řehořovi, kteří prý tvrdí ještě více, že totiž takovýto člověk není ani křesťanem. Tomu tedy aby se naučil ten lhář (Páleč), že lidé takoví nejsou pro ten čas ani v pravdě, ani *hodně*, ale pouze dle jména papeži, biskupy a praelaty, jsouce podle pravdy sv. evangelia vskutku zloději a lotry. A něco doleji tvrdí: »Připouštíme však, že zlý papež, biskup, praelat a kněz jest přece rozdavačem svátostí, ač nehodným, skrze něhož Bůh křtí, posvěcuje, aneb jinak ku prospěchu své Církve působí.«

*) Hus. De Decimis.

**) O tom viz: Dr. Ant. Lenz: Učení Jana Husi. Str. 115—123.

***) Docum. Str. 527. n. 61.

†) Hus. De Decimis.

Máme tu opět před sebou větu, kterouž by každý žák sekty Valdenských byl podepsal, tak že se zde jeví jistou měrou jakýsi styk M. Jana Husi netoliko s Janem Viklifem, ale také s Valdenskými. Aspoň jest rčení Husovo netoliko Viklifické, ale také učením Valdenských.

Když byl dotčený bořivý a revoluční článek přečten, přidal k němu M. Jan Hus: »Ano, ani král není hodně králem před Bohem, je-li ve hříchu smrtelném: a to prý jde ze slov Páně skrze proroka Samuele k Saulovi řečených: »Protože jsi zavrhl řeč Hospodinovu, zavrhl tebe Hospodin, abys nebyl králem.« I. Král. 15, 23.

Slova tato vyložil na to M. Jan Hus před přivolaným králem takto: »že král jsa ve hříchu smrtelném, jest nehodně králem co do zásluhy, ač jest jím co do úřadu.

A tak máme opět před sebou neočekávanou kolísavost Husovu; jednou tvrdí a celou spoustou důkazů osvědčuje, že člověk ve hříchu smrtelném jsoucí ztrácí všechno právo na majetek svůj, na panování a na vladařství své, a zase tvrdí, že to všecko drží, ale nehodně! Jaká to logika! Jaká to kolísavost, jaké to přesvědčení!

§ 7.

Hus byl kolísavý v učení o vlivu smrtelného hříchu na konání lidské.

Smrtelný hřích olupuje člověka, jak Mistr Jan Hus podle Mistra Jana Viklifa učí, o všechna práva před Bohem. Je-li kněz, ztrácí právo na kněžství, je-li biskup, na biskupství, je-li papež, na papežskou důstojnost svou, je-li král, na království své, je-li majitel zboží, domů, polí, statků atd., na zboží a na dům svůj, na pole a na statek svůj.

Avšak jedovatina smrtelného hříchu jde ještě dále. Jan Hus se totiž domnívá, že smrtelný hřích celou bytost lidskou tak zatemňuje a veškery jeho úkony tak otravuje, že jsou, byť byly o sobě i nejlepší, zlé a nešlechtné.

Hus k této své theorii strhuje také Písmo Boží. Písmo prý zřejmě dí: »Svíce těla tvého jest oko tvé. Jestli oko tvé bude sprostné, všecko tělo tvé bude tmavé. Jestliže tedy — světlo, kteréž jest v tobě, tma jest, sama tma, jak veliká bude?« Mat. 6, 22. 23.

Slovo »oko« vykládá Mistr Jan Hus o »úmyslu« Je-li úmysl dobrý, také prý skutek dobrý jest. Avšak úmysl jest prý dobrý jen tenkrát, byl-li pojat ve stavu milosti Boží. Jako tedy úmysl v milosti Boží pojatý jest dobrý a tuto svou dobrou povahu přenáší na všechny kony činné i trpné, tak sice, že i »spáti« jest při lidech omilostněných skutkem dobrým; tak zase zámysl ve stavu hříšném pojatý jest zlý a přenáší tuto zlou povahu na veškery, byť i dobré výkony, porušuje jich a činí je nešlechtnými.

Hus vykládá toto učení ve svém spise »De Ecclesia«.) Avšak on přednášel tuto nauku netoliko ve spisech theologických, ale také

*) De Eccl. Cap. 19.

lidu na svých kázáních. Ve své postille *) tvrdí, že člověk dobrý nemůže činiti zlých skutků, jako zase zlý nemůže působiti skutků dobrých, ano, Jan Hus jsa puzen rigorismem svým, tvrdí, že dobrý skutek, konáme-li jej ve stavu hříšném, nám netoliko neprospívá, ale dokonce i škodí. »Vědmo jest,« dí, »že modlitba učiněná nehodně, jakožto ve smrtelném hříše . . . netoliko není užitečná, ale jest škodlivá.« **) A tak prý kněz a lid hříšný čině skutek, jenž v sobě jest dobrý, hříchův přidává a tím více hřeší. ***)

Ale jak jen mohl Hus přijati z Viklifa nesmyslné toto učení? Či není to nerozumné, tvrditi, že na příklad hříšník, dávaje almužnu, hřeší, nebo že hřeší, když nemocné navštěvuje, zarmoucené těší a sirotků se ujímá? Kněz Stach, kterýž pamflet historie sněmu Kostnického, napsaný od kněze Royka, češtinou dosti slabou Čecháčkům přístupným učinil, mluvě o odsouzení XVI. věty Husovy, †) tvrdí: Kterak Hus tehdaž již na té výši vědecké byl, jako prý velcí bohoslovci Bajus, Jansenius a Paschasius Quesnellus, ††) a že prý byl proti všemu řádu odsouzen. Ubohý Stach, ač byl profesorem pastorálky, nerozuměl ani náuce Husově, ani nadzminěným bohoslovcům. Tito zamítali svobodnost vůle lidské, Hus však ji všemi způsoby zastával, až za hranice pravdy. Neboť on právě proto tvrdí, že je všecko hřích, což koná člověk ve stavu smrtelného hříchu, poněvadž v něm ze zlé vůle zůstává, a tak touto zlou vůlí všecko konání své, i jinak dobré, otravuje.

Avšak Hus si odporuje velice a tak činí sebe kolísavým, tvrdě, že i dobré skutky hříšnickovy jsou zlé a nešlechtné, neboť on učí s katolickou věrou, že hříšník, chtěje dosíci odpuštění, čili chtěje býti navrácen do stavu milosti Boží, musí se k dosažení téže milosti přizpůsobiti, t. j. pokání činiti, že musí věřiti, hříchů svých želeti, pevně sobě umíniti, že nebude již Boha hněvati, z hříchů smrtelných dopodrobna se zpovídati, anof jinak by nebylo možno, aby byl hříšník ospravedlněn. »Nekryli by hříchův na zpovědi, vědúc, že, když z mrtvých vstaneme, budú bez jich vôle, vstanú-li zlí, všemu světu oznámení.« †††) A opět dí, že hřiechové němí neslují proto němými, jakoby o nich nebylo mluvíti, »neb i knězie mají je lidu, jako Bóh prikázal praviti, i lidé, kteří jsú v ně upadli, mají se z nich zpovídati, nechťejí-li na věky zatraceni býti. Zdá se mi, že lidé, kteří se těmito hřiechy przní, mají často ďábla v sobie, jenž je němý činí, aby se z tiech hřiechův nezpovíedali, a proto mohú slouti dobře němá ďábelstvie a němí hřeší.« *)

V těchto všech věcech mluví Mistr Jan Hus zcela po katolicku a má pro tuto svoji víru souhlas Církvě veškery, minulost její i přítomnost, a poráží touto svojí věrou všechny své samozvané žáky, kteří svatou zpověď zamítají, jakoby neměla z Boha původu, jakož

*) Postilla. II., 295.

**) Výklad. I., 290.

***) Tamtéž.

†) Zavrženou touto větou se zamítá zde vyslovená náuka Husova.

††) Tito domněle velcí bohoslovci upírali svobodu vůle lidské, přisuzující vůli »libertatem a coactione«, ale nikoliv »libertatem a necessitate.

†††) Výklad. I., 35.

*) Výklad. I., 94.

i svátost pokání vůbec. Avšak právě tímto pravdivým učením, že jest třeba ku dosahu posvěcující milosti Boží sebe přispůsobiti, věřiti, v odpuštění doufati, hříchu litovati, dobrý úmysl míti a z hříchů se zpovídati, zabijí svoje vlastní učení, že všechno konání člověka ve stavu hříchu smrtelného jest zlé a nešlechtné, tak že i jeho nejlepší skutkové jsou hříchové. Neboť bylo-li by tomu tak: hříšník by hřešil, když svoji víru vyznává, hříchů lituje a před se béře, že nechce již Boha hněvati, a když se zpovídá. Ale jaký to odpor! Hříšník má sebe těmi všemi nadzmiňnými skutky, o nichž tvrdí Mistr Jan Hus, že jsou hříšny, připravovati, aby se z hříchů vybavil?

Dejme tomu, že by byl Mistr Jan Hus takovýmto způsobem kázal na Kozím Hrádku sedláčkům k němu se hrnoucím tuto pravdu svoji, nebo na Krakovci, a že by byl přítomen nějaký sv. víry dobře znalý katolík! Zajisté, že by ho byl as takto oslovil: Mistře Jene, slyšeli jsme od tebe, že jest to hrozné, býti a trvati ve stavu hříchu smrtelného, jelikož i ty nejlepší činy, jež koná hříšník, jsou hříchové, ale jakž tuto svoji pravdu srovnáš s jinou pravdou, kteráž je skutečně katolická, že jest nevyhnutelno k dosažení posvěcující milosti Boží dobrými skutky se připraviti? Mistře Jene, neodporuješ sobě? nekolísáš? Kdož ti může věřiti, že sám to za pravdu máš, což nám hlásáš?

§ 8.

Hus a právo spravedlivých na veškerenstvo všech věcí na světě.

Ve svém spise »Poměr« podal jsem krátký nástin učení Jana Viklifa o komunismu spravedlivých.*)

Tento vzor M. Jana Husi učí, že všechno lidské právo jest na základě práva Božského, čili že z práva Božského, jako ze svého principu a pramene, vychází právo lidské. Tím způsobem prý jest však država lidská jen potud spravedlivá, pokud jest spravedlivá před Bohem. Avšak člověk jsa ve smrtelném hříchu, nemá před Bohem državy své spravedlivě a takto vůbec drží to, což drží, proti právu a spravedlnosti. Hříšník prý má državu svoji pouze tím způsobem, jakým existuje, ale on se všech stran nespravedlivě existuje, a proto, ač by prý jakýmkoliv způsobem existoval, drží statek svůj se všech stran nespravedlivě. K tomuto připojuje Viklif, že všechny skutky člověka hříšníka jsou vesměs hříšné.**)

Viklif, jda podle této zásady, tvrdí, že nikdo nenabývá spravedlivé državy ani dědictvím, ani darem, aniž když by ji koupil, anebo zaměnil, leč by državu tu Bůh schválil.***) Ale toho schválení se nedostane nikomu, leč by byl ve stavu milosti Boží.†)

Avšak jinak se věci mají, jak Viklif učí, s člověkem ve stavu milosti Boží; ten prý drží statek svůj i před lidmi i před Bohem spravedlivě.

*) Dr. Ant. Lenz: Vzájemný poměr učení Chelčického etc. Str. 105.

***) Viklif. De civ. Dominio I., kap. I.

***) Tamtéž.

†) Tamtéž.

Ano, ještě více, spravedlivý člověk má právo na veškerenstvo všech věcí vidomých. Viklif tuto svoji komunistickou zásadu vyslo-
vuje takto: »Justus dominatur toti mundo sensibili«. Tato zásada má
prý základ v Písmě sv., neboť prý dí Pán Ježíš: »Hleďte nejprv
království Božího a jeho spravedlnosti, to ostatní bude přidáno vám.«
Zajisté prý každý předzřízený jest přijatým synem Božím, je-li ve stavu
milosti, a tím samým má právo na království všechno, a tak na
každou částku toho království. Má prý se to s ním, jako s korunným
princem, ten prý má také nároky na království všechno a na každou
částku jeho.*)

Důvod toho jest prý, že Bůh nedává člověku v dar ničehož,
leč by daroval jemu sebe sama, následovně prý s sebou všecko, což
jest k tomu přistoupilé (accessorium), neboť prý podle slov Páně
(Marek 10. 30) obdrží ten, kdož opustí časné zboží pro Krista Pána,
stokrát více a životem věčným vládnouti bude.**)

Ano, Bůh prý ani nemůže dáti panování, leč by toto směřovalo
k světu celému.***)

Toto panování není prý při všech spravedlivých stejnou měrou
dokonalé, anať jest dokonalost tato rozdílná podle míry a stupně
milosti posvěcující, v nížto se spravedlivý nalézá.†)

Každý spravedlivý člověk má tedy právo na veškerenstvo všech
věcí vidomých; ano, Viklif tvrdí, že každý člověk má se k tomu sna-
žiti, aby se stal pánem všech věcí, poněvadž jest každý člověk po-
vinen trvati ve stavu milosti Boží. Avšak toto vespolečné právo spra-
vedlivých by nemohlo trvati, leč by měli spravedliví všecky věci do
spolku. »Omnis, homo debet esse in gratia, et si est in gratia, est
dominus mundi cum suis contentis, ergo omnis homo debet esse
dominus universitatis: quod non staret cum multitudine hominum,
nisi omnes illi deberent habere omnia in communi, ergo omnia debent
esse communia.« ††)

Za tou příčinou prý žil Kristus Pán se svými apoštoly v ko-
munismu, nebylo prý při sboru apoštolském soukromého jmění, ale
všecko prý bylo do spolku, a také po nanebevstoupení žili prý
učeníci Páně v komunismu.†††)

Viklif také určitě tvrdí, kterak by bylo mnohem lépe, když
by měli lidé všechno do spolku, nežli když vévodí majetkové právo
soukromé, neboť by se prý tou měrou takovéto panování do spolku
spíše podobalo stavu nevinnosti v ráji a panování svatých vespoleč-
nému na nebesích.*)

Viklif dobře věděl, že předkládá nebezpečné učení, když strhoval
na zemské poměry právo nebešťanů, z nichžto z vůle Páně každý
vládne královstvím podle toho, co řekne k těm, kteří budou na
pravici: »Pojďte požehnaní Otce mého a vládněte královstvím, kteréž
jest vám připraveno od ustanovení světa.« Vždyť pak on sobě na-
mítá: že, jestliže mají býti všechny věci do spolku, že by se nikoli-

*) Viklif. De civ. Dominio I., kap. 7.

**) Tamtéž.

***) Tamtéž. Kap. 8.

†) Tamtéž. Kap. 9.

††) Tamtéž. Kap. 14.

†††) Tamtéž.

*) Tamtéž.

věk nemohlo říci, že ten, kdož sobě přisvojuje majetek, krade, jelikož by požíval dober Božích, která jsou všem spravedlivým společna.

A Viklif právem sobě tuto námitku činí, neboť je zcela ospravedlněna, a kdyby ji byl náležitě uvážil, byl by byl ušetřil svého národa od velikých pohrom, vzpour chudého lidu naproti boháčům a krveprolití. Avšak on znal odpor této své nauky se skutečným životem, přijímal soukromé majetkové právo, zapovídal krádež a přes to přese všechno hlásal právo spravedlivých na veškerenstvo všech věcí vidomých. Mistr Jan Viklif činil tak, ač snad dobře věděl, aneb jako Mistr věděti měl, že papež Urban V. následující větu Diviše Soulechata se sekty Fratičellů zavrhl: »Haec benedicta, imo super-benedicta lex amoris omnem aufert proprietatem et dmininium,« jakožto křivou, bludnou a kacífskou.*)

Ale týž Viklif, ač krádež zapovídal, zase k ní vzbuzuje na základě učení o právu spravedlivých na všechny věci vidomé a tvrzením, že člověk ve stavu smrtelného hříchu nemá před Bohem práva ani na panování, ani na kterékoliv důstojenství a na majetek, a že tedy jsa ve smrtelném hříchu a užívaje svého majetku, dopouští se před Bohem zlodějství, loupeže a lotrovství.**)

Tím dal Viklif zboží těch, o nichž lid by se domníval, že vězí ve smrtelném hříchu, lidu tomu v plen, a dal jim tou měrou výsadu, aby na základě spravedlnosti své loupeží trestali nespravedlnost boháčů, velmožů, praelatů, biskupů a všech zámožných plebanů.

Každý soudný člověk shledá v krátkém tomto vylíčení, že jest theorie Viklifova sem hledící nebezpečná, ale zároveň sobě odporná, nejistá a velice kolísavá.

Jak se praví, byl Mistr Jan Hus člověkem učeným, někteří také o něm vypravují, že byl neobyčejným znatelem sv. Otců, a tu bychom věru byli oprávněni očekávat, že této zmatené nauky nepřijal, ale že ji kriticky a přísně, jakož se slušelo, rozebral; ale marné čekání! M. Jan Hus přijal všechn tento babylonský zmatek za velikou moudrost, ano za neomylnou pravdu Boží, ne snad pouze částečně, ale tak právě, jak ji ve spise: »De Dominio civili« nalezl.

Tou příčinou kladu tuto Viklifovu komunistickou nauku v širším poněkud výkladu.

Mistr Jan Hus učí zřejmě, že hříšník ztrácí pro smrtelný hřích před Bohem právo na svůj majetek a na všechny dary od Boha přijaté, neboť dí: že každý, kdož smrtelně hřeší, činí krádež; neb béře cizie (t. j. dary Boží) bez vůle toho, kdož jest Pán; béře proti vůli Božie pokrm, zdraví, déšť, slunečné světlo, povětríe, jakoby byl vierný sluha jeho, a jsa lživý a nevěrný . . . Ale hrubí lidé toho neznamenají, protož neustávají pomsty pro tu krádež; ale pro krádež tělesný, zřejmý mnoho sú nakonali práv a ustanovení ukrutných, a ta držie pevněji než Boží zákon.***)

Ztrácí tedy člověk pro hřích smrtelný, jak Mistr Jan Hus učí, všechno právo na majetek svůj před Bohem, tak že je před Bohem zlodějem, když užívá soukromého majetku svého, když užívá pokrmu, nápoje nebo vzduchu, anť se zbavil smrtelným hříchem na dobro všeho práva na dary Boží.

*) Roku 1368.

**) Tamtéž. Kap. 14.

***) Hus. Výklad Desatera. Erben I., 208. 209.

Hus tedy ohrožuje majetkové právo rovně tak jako Viklif. Ale Hus přidává k tomu, že hřích smrtelný vylučuje každého majetníka z práva majetkového, ještě jeden nad míru nebezpečný moment, neboť on dí: »Móž býti, že by vzal člověk něco tělesného někomu, jsa v milosti Boží, a to zjevně neb skrytě, nebyl by zlodějem, protože v nůzi všechny věci mají býti obyčny.« *)

Kdyby byl Hus přednášel tuto nebezpečnou náuku pouze před učenými, nebo jazykem vědeckým, tehdaž obvyklým, řečí latinskou, bylo by to snesitelné: ale Hus takto hlásal před obecným lidem, netoliko v Betlémě, ale také pod širým nebem. On hlásal na Kozím Hrádku sedláčkům, že má každý spravedlivý právo požívatí všech věcí ve světě, jako sú měli apoštolé, ano, on praví zřejmě, že spravedlivého jest veškeren svět.**) Tím již vyslovuje M. Jan Hus, že mají spravedliví před Bohem právo na všechny věci vidomé, a tak že jsou jim všechny věci do spolku, hlásal tedy komunismus spravedlivých.

Ale Hus spojuje, jakož bylo dotčeno, s náukou, že má spravedlivý právo na všechny věci vidomé, zároveň učení, že člověk hříšný ztrácí hříchem smrtelným všechno právo na majetek svůj. Jaké to as navedení a jaké důsledky sobě z těchto Husových přednášek as ubozí sedláčkové činili? Ač Hus na velmože a bohaté měšťany filipik žádných nečinil, káraje je mírně, zvláště, byli-li z jeho strany, viděli sedláčkové předobře, rovně jako sedlák Petr Chelčický, jaký život vedou páni a zemané na hradech a měšťané bohatí v městech, zvláště v Praze, nebo se aspoň domýšleli, že se zhusta dopouštějí smrtelných hříchů. O katolické duchovenstvo se kněz M. Jan Hus štědře postaral v tomto směru, líče v řečech svých barvami nejvíce černými, jak peský život vedou. Sedláčkové vidouce a slyšíce od učeného a přísného Mistra Jana Husi toto všecko, čehož jiného se as domýšleli, nežli že oni lidé prostí a konající vůli Boží mají před Bohem netoliko právo na všechny věci vidomé, ale také zvláště na majetek velmožův, ale zvláště na majetek biskupův, praelatův a bohatých plebanův?

Náš lid byl dobou tehdejší dosti vzdělaný i na venku. Vždyť pak znal z veliké části Písmo svaté, neboť k tomu jej vedli tehdejší tmáři, páni páteři, a proto se lid na venku od lidu v městech ve vzdělání mnoho nelišil: ale na obou stranách nebylo tolik zdravého úsudku, aby byli učenému Mistrovi dovedli ukázati, že hlásá nebezpečné učení. Odtud se právem vytýkalo Husovi, když v Praze bylo zboží kněžské ulupováno, že on jest těchto věcí učitelem.

Komunistické a podvrtné kázání Husovo na Kozím Hrádku mělo samo s sebou veliké nebezpečnosti sobě připojené tím, že tam bydlili v značném množství sektáři Valdenští. Ti však tvrdili rovně jako sedlák Petr Chelčický, že jest chudoba přikázána, a proto se jim velice zamlouval učený Mistr z Prahy, Jan Hus, že prý mají spravedlivý nárok na všechny věci vidomé do spolku, theorie to, kterou také na Táboře brzy potom v skutek uváděli.

Jako však nebyl Viklif důsledný, přednášeje revoluční učení o ztrátě práva majetkového a na panování a o právu spravedlivého na všechn svět: tak i Hus. Jedněmi ústy vypravoval spravedlivým

*) Hus. Výkad desatera. Erben I., 209.

**) O svatokupectví. Kap. 4.

sedlákům a měšťákům, že mají právo na všechny vidomé věci, ale zase že to právo má platnost pouze před Bohem, a že jest proti Bohu krádeže se dopouštěti, a že spravedlivý sedláček a měšťan, chtěje použití zásad komunismu spravedlivých, smrtelně hřeší!

Hle, jaká to nedůslednost, jaká kolísavost, jaká to nebezpečná hra, kterou se opovážil M. Jan Hus s českým lidem hráti! Mluvil M. Jan Hus z přesvědčení?

§ 9.

Nestálé a kolísavé učení o zboží církevním.

Viklif jest ve všem reformačním díle vzorem M. Jana Husi a tak i také v náuce o zboží církevním, jen že jest Viklif v této věci resolutnější a důslednější, ovšem že pouze ohledně svých spolubratří kněží bohatými praebendami nadaných, ohledně praelatů a biskupů a nejvýše ohledně papeže.

Mělt M. Jan Viklif pro sebe tu pohodlnou vlastnost, že byl přísným na jiné, ale sobě v mnohém hověl, o čemž svatosvatě hlásal, že by to bylo proti vůli Boží a proti Písmu svatému.

Viklif horlí totiž zle na zboží duchovenské, na bohatství praelatův, biskupův a papežův, a vůbec všech kněží dotacemi obdařených, a vede proti bohatství kněží všechny jen možné důvody, zvláště však jako evangelický doktor z Písma svatého. Duchovenstvo, praví Viklif, jest prý nade všechny stavy vznešenější a proto má také býti nebesům nejbližší, a tou příčinou má býti vzdáleno všech světských záležitostí, ono nemá po světsku panovati a má také býti chudé, aby takto se podobal stav jeho stavu nevinnosti v ráji. Mistr Jan Viklif klade tato slova do úst Pána Ježíše, jakoby sám Spasitel poroučel, aby duchovenstvo majetku nemělo, světa a světských věcí zcela se stranilo a jiného života nevedlo, leč jen kontemplativní čili rozjímavý.

M. Jan Viklif přijímá tímto první část náboženského programu Valdenských, kterýmž dali v Anglii jméno Lolardů, avšak k té druhé části, kterou vyznávali Valdenští, čili Chudí Bratří Lyonští, se přiznávají nechce, aby totiž netoliko klerikové, ale i laikové chudobu vyznávali, anť prý Pán Ježíš všem bez rozdílu přikázal chudobu. Viklif však hlásá ve jménu téhož Pána Ježíše, že velmožové tohoto světa mají vládnouti a bohatstvím oplývati.*)

K tomu, aby dokázal, že klerikové mají býti chudí, snaží se M. Jan Viklif všemi způsoby. Zvláště však vede na to Písmo Boží obojího zákona. Již prý v Starém Zákoně neměli míti podle rozkazu Božího potomci Aronovi držav (Deut. 5, 18). Pán Bůh sám praví: »Nebudou míti kněží a levitové, i všickni, kteříž z toho pokolení jsou, dílu a dědictví s ostatním lidem israelským, neboť oběti Hospodinovy i dary jeho jísti budou, a nic jiného nevezmou z vladarství bratří svých; neboť Hospodin sám jest dědictví jejich.« Deut. 18, 1. 2. Podobně prý praví Bůh u Ezechiele proroka kap. 44, 25.

M. Jan Viklif hledě k těmto slovům Páně, přidává významně, že to nejsou snad slova císařova, nebo papežova, ale slova věčného Boha samého.**)

*) Viklif. Dialogus. Cap. 1. a 2.

***) Tamtéž. Kap. 3., 4. a 5,

A ježto by se snad mohlo říci, že slova věčného Boha svrchu pravená se týkají pouze kněží Starého Zákona, přidává Viklif, že mají zření také k duchovenstvu Zákona Nového, neboť Kristus Pán zřejmě řekl, že nepřišel rušit Zákona, ale naplnit. Mat. 5, 17. On sám prý dal na sobě samém příklad, jehož by duchovenstvo mělo následovati. Celé Písmo Nového Zákona dává svědectví, že Kristus Pán byl chudý, nevýslovně chudý, tak že neměl, kde by hlavy položil. Mat. 8, 20. Kristus Pán odmítl také při pokušení ďábelském od sebe všecko panování a zakázal je také apoštolům svým, když řekl: »Králové národů panují nad nimi: a kteříž moc mají nad nimi, dobrodincové slovou. Ale vy ne tak: nýbrž kdo větší jest mezi vámi, budiž jako menší: a kdo předchází, jako sloužící.« Luk. 22, 27. Mat. 20, 25 seq.

Opatřiv se takto biblickým apparatusem, tvrdí M. Jan Viklif, že všichni duchovní, kteří tohoto zákona Páně v chudobě duchovenstva nešetří, jsou sacerdotes Belial, kněží Belialovi, čili satanášovi, a ovšem také všichni klerikové napořád, kteří mají državy a jich se dobrovolně vzdáti nechtějí, a ti, kteří vládu nad lidem přijali, nebo přijavše ji, houževnatě držeti nepřestávají.*)

A poněvadž Mistr Jan Viklif Písmo sv. samo ve věcech víry a mravů křesťanských za jediné pravidlo vyhlásil a sobě také zvláštní výměr o tom, co by bylo kacířství, upravil: že jest totiž kacířství blud proti Písmu neústupně držaný, rozhodl ex cathedra, že jest duchovenstvo zjevným kacířem, poněvadž se protiví Zákonu, který velí, aby nedrželi ani držav, ani panování: »Manifestum videtur,« praví Viklif, »quod clerus, qui tam pertinaciter obviat legi Dei, est manifestus haereticus.«**) A opět dí, že se zdá věřícím, že jest papež a všecka jeho sekta obdařena dotacemi zatvrzelým kacířem, poněvadž prý Písmu sv., kteréž nesmí býti rušeno, odporuje zatvrzele***) a čím prý déle otálí duchovenstvo vzdáti se všeho zboží pozemského a všeho pano ání, tím prý se více jeví ďábelská jeho zatvrzelost.†)

M. Jan Viklif horle tak do přísna, snad ani netušil, že odsuzuje sama sebe a se vyhlašuje za tvrdohlavého a zarputilého kacíře. Neboť on ty všecky texty, jimiž chtěl oloupiti duchovenstvo o všechny državy, předobře znal, a pravě o sobě, že ho Bůh osvítil, aby Písmu dobře rozuměl, musil býti ve svědomí svém přesvědčen, že se ho slova Písma sv. tak dobře týkají jako kteréhokoli praelata, a hle! Přísny Viklif seděl na své tučné faře zcela klidně, právě tou dobou, když rozesílal po celé Anglii své Lolardy kázat proti přepychu, nepravostem a državám kněžstva, a tak i on trval zarputile v zlořečeném a ďábelském kacířství, a což jest ještě horší, on setrval v této domnělé ďablovíně až do poslední své hodiny. Umřel tedy Mistr Jan Viklif, aspoň podle svého vlastního rozsouzení, jako tvrdohlavý a zarputilý kacíř, a tím samým sebe sama do horoucího pekla odsoudil, neboť on ze svého kacířství pokání nečinil, odsoudiv ve svých knihách všecky ty, kdož majíce državy, z tohoto hříchu ďábelského pokání nečinili, ďáblu a andělům jeho.

*) Viklif. Dialogus. Kap. 5.

**) Tamtéž. Kap. 3.

***) Tamtéž. Kap. 7.

†) Tamtéž.

M. Jan Viklif zemřel r. 1384. na své faře v Oxfordě. V Oxfordě také studovali jednotliví Čechové a zajisté věděli, že Mistr Jan Viklif na své faře dokonal, drže svoji praebendu až do konce. I Hus musí o tom věděti, vždyť byl tak vroucím jeho ctitelem. Jakž by tedy bylo lze se domnívati, že bylo neznámo jemu, že Viklif podle svého vlastního soudu jako zatvrzelý kacír umíral? Kterak tedy se smě. Hus odvážiti a veřejně tvrditi, že by sobě přál tam býti, kde je duše Viklifova? Či snad neznal spisů Viklifových a zvláště jeho *Triologu* a *Dialogu*? Kdož by tak mohl tvrditi, anof jest známo, že zhusta odtud béře své klamné domněnky?

Avšak M. Jan Viklif nepřestal na tom tvrzení: že jest všecko duchovenstvo katolické od papeže až dolů k tomu nejposlednějšímu klerikovi kacírstvím zprzněno, a nepřestal na tom, že proti tomuto domnělému kacírství duchovních vášnivě psal a kázal a kázati dal. ale on štvál naproti duchovenstvu krále i velmože a vyzýval, aby zabrali zboží duchovenské a tak napravili hřích svých předků, kteří kněžstvo obohatili a tak se proti zákonu Božímu těžce provinili. Dáblem prý byli svedeni i Konstantin, kterýž Církví dotaci opatřil, a Šilvestr papež, kterýž ji přijal. Tou prý dobou, když se takto v Římě dělo, byl prý slyšán hlas: »Dnes byl jed do Církvě vlit.« Viklif hrozí velmožům, jestliže nezaberou duchovenstvu statků, že se stanou účastníky hříchů svých předků a pojedou do horoucího pekla. Neboť od těch dob prý, když Konstantin obohatil Církev, nastalo její porušení.

Na tomto základě doporučuje Viklif k nápravě Církvě dvě věci: a) její oloupení o majetek a o všechny výsady, jichž tehdáž požívala, b) podřízení její pod svrchovanou správu králů a velmožů, a tudíž konfiskaci jejího svobodného života.

A jak sobě v této věci počínal M. Jan Hus? Právě tak, jako M. Jan Viklif. A při Husovi shledáváme, že staví dotaci Církvě za úhlavní příčinu, že zjedovatěla. »V kteréžto dánie,« dí, »hlas jest slyšán, že dnes jest jed vlit v Církev Božie. I pravie oni, že ďábel to řekl: a já diem, že buď anděl Božie, nebo ďábel, vždyť jest pravdu pověděl! Neb tiem nešťastným zbožím . . . zjedovatělo a ztráveno jest nám takměř všecko křestanstvo na duši; odtud svárové mezi papeži, mezi biskupy a mezi jinými kněžími. Psi se o kost hryzou, vezmi kost, a oni přestanú; nebuď zbožie, a nenalezneš k němu kniežka! Odkud svatokupectvie, odkud přielišná v kněžích pýcha nad světské, odkud jich smilstva? Jistě od toho jedu. Ale . . . kněžie, mnišie a žáci, tiť tomu nechtie rozuměti!*)

Jan Hus dává slovy těmito na jevo, že hlavní příčina zkázy církevní jest zboží duchovenské, ale že se ho klerikové dobrovolně nevzdají, vyzývá krále a velmože, aby zabavili zboží kněžské. Avšak Hus sobě nepočíná tak apodikticky a drakonicky, jako M. Jan Viklif. On nedí: že jsou králové a velmožové pod smrtelným hříchem zavázáni olupovati duchovenstvo o zboží církevní, on také nepraví, že by králové a velmožové, neuchvacující zboží duchovenstva, stávali se účastníky hřichu svých předků, kteříž zakládali nadace, aniž dí, že by jinak, pokání nečiníce, sestoupili do horoucího pekla, ale kolísavě pouze přibližuje se k lupičským Viklifovým zásadám.

*) Postilla. Čtenie 14. Erben II., 81.

M. Jan Hus hájí nejprve Viklifovu větu XVI. *Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesiasticis habitualiter delinquentibus.* Světští páni mohou po libosti své zabaviti zboží kněžské, trvají-li kněží ve hříchu.*) M. Jan Hus mohl lupičskou tuto větu odůvodniti svým revolučním učením, že člověk, hřešiv smrtelně, pozbývá před Bohem práva na državu svou, neboť, jestliže toho práva se zbavuje hříšný laik, zajisté tím spíše hříšný klerik. Avšak tu by bylo bývalo předně dokázati: že dotčený kněz právě v okamžení lupu ještě ve hříchu jest, a tudíž, zdali dotčený magnát má právo uchvátiti kněžské zboží, zvláště, anť sám za druhé nemohl sobě dáti ujištění, a to jistotou víry, ana by neklamala, že jest ve stavu milosti, že jest oprávněn držeti právem statek svůj, patronat svůj, neboť nemaje práva na statek svůj před Bohem, jakž by sobě mohl osobiti právo, uchvacovati duchovenské zboží?

Avšak M. Jan Hus opouští znenáhla tento svůj, abychom tak řekli, dogmatický základ a tvrdí, že jest volno zabavovati duchovenské zboží, když by se zboží mrtvé ruky, jak dí, příliš rozmohlo a vadilo kněžím vykonávati povinnosti své. Tuto svoji nauku odůvodňuje M. Jan Hus zásadami M. Jana Viklifa. On totiž tvrdí, že vrchní majetnictví všech věcí v království náleží králi, aniž by pozoroval, jak despotickou zásadu tímto za příkladem Viklifovým vyslovil. Kněží prý přisuzují sobě ovšem svrchované panství nad majetkem duchovenským, zovouce sebe »pány«, »pány kněžími«, »pány praelaty«, »pány probošty«, »pány kanovníky«, »pány plebany«, ale to prý nerozhoduje, že by oni byli svrchovanými majetníky zboží svého.« Kněz Jan Hus vyslovuje s hrůzou, že by se království České dostalo v područí kněží, a že by král přestal býti králem a pánem v zemi, když by se zboží kněžské přespříliš rozmnožilo, což prý zvláště uvážiti dlužno, anť prý vyhlašují papeže za svrchovaného pána zboží církevního.**)

Avšak Mistr Jan Hus jde ještě dále. On se dovolává Písma sv., aby ukázal oprávněnost králů a velmožů k lupu duchovenského zboží. Šalomoun král prý složil nejvyššího kněze Abiathara s úřadu,***) a to prý více váží, nežli zabavení a odejmutí zboží časného. Ano, Pán Ježíš prý zapovídá všecko panování apoštolům a v nich dojísta také kněžím. Luk. 22, 27. Mat. 20, 25 seq.

Máte tedy před sebou trojí nauku: Jan Hus dí jednou, že jest volno magnátům uchvátiti zboží duchovenské pro hřích kněží; za druhé dí, že je volno králům a velmožům je zabrati, když by se příliš rozmnožilo, byť i byli kněží sebe světějšími; za třetí hlásá, že kněží vůbec nemají práva míti držav, anebo panování. Která z těchto zásad je pravdivá? Není-liž tato podvrtná Husova nauka nejenom převelice nebezpečna, ale také nanejvýš kolísavá? Co by byl as odpověděl žákům, mistrům, bakalářům, měšťanům a šlechticům, kdyby se ho byli tázali: Mistře dobrý, ty pravíš o sobě, že tě Bůh osvětlil, abys pravdu poznal, mluv tedy upřímně jako muž Boží: která

*) Věta ta se čte u Viklifa. *Triologus.* IV., 18. 19. 37. *De civ. Dominio I.*, 37. *De Eccl.* kap. 9. U Hus. *Determinatio Joannis Hus. De ablatione temporalium a clericis.*

***) *De oblatione temporalium a clericis. Determinatio Joannis Hus.*

****) III. kn. Král. 2.

z těchto tvých zásad jest pravdivá? Všechny tři nemohou býti stejným směrem pravdivé, mluv tedy, vždyť ujišťuješ, že pravdu Boží hlásáš!

Avšak M. Jan Hus jde ještě dále, kráčeje po šlepějích M. Jana Viklifa. Viklif totiž podřizoval netoliko zboží církevní svévoli králův a knížat, ale také osoby jejich, chtěje, aby králi podléhaly i ve věcech církevních. A tak činil také Hus. Odtud také zamítal všechny immunity a výsady kněží, ano, on podroboval duchovenstvo snad ještě více světskému rameni nežli praeceptor jeho M. Jan Viklif. Ve svém listě na synodě Pražské roku 1413. horlí mezi jiným, že doktoři fakulty theologické v Praze v radě své tvrdí: »že jsou někteří ze žákovstva v Čechách neposlušni svým praelatům, vedúce na to lid, aby nectili důtojenství papežského a kněžského.« M. Jan Hus však vytýká doktorům, že prý oni sami papeže neposlouchají, ať prý nedali M. Mařkovi u sebe místa, ať prý tak papež velel. Nad to prý i oni a jiní kněží nechťe poslouchati *krále českého, svého vrchního praelata.*« Předjal tu M. Jan Hus o 100 let dříve caesaropapát nežli dr. Martin Lutr a připravoval tak despotii králů a knížat, které před reformací nebylo a také na základě křesťanských zásad ani býti nemohlo, a tak pomáhal ukovati svobodu náboženství ve jménu svobody slova Božího. Připojuji tuto, že Mistr Jan Viklif ve svém spise de Officio regis za absolutismus králů se přimlouvá, ale aby byl krále praelatem nazýval, toho se přece nedočinil, ač i on tvrdil, že má býti král sacerdos et pontifex svého království. *Mistr Jan Hus však ustanovil svémocně člověka cizoložníka, surovce a vražedníka duchovenstvu českému za surchovaného praelata, a to naproti vlastním zásadám svým, že hříšný král není v pravdě a skutečně králem před Bohem, ale pouze dle jména!* Jest možno mysliti, že M. Jan Hus takto hlásal z přesvědčení?

§ 10.

Kolísavost Husova stran učení o papeži.

Mistr Jan Viklif učí ve svých spisech na mnohých místech, že Církev Páně nemá viditelné hlavy, alebrž hlavou Církve jedinou a výlučnou, a to neviditelnou že jest Kristus Pán. A tuto svoji náuku opakuje nejednou, ale několikráté. *)

Podobně tvrdí i M. Jan Hus ve spisech svých (Ad scripta Stanislai de Znojma Cap. 4. A. 5. De Ecclesia Cap. 4.) a jinde dokazuje, že Kristus Pán neustanovil sv. Petra za hlavu církve, a to obšírným apparatusem biblickým, po způsobu M. Jana Viklifa upotřebeným. Tak na př. tvrdí M. Jan Hus, že Kristus Pán slovy: »Pas ovce mé« neustanovil sv. Petra za pastýře a za hlavu celé Církve, alebrž pouze, aby byl pastýřem toho křesťanského stáda, které pásł životem příkladným a slovem spásy. **)

Nebyl-li však sv. Petr ustanoven za viditelnou hlavu Církve, nemá také v Církvi nástupce v tom úradě, a tudíž není papež viditelnou hlavou Církve. ***)

*) Viklif. De Ecclesia. Cap. 1. et alibi.

**) Ad scripta Stephani Páleč, doctoris.

***) Ad scripta Stanislai. Cap. 3. De Eccl. Cap. 13. Viz Dr. A. Lenz. Učení Jana Husa. Str. 41. seq.

Ale Hus měl před očima moc papežskou a také věděl, že ji národové uznávají. A proto naléhala naň otázka: Odkud a kdy vzalo papežství původ? M. Jan Hus tvrdí, že mezi biskupy a papežem nebylo až do císaře Konstantina rozdílu, teprve prý on ustanovil, aby měl Římský biskup vrch nad stolicemi v Alexandrii, v Antiochii, v Jerusalémě a Konstantinopoli. *) Neměla tedy podle Jana Husi Církev Kristova po 300 let papeže, a i podle Viklifa, po 300 let nebylo ho v Církví, a ta byla prý sborem vyvolených. Oba, i Viklif i Hus tvrdí, že papeže není v Církví třeba, a že po těch tři sta let až do Konstantina byla Církev lépe opatřena a řízena nežli napotom pod papežem.

Než, Jan Hus jde ještě dále krok za krokem podle M. Jana Viklifa. Píšeť r. 1413. takto M. Křišťanovi z Prachatic. **) » Hus (auca) prý musí své peruti zdvihnouti naproti perutím Vehemot a naproti ocasu, který vezdy kryje ohavnost zpuštění šelmy Antikristovy. Bůh prý zahubí hlavu a ocas, t. j. papeže a jeho proroky: mistry, doktory a juristy, kteří příkrývají falešným jménem svatosti ohavnost zpuštění šelmy . . . Jest prý ohavnost šelmy větší, nežli ženky, kteráž jest ochotná k tomu, aby jí bylo od každého přicházejícího klaněno, sedít prý ona na místě důstojném, jakoby byla bohem, jsouc vždy hotova, prodati komukoliv věci duchovní, ano prodává i co jí nenáleží. Běda mně tedy, přidává M. Jan Hus, kdybych v tomto zpuštění nekázal, nad ním nenaříkal a o něm nepsal.«

Dávaje M. Jan Hus papeži titul Antikrista, kterýž sedí na místě sv., jakoby byl bohem, nemluvíval i jinak o něm příliš zdvořile a uhlaženě. On popisuje, že pohnal arcibiskupa Zbyňka před papeže, a tak že přišla pře jeho před nynějšího papeže (Jana XXIII.), před nímž stáli sú mistři, moji poručníci, a při sú vedli, a chtěli sú mně i se pod ohněm zavázati, aby se někdo položil: a nižádný se nepostavil. A papež tento nedal slyšení, na něhož sú na súde volali, jemu řkúc: Daj slyšení, jakož máš učiniti i pohanu i židu i kacíři, — i by ďábel k tobě přišel a žádal slyšení. A on vždy jest hlavu odvrátil a porúčel jest vždy kardinálóm. A oni sberúce koně krásné, koflíky stříbrné a prsteny drahé od mých protivníkuov, i zbavovali sú se súduov. A papež opět jiným poručil, a opět se též stalo . . . Potom opět papež k sobě přivolal tu při, řka, že chce sám súde býti, a řka: » Již každý té pře jest požil, a já nic. Potom opět voláno naň, aby dal slyšení, a on nechtěl jest: neb jest hledal žlutých rytieřov a hus jich neměla, aniž by jich poslati jemu chtěla.« ***)

Tu bychom právem očekávati mohli, že, když M. Jan Hus papeže za hlavu Církvě neuznává, když praví, že papežství jest původem svým z císaře Konstantina a nikoliv z Boha, ano, když jinde dí, že moc papežova je z ďábla, a Římská Církev že jest synagogou satanášovou, řku: právem že bychom očekávati mohli, že při tomto učení zůstává, povrhne na dobro papežem a zůstane při tom, že jest papež Antikristem, jemuž Bůh odjímá všechnu správu, byť i jen některé Církvě částečné.

Ale Hus se najednou na polo vrací, a to v dopise k tomutěž Křišťanovi, neboť se vyslovuje takto: Tomu chci státi, že mám papeže za náměstka Kristova v Církví Římské, ale pro mne to není věrou.

*) Hus de Eccl. Cap. 5.

**) Docum. Str. 54. n. 26.

***) Hus. Naproti knězi Kuchmistrovi.

Taktéž stojím tomu, že papež, jestliže jest z počtu vyvolených, a koná-li svůj úřad pastýřský vedle příkladu Páně, jest hlavou takové částky Církvě Kristovy, jakou řídí, a jestliže spravuje podle zákona Páně celou Církev, jest pravým pohlavárem jejím pod arcihlavou Ježíšem Kristem. Jestliže však žije odporně Kristu, jest zlodějem a lotrem, kterýž vchází odjinud, jest vlkem trhavým a pokrytcem a přede všemi Antikristem.*)

Tou měrou máme před sebou rozmanité učení o papeži. Hus totiž učí, že Kristus Pán neustanovil sv. Petra za hlavu Církvě, že tedy není papežství božského původu, ale že pochází z císaře Konstantina, Církev Římská že jest synagogou satanášovou, papež sám že jest apokalyptickou šelmou, kteráž sedí v chrámě jakoby byla Bohem, že jest papež Antikristem, je-li z počtu předvěděných, a v tom případě že jest zlodějem a lotrem, zvláště žije-li nešlechtně!

Avšak ejhle — jaká změna! Týž Hus, který tvrdil, že papežství není z Boha, ale že moc jeho jest spíše z ďábla, že Církev může býti Církví Kristovou, aniž by měla papeže, že skutečně tři sta let bez něho trvala, týž Hus, kterýž jmenuje papeže šelmou a Antikristem, najednou zcela něco jiného vypovídá. V odpovědi své na článek XVIII., kterýž byl jemu od komisarů ze sebraných kusův naproti Štěpánovi Pálčovi předložen, a kterýž zní: *Dignitas papalis a Caesare in Romanis habet ortum,***) odpovídá M. Jan Hus podle pravdy, že v tomto znění není této věty v jeho spise; neboť tam se čte v této formě: »*Papalis dignitas a Caesare inolevit.****) Avšak vezme, jak Hus svoji víru vykládá: »Pravda jest, dí, že důstojnost papežská má původ z výsady císaře Konstantina (ut patet 96. D. Const. et post a Foca) ohledně světského panování, ohledně vyvýšení nad biskupy a podřízení jiných Církví. Nicejská synoda prý dala Římskému veleknězi tu výsadu, aby vynikal také nad jinými biskupy jako kníže, jako vyniká císař nad krále. Přes to však přese všecko důstojnost papežská pochází bezprostředně od Pána Ježíše Krista. »*Isto tamen non obstante dignitas papalis habet ortum a Domino Jesu Christo.*«

M. Jan Hus, jakož bylo řečeno, ohlásil všemu světu, že hlásal pravdu Boží. Co jest tedy pravdou Husovou o papeži? Jest papež Antikristem, apokalyptickou šelmou, pochází moc jeho z ďábla, jest papežství původem svým z lidí, nebo z Boha? Co jest pravdou Husovou? Lze tedy říci o něm, že kolísal stran učení o papežství? Možno říci, že byl o té své pravdě přesvědčen?

§ 11.

Učení Husovo o odpustcích jest kolísavé.

V učení o odpustcích jest M. Jan Hus opět všecken Viklifův. Viklif totiž tvrdí, že kněží vůbec nemají moci, hříchy kajcníkům odpouštěti. On sice rozděluje moc, odpouštěti hříchy, na svémocnou,

*) Doc. Str. 60 n. 29.

**) Docum. Str. 211. Důstojnost papežská má původ u Římanů z císaře.

***) Že má věta opravená tentýž význam do sebe, leží na bíledni, a z toho zajisté jde, mnoholi as ceny do sebe mají zprávy, že prý byly věty Husovi předložené překroucené. Hus sám věru úzkostlivě o to pečoval, aby každou větu na pravou míru uvedl.

podsvémocnou a služebnou,*) a přikládá tu prvou Bohu, druhou člověku Kristu, a třetí knězi, a to s tou výhradou, že jen kněz, a nikdo jiný, má tu moc, rozvolniti hříchy, ale dává této moci takový význam, že ta domnělá Viklifická moc směřující k odpuštění hříchů není vlastně žádnou k účelu tomu zřízenou mocí, ale pouze zmocněním ku prohlášení, že jsou hříšníkovi hříchy odpuštěny.**)

A proto také varuje Viklif, aby nikdo z kněží se neodvažoval tvrditi o sobě, že by měl moc, odpouštěti v pravdě hříchy, alebrž pouze a jedinež prohlašovati, že jsou hříšníkovi od Boha odpuštěny, tak že se věru musíme diviti, proč vlastně tak důmyslný filosof, jako byl M. Jan Viklif, přisuzoval tuto služebnou moc pouze kněžím, řádně vysvěceným, a ne také laikům, pakli jim nebylo neznámo, čeho žádá na nás Bůh jako podmínku k odpuštění. Neméně divno jest, jak mohl Viklif, který se evangelickým doktorem nazýval, svým Lolardům takovouto definici o moci klíčů zvěstovati, anť o takovéto moci není v Písmě ani stopy. Kristus Pán zajisté neřekl: »Přijměte Ducha svatého: kterýmž ohlásíte odpuštění hříchů, budou jim ohlášeny,« ale: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim (Jan 20, 23.) Kristus Pán také posílá apoštoly tak, jakož byl on poslán, ale on nebyl poslán, aby ohlašoval pouze, že jsou hříchy odpuštěny, ale aby je v pravdě odpouštěl, jakož Viklif sám připouští;***) musíme tedy podle pravdy říci, že evangelický doktor Viklif zde až hanba protievangelicky vykládal slova Páně.

Hus však přijal i zde M. Jana Viklifa jako páté evangelium a rozumuje zcela podle něho o moci, hříchy odpouštěti, a rozděluje právě jako Viklif moc klíčů do svémocné (authenticam), podsvémocné (subauthenticam) a do služebné (ministerialem), a tvrdí jako poslušný Viklifův žák, že kněz má pouze moc, prohlašovati, komu by bylo odpuštěno, ale nikolivěk skutečně a v pravdě odpouštěti hříchy, a vyhlašuje, že lhou ti kněží, kdož sobě tuto moc přisuzují.

Viklif mohl na tomto již základě odpráti papeži i biskupům: všechnu moc, udělovati odpustky, neboť moc tato předpokládá, že Kristus Pán dal apoštolům a jejich v tom nástupcům moc, skutečně a v pravdě odpouštěti hříchy těm, kdož by se přizpůsobili.

Viklif zamítá všechny základy, na nichž spoléhají indulgence. Oni prý učí, t. j. sekta papežova a sekty řeholí katolických, že jsou jisté přebytečné zásluhy svatých a neskonale zásluhy Páně, nad tu míru, jakouž mají v požívání nebeských radostí, a to prý nazývají pokladem Církve svaté. †)

Papež prý jako náměstek Kristův má plnou moc z tohoto pokladu rozdělovati věřícím, a to podle vůle jeho více nebo méně, a ten poklad jest prý nevyčerpatelný. ††)

Za třetí prý učí, že papež, když uděluje odpustky z tohoto pokladu, zaměňuje prý zásluhu světcovou se zásluhou kajicníkovou, aby obdržel odpuštění, a pak uděluje papež anebo biskup více anebo méně odpustků. †††)

*) In potestatem authenticam, subauthenticam et ministerialem.

**) Viklif. De civili Dominio I. 38.

***) Tamtéž.

†) Viklif de Eccl. Cap. 23.

††) Tamtéž.

†††) Tamtéž.

Že Viklif zde pravdu a lež spojuje v jedno, a tak katolické učení té doby a ovšem i nynější, znetvořuje, každý jen poněkud své víry znalý katolík na první pohled poznává. Neumím říci: jestli Viklif byl skutečně tak velikým ignorantem, jakož tuto na jevo dává, nebo zdali byl k tomu sveden zlostnickou povahou svou, avšak on podvrhuje toto své znetvořené učení velikému scholastikovi sv. Tomáši Aquinskému*) a neostýchá se, citovati i slova jeho, z nichž zde na jevo falešný a nicotný výklad toho evangelického vykladače.

Podle toho bylo jemu prasnadno, svých Lolardův, kněží a laiků, přesvědčiti, že bloudí sekta papežova, ale Viklif že svatou pravdu ohlašuje.

Ale, aby vyvrátil učení katolické o odpustcích až do kořene, tvrdí: že Bůh nemůže nikomu odpustiti hříchů bez zadostučinění, a proto že také jest nemožno, aby někomu dal moc odpustků udělovati, aniž by tušil, že odpustky mají ten účel, aby kající mysl věřících rozmohly, a že nedávají výsady, aby věřící nečinil za své hříchy zadostučinění. Také prý není žádného pokladu církevního ze zásluh svatých a světic Božích, aniž prý jsou za své zásluhy plně odměněni, a tak nezbyvá nic nadbytečného.**)

Tak píše Viklif, aniž tušil, že v textě sv. Tomáše, ježž uvádí, jest obsaženo silné vyvrácení rozumu a výkladu jeho.

Podobně jako Viklif, učí také Hus, že nemá papež té moci, udělovati odpustků, a dovozuje především, že udělovati odpustky za příčinou příspěvků peněžných jest svatokupectvím.

Při té příležitosti vrhá na ty duchovní, kteří odpustky papežské schvalovali, síru a oheň, a tím také uvádí na sebe, že byla odůvodněna naň žaloba, že způsobil v Praze vzpouru, a věru, že byl M. Jan Hus příčinou velmi mnohých sběhů. Slyšme jenom, jak volal lid, aby byl rozsudím nad papežskými odpustky: »Již ti bludaři světa, falešní knězie, (nekáží), aby lidé činili hodné pokání, hřiechův nechajiece najprvé z úmyslu a želejiece jich srdečně a majiece vóli plnú, aby již se nedopúšťeli a činiece skutky hodné, jakož jsem řekl, ale kážie, že ktož dá penieze, ten odpuštění hřiechův má, a prijiemají k tomu, aby ne tak holá lež byla, a zjevné svatokupectvie a lakomstvie, řkúce, že to dávají těm, kteří se ústy zpoviedajie a v srdci skrúšenie mají; neb to jest tak, že ktož srdečně hřiechův želejí a Bohu se jich a potom knězi zpoviedajie, že pán Bóh jim hřiechy odpustí, ale kde jest dostiučinění za hřiechy?***)

Jest tedy na jisto postaveno, že M. Jan Hus zamítal odpustky s podmínkou almužen.

Ale Hus šel za příkladem M. Jana Viklifa ještě dál a upíral papeži a biskupům vůbec, že by měli moc, odpustků udělovati, a tím zasáhl hruběji na pole dogmatických svých bludů, neboť víra v odpustky byla tehdáž v Církvi obecna, jako jest i nyní obecna, ač tehdáž ještě nebyla zřejmě sněmem ekumenickým anebo papežem slavně vyhlášena.

Hus se snaží tento svůj blud dokázati hojným apparatusem, čerpaným z miláčka svého M. Jana Viklifa. Vybíráť svoji zbraň, jízto

*) S. Thomas. In IV. Scent. D. 20 q. 3.

**) Viklif. De Eccl. c. 23.

***) Hus. Postilla. II., 151. Viz Dr. A. Lenz. Učení M. Jana Husi. P. 155.

tepe katolickou Církev, z traktátu Viklifova de Ecclesia Cap. 23., z traktátu »de Absolutione a poena et a culpa,« a z Dialogu. On zavrhuje víru v odpustky, dovolává se Písma sv., čili vlastně svého výkladu v Písmě sv. obsažených textů a sofistických důvodů, jako že papež neví v době, když svoje »Indulgemus« vyslovuje, zdali ten, jemuž odpustky dává, jest přizpůsoben čili nic, nic nevěda, že tím poráží také sebe a své učení, podle kterého on prohlašoval svým kajicníkům, že jsou jim hříchové odpuštěny, či snad věděl, že jsou oni přizpůsobeni, nebo z počtu vyvolených? Než, o těch mělkých důvodech Husových jsem šířeji promluvil ve svém spise »Učení Jana Husi«.

V nižádném však traktátě Husově nejeví se M. Jan Viklif tak věrně jako v traktátě jeho naproti odpustkům. M. Jan Viklif vypouštěl své blesky naproti moci papežské zvláště tou dobou, když byla křížácká bulla papeže Urbana VI. naproti vzdoropapeži Klementu VII. v Londýně v říjnu 1382 ohlášena, a zároveň odpustky slíbeny všem těm, kdož by buď osobním účastenstvím, anebo penězi chtěli ke křížové té válce přispívati. M. Jan Viklif, ač již smrti blízek, vede sobě krutě i naproti té válce, kterouž měl biskup Spenser naproti přívržencům Klimentovým ve Flandersku vésti, i naproti papeži Urbanovi VI., ač vinu té války svaluje na dábelskou sektu mnichů žebravých. I volá naproti papežům císaře a krále a vyzývá je, aby zabrali dotaci papežskou, neboť ta že je příčinou sporů v Církvi, a kdyby prý některá vláda se snažila, některého z těch dvou papežů dosaditi, pracovala by prý v zájmu samého ďábla (in causa diaboli contra Christum) naproti věci Kristově.*)

Zjevnou ohavností prý jest a zjevnou lží, že Bůh dává v této dábelské při někomu odpustky, nebo jiné ovoce duchovní, anť by prý jinak Kristus Pán sám podporoval hřích a stal se tím největším hříšníkem. Odpustky jsou, jak Viklif tvrdí, nicotné i za příčinou války křížové, i samy o sobě, anť neví papež, zdali ten, jemuž je dává, má odpuštění hříchů, aniž je-li z počtu vyvolených.**)

Jsou prý tedy sliby stran odpustků satanskými lžemi.***)

Měl tedy M. Jan Hus před sebou hojnou zbrojírnu ve spisech M. Jana Viklifa, a také jak se mu zdálo, příhodný čas, aby naproti odpustkům do pole vytáhl. Jan XXIII. ohlásil křížovou bullu naproti králi Napůlskému, čili vlastně naproti Řehořovi XII. rovněž jako Urban VI. naproti Klimentovi, a tak sobě umínil, aby i v této věci byl českým Viklifem, jakož se jím býti již osvědčil ve svých kázáních a zvláště obranou vět Viklifových.

M. Jan Viklif se neuspokojil tím, že brojil naproti odpustkům v kruhu učených mužů jazykem latinským, ale on zanášel spory ty do lidu, jakož i jinak činil svými Lolardy, řečí anglickou. Tou cestou kráčel také M. Jan Hus, broje proti odpustkům netoliko jazykem učených, ale také na kazatelně a pod širým nebem řečí českou.

Avšak týž M. Jan Hus, kterýž odsoudil odpustky vůbec a netoliko ty, jež byly udělovány za podmínkou peněžitých příspěvků k válce křížové, a i podle Viklifa odpíral, že by měl papež tu moc

*) Viklif. »De Dissensione paparum.«

**) Tamtéž.

***) Viklif. Cruciata.

odpustkův udělovati: není v této své za velikého hluku ohlašované pravdě stálý, ale kolísá valně v odpovědi, kterouž dal komisarům v této příčině na sněmě Kostnickém.

Hus odpovídá totiž takto: že se přiznává, že odporoval bullám křížovým, avšak s tou protestací a tím vyhrazením, že on nestojí ke straně Řehořově, aniž ke straně Ladislavově, a že má na mysli čest Boží, spásu lidu a prospěch království Českého. Zdálo prý se mu býti proti řádu povinné lásky, vésti válku proti lidem u veliké části nevinným. Nad to prý sobě děkan Václav Niem velmi nenáležitě počínal, neboť prý 1. doručil kazatelům k ohlášení článku, o nichžto sám Pálec vyznal, že obsahují bludy, jež hmatati lze. 2. Pronajal prý Tiem archidiakonaty, dekanaty a kostely za jistou částku peněz, jako se pronajímají domy a hospody, a to kněžím nevědomcům a nešlechtníkům, již prý natropili mnoho pohoršení, a lid tak sami obtěžovali, aby smluvených peněz odvésti a také něco získati mohli. To prý jsou ty příčiny, proč on se proti těmto zlořádům opřel.*)

Pravda ovšem jest, že nemůže nikdo po právu a spravedlnosti schvalovati zlořádů, které se děly, a M. Jan Hus zajisté nebyl svého času ten jediný, kterýž je zamítal. Ale nižádný moudrý a soudný člověk nemohl by schvalovati způsobu, jakým Mistr Jan Hus proti křížovým bullám brojil po latinsku a po česku, a i lid za rozhodčí ve věcech církevních a za soudce volal.

Na to Mistr Jan Hus neodpověděl plně na obžalobu, on nevypravil uznání, že Kristus Pán dal Církvi tu moc, odpustkův udělovati, a že není proti pravdě, za to míti, že má Církev moc, odpustky udělovati, a že není proti zákonu Božímu, odpustky udělovati za podmínkou příspěvků peněžních anebo almužen.

Čemu tedy vlastně věřil M. Jan Hus stran odpustků? Proč nepřiznal, jaká by byla nauka jeho? Vždyť by se bylo tak slušelo na tak věhlasného Mistra, aby pravdu svoji i před komisary upřímně vyznal, když byl v Kostnici vyslýchán! Lze tedy říci, že byl o své pravdě přesvědčen?

§. 12.

Nestálé učení M. Jana Husi stran 45 článků Viklifových.

Jedna z těch nejbolavějších stránek života a konání M. Jana Husi jest jeho trvalý spor o 45 kusech Viklifových.

Já jsem r. 1896. vydal spis: »Apologie sněmu Kostnického v příčině odsouzení vět Viklifových«, maje za to, že je povinností každého katolíka a zvláště kněze, brániti katolickou Církev a sv. víru naproti nájezdům netoliko jinověrcův, ale i liberalistických katolíků, pokud síla stačí.

V odsouzení vět Viklifových a Husových jest sněm Kostnický ekumenický, poněvadž byl v těchto věroučných věcech od papeže Martina V. potvrzen.

Známo však jest, že se Církvi katolické a její křesťanské osvětě se všech stran odpor klade, a že jsou nepřátelé její v tom boji vynalézaví.

*) Doc. Str. 222. n. 40.

I odsouzení vět Viklifových stalo se předmětem odporu a žalob naproti Církvi katolické čili přímo naproti sněmu Kostnickému, že prý sobě v odsouzení jejich lehkomylně počínal.

Sebrané věty Viklifovy staly se v Čechách ohniskem, z něhož vypukl požár pro vlast naši zkázonosný. Znāti tedy věty tyto a věděti na jisto, zdali se nalézají ve spisech Viklifových, jest zajisté již pro historika důležité, více pro křesťana a především pro katolického theologa.

Tou příčinou jsem se odhodlal, pátrati, zdali dotčené věty Viklifovy skutečně jsou ve spisech jeho. K tomu účelu jsem přečetl 35 spisův Viklifových a provedl důkaz, že sebrané věty Viklifovy jsou skutečně Viklifovými.

Mezi těmi větami Viklitovými jsou mnohé, k nimžto se také Hus přiznával. Hus učil na př., že Kristus Pán poslouchal ďábla, právě jako Viklif (věta VI.). Hus učil spolu s Viklifem (věta X.), že jest dotace kněží proti písmu, on učil s Viklifem (XI.), že nesmí nižádný praelat vyobcovati někoho, leč by on byl prve od Boha pro hřích smrtelný vyobcován. Hus učil s Viklifem (XIV.), že volno kázati knězi a diakonovi beze vší autorisace papežské nebo biskupské, on učil, že ztrácí pán pro hřích smrtelný právo na své panování, a biskup a kněz na biskupství a kněžství právě jako Viklif. (XV.) Hus učil spolu s Viklifem (XVI.), že mohou velmožové po své libosti zboží duchovních zabrati, žijí-li tito ve stavu hříchu smrtelného; on učil zase s Viklifem (XVII.), že jest volno lidu, aby káral hříšné vrchní své. Hus tvrdil spolu s Viklifem (XVIII.), že jsou desátky pouhými almužnami, a že smějí farníci odepřítí jich hříšným praelatům, on učil spolu s Viklifem, že jest proti řádu Kristovu, obohacovati duchovenstvo (XXXII.). Viklifova nauka, že modlitby za jednotlivé osoby konané od praelatů nebo od mnichů neprospějí téměř osobám více nežli obecné (XIX.) jest také Husova, neboť on hledě k obcování svatých k zásluhám vespolným ukazuje a nikoliv k modlibám kněží zvlášť. Podobně jest Viklifova věta (XXXIII.), že Konstantin císař a papež zhřešili, Církev obohativše, dojistá také větou Husovou. Jako zove Viklif Římskou Církev synagogou satanášovou (XXXVII.), tak činí také Hus, a jako zavrhuje Viklif způsob volení papeže (XXXIX.), tak činí také Hus, a jako nechce míti Viklif, aby měla Římská Církev přednostství mezi všemi církvemi (XLI.), tak tomu odpírá také Hus. Viklif zamítá moc Církev, odpustky udělovati (XLII.), a podobně také Hus.

Zkrátka, na základě spisů Husových lze dokázati, že Hus drží buď doslovně nauku Viklifovu, jak ji ohlašuje 45 zavržených vět jeho, nebo aspoň že podstatou se oba tito deformátorové vespolně snášejí, ač Jan Hus, jsa povahy mírnější, zde onde drsnotu učení Viklifova zmírňuje.

Předeslavše tento těsný poměr Husův ku 45 článkům Viklifovým, vizme nyní, jak se k nim M. Jan Hus choval. Když se jednalo r. 1403. o jejich zátratu, odporoval Hus se svými přívrženci, ale nikoliv tou příčinou, že by ty věty sebrané nebyly bludny *) a tak zátraty nehodny, ale vytáčkou právě takovou, jaké užili Jansenisté, když bylo pět vět Jansenových od biskupů francouzských a od sv.

*) Jenom Stanislav ze Znojma hájil přímo pravdivost jejich.

Stolice zavrženo, že prý dotčené věty nejsou Viklifovými, ale Hübnerovými, ačkoliv jich sebral Hübner pouze 21., a to posledních. Vzдор Viklifistů byl, jak známo, marný, věty sebrané byly zakázány třemi ostatními národy na universitě.

Když se r. 1408. nanovo jednalo o odsouzení těchto vět, neodvážil se, ani Hus ani jeho přátelé tvrditi, že věty sebrané nejsou Viklifovými, ale kladli odpor naproti tomu, aby byly úhrnkem, čili jak se po theologicku říká »in globo« zavrženy, a to za tou příčinou, že prý mnohé ve významu dobrém nejsou křivky. Uznal tedy Hus se svými přívrženci, že jsou aspoň některé pohoršlivé a nebezpečné, neboť dopouštějí-li význam i bludný, jakž by bylo možno je schváliti? Avšak Hus a jeho přátelé věděli o těch větách více, neboť oni přidali zákaz, aby žádný úd českého národa na universitě neopovážil se držeti nebo hájiti, který z oněch článků ve významu jejich kacířském anebo pohoršlivém. Hus také dobře věděl, že ty sebrané věci se nalézají ponejvíce ve třech spisech Viklifových: v Trialogu, Dialogu a De Eucharistia, a proto vydává se svými přátely dekret, snad aby králi Václavovi poněkud ukázal, že mu jde do opravdy o vykořenění kacířství, aby nižádný bakalář nesměl míti čtení o některých z těch tří dotčených traktátů. Ale proč ten starostlivý Hus nezakázal také mistrům, míti čtení o dotčených třech spisech, neboť bylo-li nebezpečné, dopustiti bakalářům vykládati Trialog, Dialog anebo spis de Eucharistia, jakž mohl za to státi, že bude výklad mistrů bezpečnější? Či neznal dekretu arcibiskupa Arundela z r. 1396., kterýž zapověděl mistrům vůbec, přednášeti o věcech theologických? Bylo-li nebezpečné dáti bakalářům podvrtné knihy Viklifovy do rukou, proč doporučil M. Jan Hus četbu jejich ovšem i žakovstvu? Proč i on přednášel o člancích Viklifových, a to v jejich významu revolučním, a i k lidu o nich mluvil a je schvaloval? Patrně šlo M. Janu Husovi o to, aby rejdy Viklifické na universitě neutichly, ale aby konaly dále zhoubné dílo své.

O Husovi se věru naplnilo, co tvrdil r. 1411. Angličan Stokes o četbě Viklifových knih. On jistil totiž, že kdokoliv by se zabral v studování knih Viklifových, na konec se zaplete v kacířství,*) byt i byl jinak sebe pevnější u víře. Měloť Hus zajisté sám sobě zakázati další čtení knih Viklifových, vždyť již v nich všechen žil. Byl tehdy již všechen Viklifův, a ne teprv tou dobou, když se dostaly do Prahy (r. 1411.) byly křížové Jana XXIII. Avšak, proč zakrýval pravé smýšlení své?

R. 1403. tvrdí, že sebrané věty nejsou Viklifovy, r. 1408. neodpírá, že by byly Viklifovy, ale nechce, aby byly úhrnkem zavrženy, a přece zapovídá bakalářům o nich přednášky činiti! Hle, jaká to nedůslednost a jaká kolísavost!

A tuto kolísavost přenáší Hus také do Kostnice. Dít zajisté ku svědectví Jana Peklovu, jenž svědčil, že tvrdil o 45 člancích Viklifových, že jsou všechny pravdivé kromě článku o těle Božím, odmítá Hus tuto výpověď jednoduchým: Není pravda, neboť ne všechny kusy, jež přičítají Viklifovi, jsou skutečně jeho, nýbrž spíše Janem Hübnerem vymyšleny, a proto prý již M. Mikuláš Litomyšlský jej těmito slovy odbyl a pokáral: »Ty jsi křivě, nešlechtně a vadně

*) Docum. Str. 447. n. 44.

sebral články z nich, které tam nestojí.« On prý, Hus, doložil: že tací podvodníci spíše by měli býti upáleni, nežli jiní, jako Berlín a Vlaskám, jež upálili touž dobou pro falšování šafránu. Uznává prý, že některé kusy jsou ve významu dobrém pravdivy, a proto že nechtěl souhlasiti, aby všechny byly zavrženy, boje se slov: Běda, běda, kteří říkáte dobrému zlé. Avšak toho prý nedí: že by všechny ty články byly pravdivy, neboť prý jsou některé kusy Hübnerovy skutečně křivý!*)

Hle, jaká to kolísavost a jaká neupřímnost! Ještě v Kostnici odmítá, že by články sebrané byly Viklifovy, ten M. Jan Hus, kterýž celé texty doslovně vypisuje z knih Viklifových, jako de Ecclesia, ze spisu Dialogus, De Christo et ejus adversario Antichristo, De Simonia, De civili Dominio, De potestate papae, ze spisu Triagolus, De Compositione Hominis atd. Hle, jaká to kolísavost a neupřímnost Husova, muže to, kterýž o sobě tvrdil, že ho Bůh sám bezprostředně osvěcuje!

Kdyby byli přátelé Husovi poněkud hlouběji rozjímali o milovaném mistru svém, není možná, aby byli neodsoudili takového neupřímného a kolísavého jednání! Vždyť musili v pravdě stojíce říci: Ale Mistře Jene, vždyť ve tvých knihách jsou všechny deviate tvé, a všechny bludy 45 vět Viklifových, mimo skrovné výjimky, proč tedy nemluvíš, jak to v pravdě s tebou jest?

§ 13.

Nestálé a kolísavé učení Husovo stran výměru o Církví.

Bylo po druhém veřejném slyšení Husově na sněmě Kostnickém. Před třetím slyšením na sboru těšil se Hus tou blahou nadějí, že nebude zavrženo jeho učení o Církví, o předzřízených a předzvěděných údech jejích a o zlých praelatech, anať by prý tím odsouzením byla také odsouzena nauka sv. Augustina.

A jaké bylo učení Husovo o Církví? Popisuje ji na místech četných. Ve svém spise »Jádro učení křestanského« praví: »Církev sv. obecná jest sbor všech vyvolených k spasení, a ta se na věky od Boha neodlučí. Církev sv. na tré se dělí, tak že jedna strana slove Církev sv. zvítězila, a ta jest sbor svatých všech s Kristem v nebeské radosti . . . Druhá strana slove Církev sv. odpočívajících anebo spících, a jest sbor všech blahoslavených v očistci, jenž slovú proto odpočívající anebo spící, že již sobě blahoslavenství *nezaslukují*, ale čekají, aby pomocí svatých, jenž jsou živi, osvobozeni byli. Třetí strana slove Církev sv. rytěřující neb bojující, jenž jsou živi v světě a bojují proti ďáblu, proti světu, a proti tělu a tak i proti hříechu.« Úhlavní moment této definice leží především v tom, že *i bojující Církev jest sborem pouze vyvolených*.

Nade všecko vykládá Hus to své učení ve svém spise »De Ecclesia«. On tam dí: »*Ecclesia militans est numerus praedestinatorum, dum hic viat in patriam.*« **) Této své Církví připisuje Hus vlastnosti podle znění katolické, ale podle pojmu haeretické. On dí totiž, že

*) Doc. Str. 178. 179.

**) Hus. De Ecclesia. Cap. 1.

tato Církev jest jedna jednotou předzřízená a blahoslavenství, kteréž je očekává, svatá, poněvadž jest sborem vyvolených svatých, obecná nebo katolická; ježto jest na celém světě rozšířena a údy své čítá netoliko v římské Církvi, ale i v řecké a všude, kde jsou předzřízenci, kde byli a kde budou.*)

Hlava této Církve jest jedině a výlučně Kristus Pán,**) a její údové jsou pouze a výlučně předzřízeny.***)

Může se tvrditi, že tato nauka Husova, z Viklifova přijatá, jest učením sv. Augustina?

M. Jan čerpal své vědomosti o náuce sv. Augustina ze spisů Viklifových a přijal ji tak, jak ji Viklif vykládal, a proto hledě na výroky sv. Augustina očima Viklifovými klanně se domníval, že se učení sv. Augustina s Viklifovou haeresí kryje, kdežto jest učení sv. Augustina o Církvi podstatou svojí jiné nežli učení Husovo, z Viklifova přibrané.

Důkazy toho jsou na snadě. Jest ovšem pravda, že mluví sv. Augustin často o Církvi, pokud jest ona sborem všech vyvolených, ale pak má vezdy zřetel k Církvi, jaká bude na konci věků. O té Církvi lze podle pravdy říci, že byla již v Starém zákoně, a že počínajíc od Abela spravedlivého přijme v sebe i toho posledního spravedlivého, jehož oči uzří na konci zříceniny světové. O této Církvi lze také říci, že ještě není všechna, ale že bude při skonání světa. O této Církvi mluví sv. Augustin nejednou a v tom se nijakž neliší od katolické víry. I nyní lze se svatým Augustinem takto věřiti, mluvíti i psáti. Vzhledem k této Církvi, jaká bude při skonání, jsouc oddělena od pekelníků na věky, srovnává sv. Augustin předzřízené s pšenicí a předzvěděné s plevami.

Avšak svatý Augustin není Viklifem ani Husem stran učení o Církvi, kteráž putuje k branám věčným. Neboť kdežto M. Jan Hus podle Viklifova tvrdí, že i Církev bojující jest sborem vyvolených pouze, a že ta Církev jest očím nedostizitelná, jelikož údové její jsou neviditelné, ježto nikdo neví o sobě, zdali by byl z počtu vyvolených, a ještě méně o jiném, tak že v tu Církev pouze věříme: učí svatý Augustin zřejmě, že jest bojující Církev viditelná. »Církev jest, praví světec, všemu světu viditelná (Ecclesia toto orbe est visibilis), jestiž městem na vysoké hoře postaveným, kteréž žádnou měrou nemůže býti ukryto. Ona jest Církev svatá, Církev jedna, Církev pravá, Církev katolická, kteráž bojuje naproti všem kacířstvím, kterážto bojovati může, ale nemůže býti nikdy vybojována. Z ní vyšla všechna kacířstva, byvše jako stelivo nepotřebné od keře odtržena, ona však zůstává v kořenu svém, ve vinném kří svém, v lásce své. Brány pekelné nepřemohou jí. †) Církev nebude přemožena, ani vykořeněna, aniž ustoupí pokušením, dokudž nebude konec světa. ††) A tato Církev jest, jak sv. Augustin dí, †††) právě ta bojující Církev.

*) De Eccl. Cap. 2.

**) Jádru učení křesťanského. Ad scripta Stanislai de Znojma. Cap. 4. et 5. De Eccl. Cap. 4., 7. et 9.

***) Viz Dr. A. Lenz. Str. 30 seq.

†) In ps. 61. n. 6.

††) Tamtéž.

†††) Libro de Fide et Symbolo n. 21.

Sluší zde položit na váhu, že sv. Augustin mluví o Církvi bojující, existující dávno po Konstantinovi, tedy v době, když byla do ní pro dotaci, jak Viklif a po něm Hus učí, jedovatina vlita, a o té Církvi pravil, že jest jedna, pravá, svatá, katolická Církev, kteráž vybojována býti nemůže, ani zahynouti. Husovo a Viklifovo učení o Církvi není tedy učení prvního theologa Církve Boží, sv. Augustina.

Sv. Augustin mluví zde tu Církev, kterouž Kristus Pán na zemi založití slíbil: »Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám Církev svou«, a kterouž také založil, neboť on učí, že ustanovil Kristus nejenom Církev, ale také primat v ní, čili viditelnou hlavu Církve, a touto hlavou že byl sv. Petr učiněn, a v něm jeho nástupce v primatě, Římský papež. Dále učí sv. Augustin, že byl primat vezdy při Římské Církvi částečné. Odtud dí: »že nebylo třeba, aby se obával Caecilian, biskup v Carthagu, množství nepřátel, když se viděl býti spojen s Římskou Církví, v nížto vezdy se stkvěl primat apoštolské Stolice (in qua semper apostolicae cathedrae viguit principatus). *)

Sv. Augustin uznává tedy svrchovanou, Kristem Pánem ustanovenou pravomoc v Církvi, kteráž příslušela sv. Petrovi, a v něm jeho nástupcům v primatě, ale ještě více, sv. Augustin uznával v papeži Římském svrchovanou a rozhodčí moc u věcech víry. On zajisté dí: »že ve věcech Pelagiových usnesení dvou sněmů bylo do Říma posláno. Odtud také že došla odpověď, pře tedy že je zakončena, a kýž by také, touží, vzal za své i blud. (»Iam vero de hac causa (Pelagianorum) duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam. Inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est: utinam aliquando finiatur et error.« **)

Z toho ze všeho vychází na jevo, že sv. Augustin nevěřil ani s Viklifem ani s Husem, že by byla bojující Církev sborem pouze předzřízených, neboť on učí zřejmě, že jest Církev Páně viditelná, že má Bohem zřízenou svatovládu i z posvěcení i z pravomoci, jejímžto vrcholem jest primat, a tomuto primatu vyhrazuje světec finální rozhodování u věcech víry a mravů křesťanských.

Marně se tudíž těšil M. Jan Hus a kojil tou nadějí, že sněm Kostnický neztratí jeho učení, nauky prý Augustinovy, ***) neboť se nesnášelo jeho učení žádnou měrou se sv. Augustinem.

Praví se s jistě strany, že prý byl Hus znalcem ss. Otců, a zejména spisů sv. Augustina. Já však mám tu důvěru v M. Jana Husa, že, kdyby byl sv. Augustina znal z jeho spisů, a ne tak, jak mu ho podával M. Jan Viklif podle svých zámyslů vyloženého, nikdy by se byl nekojil tou nadějí, že v něm neodsoudí sněm sv. Augustina. Hus se také v tom klamal, že činil v té své naději zmínku o učení sv. Augustina stran předzřízení, neboť o předzřízení o sobě není v sebraných větách Husových ani stopy, aniž vynášel sněm rozsudku svého stran předzřízení. Že nebyl sv. Augustin s učení Viklifovým a Husovým za jedno o zlých praelatech, o tom se mohl Hus přesvědčiti ze spisů Augustinových naproti Donatistům.

*) Ep. 43. n. 7.

**) Lib. II. De opere imperf. c. 103.

***) V dopise: »Amicis suis Constantiae commorantibus, dne 5. června 1415. Doc. Str. 104. n. 63.

V dopise svém ze dne 6. června 1415. píše Hus, *) že mu bude odpovídati nazejtří, a zdali by chtěl vyznati, zdali jest jeden každý ze spisů jeho sebraný článek bludný, a zdali by ho chtěl odpřisáhnouti a opak jeho kázati, a jestliže by chtěl vyznati, že učil skutečně těm kusům, jež jsou svědectvími prokázány, a jich odpřisáhnouti, a tu prý za pomoci Boží odpoví: »Já, Jan Hus, v naději Kristův služebník, nechci říci: že by byl každý článek sebraný ze spisů mých bludný, abych tím nezatratil učení svatých učitelův, a zejména sv. Augustina. Za druhé nechci vyznati, že jsem držel články, z nichž bylo na mne křivě žalováno. Za třetí nechci odpřisáhnouti, abych se nedopustil křivé přísahy.«

A sedmého června 1415., tedy bezprostředně před třetím slyšením na sněmě, píše Hus svým přátelům v Kostnici, **) že sobě žádá, aby ho věřící neměli po smrti za tvrdošíjného kacíře, kdežto prý *on touží zemřítí za zákon Boží*. On prý se podvolil podrobiti se naučení, odvolání i trestu, jestli by byl učil něco pravdě odporného.

Ve třetím slyšení měl Hus hojnou příležitost, aby, kde skutečně byl v odporu s katolickým učením, to také vyznal a ty odpory a bludy odvolal. Bylať mu předčítána dlouhá řada článků, sebraných ze spisů jeho, a zjištěno, které a jakou měrou by byly přesně i podle formy i podle obsahu v traktátech jeho obsaženy, a Hus mohl tedy učiniti, jak a pokud jemu svědomí velelo.

Ku konci třetího slyšení napomínal také Alliacký laskavě Mistra Jana Husa, aby se podrobil sněmovnímu nálezu, pravě, že mluví k němu ne jako soudce, ale jako rádce, a doložil: »Chceš-li se dáti do milosti sboru a od něho naučen býti, tedy věz, že nález bez mála šedesáti doktorů jest: *a*) abys uznal blud svůj, který se jeví v článcích přečtených, *b*) abys se odřekl článků těch a jich více netvrdil a nerozšiřoval, *c*) abys je veřejně odvolal a se *d*) zavázal, pravý opak jejich držeti a hlásati.

Odpověď, kterouž Hus na ta slova kardinálova dal, směřuje jednak k článkům ze spisů jeho de Ecclesia, naproti Pálčovi a naproti Stanislavovi ze Znojma sebraným, a pak k bludům, z nichž byl svědectvím svědkův obviňován. Co se dotýká prvých a jež Hus uznal za své, chce prý, aby byl lépe naučen, a pak že je hotov, ochotně a pokorně odvolati. Co se však dotýká druhých, prosí pro Boha, aby ho nenutili odpřisáhati článkův, kterým ani nevěřil, ani neučil, a z nichž ho stíhají svědkové křiví, ať prý toho nemůže učiniti pro spásu duše své.

Král Sigmund opět a opět mu domlouval, aby odpřisáhl bludů a odvolal všechny články, k nimž se znal, ale i ty, jež jsou byly svědky dosvědčeny, avšak marně! On stále opakoval, že se chce podrobiti naučení sboru a že se chce podvoliti naučení, nápravě a nálezu sboru, jakož prý byl vždy odhodlán. I hrozba Sigmundova, že bude s ním podle zákona naloženo, byla marna.

Kardinál Zabarella řekl Husovi, že mu bude předložena formule přísahy, sepsaná slovy mírnými, a pak aby se rozhodl.

*) Docum. Str. 105. n. 64.

**) Amicis suis Constantiae commorantibus. Doc. Str. 106 n. 65.

Ještě v týž den třetího slyšení stěžuje sobě Hus*) na Sigmunda, že mu glejtu nedodrží, nepochybně as proto, že Sigmund hrozil, že bude s ním po zákonu naloženo, a přidává, že mu Sigmund sám skrze Lefla vzkázal, že mu zjedná ještě jedno slyšení, a jestliže by se nechtěl podříditi sněmu, že prý ho dá bez úrazu nazpět dopraviti. Avšak tato zpráva Husova odporuje slovům Sigmundovým, že bude právo na něm vykonáno, bude-li zatvrzelý.

Že se hrozba Sigmundova minula cílem, dokazuje dopis Husův ku všemu lidu českému ze dne 10. června 1415.**) On se tam loučí se všemi stavy a praví mezi jiným: »Prosím vás, abyste pravdu Boží, kterúž sem Vám z Božieho zákona a řečí svatých psal a kázal, drželi. . . Psal jsem tento list vám v žaláři v okovách, čekaje odsúzenie, maje plnú naději v Boha, abych pravdy Božie neustupoval, a bludův, kteréž sú na mne křiví svědkové svědčili, abych se neodpřisáhal.«

Myslíť Hus, jak v dopise lze viděti, že jest smrt jeho blízka, avšak klamal se. Spíše bylo právě teď všecko možné od koncilu a od jednotlivých členů vynaloženo, aby nemusil býti podle tehdejšího práva odsouzen a smrtí kacíře zemříti. Mezi těmi však, kdož nad jiné o jeho zachránění usilovali, vyniká neznámý příznivec, ježž Hus Otcem nazývá. Tento příznivec navrhl Husovi velmi mírnou formuli, dle nížto měl odvolati bludy.***) Obsah té formule byl, že se Hus všeho odřiká, což se jemu buď křivě podkládá, nebo což bylo podle pravdy ze spisů jeho sebráno, a že se podrobuje nápravě a nálezu koncilu. Hus však odpověděl záporně dotýkaje, že by musil mnohých pravd odpřisáhnouti, které oni (členové sněmu) pohoršlivými zovou, a že by se dopustil křivé přísahy, když by vyznal, že držel bludy, které mu nikdy na mysl nevstoupily, a tu že by *dal pohoršení lidu*, kterému kázal, a jestliže se Eleazar nechtěl lživě vyznati, že by byl masa vepřového požíval, tím méně prý on volí přestoupiti Zákon Páně pro strach trestu, jsa knězem ač nehodným zákona Nového. Lépe prý jest mu umříti, nežli upadnouti v ruce Páně a octnouti se v ohni pekelném. Ku Kristu Pánu prý se odvolal, soudci to neklamnému a spravedlivému, jenž nerozhoduje podle křivého svědectví, a proto sobě žádá k soudu jeho státi. †)

Ač odpověď Husova byla naprosto odmítava, neustal dobromyslný Otec (nepochybně jeden z kardinálů) naléhati, aby Hus odvolal. Za jedno prý toho není, že by se měl odpřisáhnutím zřici pravdy, a bylo-li by tu nějaké viny, ta že by padla na soudce jeho, aniž by prý se dopustil přísahy křivé, kteréž i kdyby bylo, soudcům by přičtena býti musila, a pak, byť i byl pobloudil, kacířem by slouiti nesměl, pokud by nebyl tvrdošijný. Konečně napomíná Otec Husa, aby příliš nespoléhal na moudrost svou a zase se vrátil k Matce Církvi. ††)

Těch věcí, odpovídá Hus ve svém listě, žádal prý na něm také sněm, ale on prý nemůže a nechce se odpřisáhnouti, ježto by se takto mnohých pravd odřekl, křivě přisáhal a tím *lidu pohoršení dal* a tak hoden byl pekelného ohně. Unikl by prý trestu časnému,

*) Amicis Bohemis. Doc. Str. 115. n. 70.

**) Doc. Str. 115. n. 71.

***) Tamtéž. Str. 118, 119. n. 72 a 73.

†) Tamtéž. Str. 121. n. 75.

††) Tamtéž. Str. 122. n. 76.

nikoli však věčnému, a proto se prý chce řídití příkladem starce Eleazara, matky Makkabejské a sedmera jejích synů.

Dobromyslný Otec nevyřídil tedy ničehož. I dávný přítel Husův, a na sněmě pro svou hlubokou učenost nebezpečný jeho nepřítel, dr. Štěpán Pálec, se marně snažil, aby ho Církvi navrátil. A tak i jiní marně naň usilovali, přimlouvajíce jemu, že může a také že jest povinen odvolati, a že tím nijakž neobtěží svědomí svému. Než, snahy ty veškery byly marny. — Oni všichni, píše Hus věrným Čechům, nemohli prý uniknouti, když jim odvětil, kterak by sobě počínali, když by bylo žádáno na nich, aby odpřisáhli blud, kterého nikdy nedrželi, vědouce, že by tím poskvrnili svědomí svého, skládajíce přísahu, že drželi blud? A když prý tvrdili, že takového smyslu v přísaze není, jaký on jí podkládá, tu prý jim odpověděl: »Dobře, odpřisáhnu tedy bludy, které *svědčili* na mne, že jsem jich nedržel, a že jich také hlásati nebudu. Ale tím prý se neuspokojili.*)

Ovšem že se neuspokojili, ale také nemohli, any kromě těchto bludův žalovaly na Husa také jeho spisy a bludy odtud sebrané. Podle pravdy však nechtěl se Hus zřici svých křivých domněnek.

Učiněno tedy všecko, což bylo možno, aby byl M. Jan Hus zachráněn, přičinili se k tomu: sněm, jednotliví členové sněmu i kardinálové, ale všecko marně.

Konečně byly Husovi předloženy sebrané věty z jeho spisů, počtem 30, o kterých on sám vydává svědectví, že jsou jeho, aby na ně odpověděl, jakož i na svědectví proti němu činěná, o nichž bylo míněno, že jsou dostatečně odůvodněna. Hus svědectví tato zkrátka odbývá, jednoduchým totiž: »Není pravda«, ač se mnohá z nich zakládala na pravdě. Není prý pravda, že byl přívržencem a následovníkem bludů Viklifových, ač všechna jeho tak zvaná reformace nic jiného není, než čirý viklifismus;***) on dí, že není pravda, že by byl tvrdošijně hájil bludů Viklifových, ačkoliv tak činil i v řečech i ve spisech svých; on upírá, že vinou jeho se stala vzpoura v Praze, ač jest jisto, že pro jeho vášnivé řeči naproti odpustkovým bullám papeže Jana XXIII. povstalo strašné jitření v městě, tak že byl nucen z Prahy se odebrati; on tvrdí býti nepravdou, že by byl učil, že odpustky nic neprospívají, ačkoliv z jeho spisův i českých i latinských něco zcela jiného na světlo vychází; on tvrdí, že neučil, že by byla Církev Římská synagogou satanášovou, ač se k tomu sám přiznal; on praví býti nepravdou, že rozséval bludy, jimiž učiněna jest roztržka mezi lidem a duchovenstvem v Praze, mezi mistry a žáky, ačkoliv ji sám na své oči viděl a ačkoliv sám vyznal, že rozkol jím učiněný nemůže býti zažehnán;***)) on tvrdí, že jest nepravda, že by byl kletby nedbal, ačkoliv se chlubil ve spisech a listech svých, že nechce poslouchati ani arcibiskupa, ani papeže, a že jest volno kázati naproti záповědi papežově a nic se neohlížeti na kletby jeho!

Neleží-li v tomto zapírání důkaz, že Hus pochybovati začal, že snad jeho zásady na pravdě nespolehají? A jestliže byl tak pevně přesvědčen, že mluvil a psal pravdu, proč ji tuto zapírá?

*) Docum. Str. 135. n. 84.

***) Zde zapomíná Hus zapíraje Viklifa, v němž všechen vězel, že takto nečinili mučeníci svatí, neboť ti víru svoji vyznávali, nezapírajíce, jakž to činí zde M. Jan Hus.

***)) Docum. Str. 62. n. 30.

Bylo arci také předloženo Husovi několik obžalob, které neměly nepochybného podkladu, aspoň *pro poslední dobu života Husova*. Sem náleží obžaloba stran učení o předpodstatnění, stran přísluhovatele svátostmi ve smrtelném hříchu jsoucího, a jiné, jež nemají dogmatické povahy. Avšak odpověď Husova, že tak nikdy neučil, jest nepravdivá, jelikož odporuje celé jeho soustavě, a nad to nespravedlivá, jelikož uvedla svědky v pověst, že falešně svědčili, a podezřívá sněm, že na základě těch svědků Husa odsoudil, čehož nebylo.

K některým větám sobě předloženým přidává však Hus uzávorkované přídávky, a ty dokazují, že dobou mezi 18.—20. červnem 1415. sám s sebou byl na sporu, zdali by byly jeho fundamentální věty o Církví, ne ze sv. Augustina, ale z Viklífa přijaté, pravdivé čili nic, anebo že Hus stran pravdivosti těchto vět kolísal.

O výměru Církvě podle pojmu Husova jedná I. a VI. věta zavržená. Prvá dí: »Unica est sancta universalis Ecclesia, quae est praedestinatorum universitas.*) Se závorkou Husovou zní však dočtená věta: »Unica es sancta universalis Ecclesia, (propriissime dicta secundum Augustinum,**) quae est praedestinatorum universitas.

Věta VI. zní: »Sumendo Ecclesiam pro convocatione praedestinatorum, sive sint. in gratia sive non secundum praesentem justitiam, hoc modo Ecclesia est articulus Fidei.«

Hus přidává: Est sententia b. Augustini super Joann, super Enchiridion, super psalterium, St. doctrina Christiana.***)

Že M. Jan Hus odstupuje od svého učení uzávorkovanou větou k prvnímu článku přidanou, jest na bíle dni, neboť on hlásal i ve svých spisech i ve svých epištolách, že jest i ta *rytěřující Církev* sborem pouze předzřízených; závorkou svojí však vysvětluje, že jen ta Církev podle jeho mínění jest sborem pouze předzřízených, kterážto bude za dnů věčnosti, a to podle sv. Augustina. Vrací se tedy M. Jan Hus poznámkou svojí k náuce církevní, neboť i ta hlásá, že ta na konec věkův v nebi shromážděná Církev bude sborem pouze vyvolených. Větou VI. a poukázáním ke spisům sv. Augustina stvrzuje Hus pouze, že se vrací k učení katolickému o Církví.

Tento Husův návrat zračí se ještě více závěrkami ku větě III. a V., neboť v těch ujišťuje, že sice nejsou předzvěděni údy Církvě, ale té pouze, která bude za dnů věčnosti, a že předzřízený nikdy nevypadá z Církvě, byť i smrtelně zhřešil, ale pouze směrem k té Církví, kterážto nejvlastněji Církví slove, t. j. Církev, jaká bude u Boha za dnů věčnosti. Závěrkou svojí vypovídá tudíž M. Jan Hus pouze učení katolické, že, kdo jest od věčnosti k životu věčnému předzřízen, nemůže býti nepředzřízen, a kdo jest předzvěděn k věčné zátratě pro hříchy své, nemůže býti zároveň nepředzvěděn. †)

*) Jedna jest svatá obecná Církev, kteráž jest veškerenstvo všech předzřízených.

**) »ve smyslu nejvlastnějším podle sv. Augustina«.

***) Běže-li se Církev za sbor předzřízených, ať jsou v milosti podle přítomné spravedlnosti čili nic, na ten způsob jest Církev článkem víry. (Jest to učení sv. Augustina etc.)

†) Věta III. »Předzvěděni nejsou údy Církvě (katolické ve smyslu nejvlastnějším), poněvadž nižádná částka od ní na konec nevypadá.«

Věta V. »Byť se předzvěděný někdy nalézal v milosti podle přítomné spravedlnosti, přece není částkou Církvě (katolické nejvlastněji tak zvané) a před-

A ještě více jde na jevo odstoupení M. Jana Husa od jeho bývalého učení, a jeho podle naděje návrat k Církvi katolické z přídavek ku článkům VII., IX. a XXVIII., v nichž Jan Hus své ve spisech a epištolách svých projevené učení o hlavě Církve tak modifikoval, že by je i papež i biskup i kněz, ano každý soudný katolík bez úrazu své víry mohl podepsati. On totiž ve větě VII. tvrdí, že sv. Petr nebyl ustanoven hlavou Církve katolické, ale jenom směrem k té, kteráž se béte v tom nejvlastnějším smyslu, t. j. *té Církve, kteráž bude po dnech skonání, a v tom věru není nic kacířského.* V IX. větě opravuje Hus závorkou svojí své zjevné učení, že papežství má svůj původ z císaře Konstantina v tom rozumu, že prý to má býti vykládáno o *panování světském.* A podobně opravuje i větu XXVIII., že apoštolé a věrní kněží Páně spravovali Církev ve věcech ku spáse potřebných dříve již, než bylo zavedeno papežství, (Hus přičiňuje totiž »co do panování časného a přednostství«) a tak by činili až do konce světa, kdyby nebylo papeže, jakož jest velemožno.

Zcela zajisté jiné věci čteme o tomto předměť ve spisech Husových a epištolách jeho, neboť z těch jde na jevo, že prý Kristus Pán neustanovil sv. Petra za viditelnou hlavu Církve, a čteme tam i důvody z Viklifa vzaté, za kterými Hus naprosto zamítá, že by byl Kristus Pán sv. Petra hlavou Církve ustanovil. — Čteme tam zřejmě, že papežství není z Boha, ale z císaře, a moc papežská že nemá původu v Bohu, ale v ďáblu.

Věru Hus ve větách nadzmněných (jiných [11, 12, 13, 20, 24] pomíjíme), tak podstatně mění svoje Viklifické učení o Církvi, že se zdá, jakoby to byl nějaký jiný Hus, kterýž k dotčeným 30 větám své poznámky činil, nežli ten, kterýž kázával v Betlémě. Při nejmenším se tedy musí říci, že M. Jan Hus tuto kolísal mezi učení Církve katolické a naukou Viklifickou.

Ku konci dotčených třiceti vět a článků obžalobných připojuje Hus tato slova:

»A já Jan Hus, v naději vezdy sluha Boží, napsal jsem odpovědi na články tyto podle svého svědomí, jakož budu musiti účty klásti všemohoucímu Hospodinu.«

A opět dí: -

»Nyní mi nastává buď odvolati a odpřísáhnouti a pokání se podrobiti, anebo spálenu býti. Otec, Syn a Duch sv., jeden Bůh, v něhož věřím i doufám, dá mi, prostřednictvím svatých a spravedlivých lidí, ducha rady a síly, abych mohl uniknouti léčkám satanášovým a setrvati v milosti jeho až do konce.« *)

Tak napsal Hus 18. června 1415. Zdá se tedy, že na týž den, jakož z poznámek na jevo jde, klonil se M. Jan Hus více k náuce katolické, nežli k Viklifické.

Kýž by byl popřál tomuto hnutí větší pozornost svou, snad by se byl smířil s Církví, ku které se zase blížil! Avšak za nedlouho stal se s ním opět rozhodný obrat.

Kdežto ještě 18. června 1415. kolísal, má-li odvolati anebo při Viklifické pravdě setrvati, nebo má-li Viklifovy bludy zavrhnouti a

zřízený trvá býti údem Církve, a byť i někdy vypadl z milosti přistoupilý, nikoliv nevypadá z milosti předzřízení.«

*) Docum. Str. 225 seq. A. B.

ku katolické pravdě se vrátiti, shledáváme, že již 21. června byl na-prosto odhodlán setrvati při své pravdě, čili při pravdě Viklifické. Píšeť zajisté již 21. června 1415. Havlíkovi, kazateli Betlémskému *) a v dopise prudce útočí na sněm, že dovolává se obyčeje církevního zakázal kalich laikům. »Hle, jaká to zloba, píše, on (sněm) zakazuje učení Kristovo jako kacířství!«

Ještě prudčeji doléhá na sněm ve svém dopise na věrné Čechy ze dne 24. června 1415., **) kdež horlí na to, že jsou spisy jeho ku spálení odsoudili, a na to se sarkasticky takto pronáší o papeži: »Znamenajte, že sú svú hlavu (Jana XXIII.) za kacíře potupili. Nu, odpovézte kazatelé, jenž kázate, že papež jest bůh pozemský, že nemóž hřešiti, ***) že nemóž svatokupčiti, jakož pravie juristi, že papež jest hlava všie Cierkve svaté, již velmi dobře spravuje, že on jest srdce Cierkve svatej, již živí duchovně, že on jest studnice, z niež teče všecka moc a dobrota, že on jest slunce Cierkve svaté, a že on jest útočiště bez nedostatku, k niemuž každý křestan se musí utíkati. Aj, již jest ta hlava štata, buoh zemský svázán již jest, v hřeších ohlášen, již jest studnice přeschla, slunce zatměno, srdce vytrženo, a útočiště z Konstancie uteklo a již zavřeno, aby nižádný k niemu se neutiekal . . .« A na koniec dí: že se zlost, ohavnost a hanba Antikristova oznámila na papeži i na jiných ve sboru.«

Dva dni na to dne 26. června 1415. †) píše poznovu věrnému lidu českému, možná-li, ještě u větším hněvu a nenávisti naproti sboru Kostnickému, žehraje na odsouzení svých spisů: »Sbor pyšný, dí, lakomý a vši ohavnosti plný, potupil jest knihy mé české, jichž jest ani slyšal ani viděl, a byť je slyšal, tehdy by jim nerozumiel, neč ve sboru byli sú Vlaši, Francúsi, Engliši, Ispani i Němci i jiných jazykóv; jedne, ač by jim co rozuměl Jan, biskup Litomyšlský, jenž jest tu byl, a jiní Čechové nabádači s kapitulú Pražskou a Vyšehradskou, ††) od nichž pošlo jest pohanění pravdy Božie, a naše země české, již já mám v naději Božie za zemi najlepšie viery . . . O byste viděli ten sbor, jenž se nazývá sborem najsvětějším, a jenž nemóž poblúdiť, jistě spatřili byste ohavnost převelikú!«

Neméně prudká nenávisť Husova naproti sboru Konstanskému se jeví v dopise ku věrným Čechům ze dne 27. června 1415., †††) kdež píše o velikých nátiscích, jež trpěli sú svatí starozákonní, zvláště ti, jenž sú kněžskou zlostí trestali a proti ní kázali, a že by *divná věc byla, aby nyní on neutrpěl, bude-li státi skutečně proti zlosti, zvláště kněžské*, jenž sebe nedá dotknúti, a proto že je rád, že musili knihy jeho čísti, v nichž jest zlost jejich otevřena, a to že ví, že je pilněji přečetli nežli svaté čtenie, chcece bludy naleznúti.«

Konečný však a neodvolatelný úmysl, neodvolati, ohlašuje Mistr Jan Hus ve svém dopise, jež zaslal týmž dnem (27. června) universitě

*) Docum. Str. 128. n. 80.

**) Tamtéž. Str. 131. n. 83.

***) Zdali někdo z kněží doby Husovy takto tvrdil, neumím říci. Hus vini tuto aspoň jistou částku kazatelův, aniž jmenuje osobu určitou. Soudný kněz neučil takto nižádný, tím méně theolog. dobře však vyslovil tuto příhanu na katolíky, že by toto bláznivé učení drželi, Viklif, a z Viklifá ji přibral M. Jan Hus.

†) Doc. Str. 137. n. 85.

††) Patrné to doporučení věrným Čechům, jak by měli s oběma kapitolami naložiti. Táborové vykonali zvláště ohledně Vyšehradu toto pokynutí svědomitě.

†††) Docum. Str. 140. n. 86.

Pražské,*) snad pro hněv svůj, aspoň částečně, že spálili jeho knihy. On píše členům university, aby stáli *pevně k poznané pravdě, která vítězí nade vším a trvá na věky,**)* a na to jim dává na vědomost svůj úmysl: »Věztež, že jsem žádného článku neodvolal, aniž se odpřisáhl. Sbor chtěl, abych odvolal sborně i jednotlivě všechny články z mých spisů sebrané; avšak já odepřel, leč by křivost jeho se dokázala z Písma; já však, že odmítám všechny *křivý smysl*, jenž by byl při některém článku,***) a podrobuji jej nápravě Kristově, jenž zná můj upřímný úmysl a nevykládá slov mých křivě (!) Odtud také napomíná dotčených členů, aby *nedržali křivého smyslu*, jestliže by takový v jeho spisech shledali.

Ustanoviv se M. Jan Hus takto, věděl předobře, že naň smrt čeká podle stávajících zákonův, a proto se loučí se všemi, kdož mu v Čechách příznivi byli. Děkuje baronům, rytířům, králi Václavovi a své milostivé panovnici Královně za všecku přízeň a za všecku snahu k jeho vysvobození, děkuje také králi Sigmundovi za všecko dobré, jež prokázal jemu, děkuje pánům Čechům i pánům Polákům, kteřížto stále a neohroženě k pravdě se přiznávali a o jeho vysvobození usilovali.†) *Královnou zvláště prosí, aby byla stálá v pravdě.††)*

Přese všechny tyto Husovy odpory neodříkali se kardinálové veškery naděje, že si snad Hus přece dá říci a že se k odvolání nakloní. Vždyť znali zajisté poznámky jeho ku třiceti článkům, že tedy kolísá a není přesvědčen o své pravdě.

Tou příčinou veleli, aby byl k nim dne 5. července 1415. přiveden, jakož i k doktorům a praelatům všech národů.

I snažili se, jak mohli a uměli, aby M. Jana Husa zachránili, ale on se nedal nijakž k tomu pohnouti.

Aby mu odvolání ulehčili, a aby, jak pravil, nemusil svého svědomí obtěžovati, žádali pouze na něm:

a) aby odpřisáhl články, které byly podle pravdy a doslovně z jeho spisů vyňaty;

b) pokud se týká svědectví svědků, jež praví býti křivými, aby pouze vyznal, že těch článků nadržel, ani nekázal, a kdyby tak byl učinil, že by byl nedobře jednal, a že je za bludné má a přísahá, jich nadržeti.

Hus však nechtěl odvolati ani v tomto způsobu. Zikmund sám, jemuž se líbilo mírné zápolení Otcův s M. Janem Husem, ničehož se své strany nezameškal, aby odvrátil smutný osud již naň se valící. Poslal k němu téhož dne zvláštní posly, mezi nimiž byli důvěrní přátelé jeho Jan z Chlumu a Václav z Dubé, a mnoho praelatův. Když vešli do kláštera Bosákův, oslovil ho Jan z Chlumu takto: »Mistře Jene, jsme lidé neučení (laici), a neumíme tobě raditi, viz tedy sám! Myslíš-li, že jsi ve svědomí svém tím viněn, což tobě

*) Tamtéž. Str. 142. n. 87.

***) Pravda Viklifická trvala v Čechách na krátko, neboť Hus neměl žádného žáka věrného.

***) To opět dokazuje, že Hus ani v posledních dobách svých nebyl jist o své čili vlastně Viklifické pravdě.

†) Doc. Str. 147. n. 91, ze dne 29. června 1415. Doc. Str. 126. n. 79.

††) Docum. Str. 144. n. 89.

přičítají, neostýchej se naučení přijati a odvolati; jsi-li však sobě vědom, že tím nejsi vinen, což tobě přikládají, nečin ničeho proti svému svědomí, a stůj k poznané pravdě.« Hus odvětil se slzami v očích: »Bůh mi svědek, že kdybych věděl, že jsem něco napsal, anebo kázal proti Zákonu Božímu, anebo proti sv. Matce Církvi, chtěl bych veškeren blud odvolati; já vezdy žádám, aby mi ukázány byly lepší a pravdě podobnější důvody z Písma, než jak jsem já učil.« Na to odpověděl jeden z deputovaných: »Chceš snad býti moudřejším, nežli celý sněm?« Hus odvětil: »Nikoliv; ale prosím, aby i ten nejposlednější ze sněmu vydatnějším Písmem mne naučil, a hotov jsem odvolati.«

Tento výsledek mělo veškero namáhání sněmu, kardinálův a jiných praelatův, aby se Hus s Církví katolickou smířil. Hus stál zase na své, čili vlastně Viklifické pravdě, kterouž dne osmnáctého poznámkami svými ku třiceti větám odsoudil. Navrátil se opět k rozhodnému odporu naproti autoritě církevní, jakož bylo prvé. Rozcházel se od Církve v základních člancích víry, ano, v zásadách a principech v Církvi katolické vezdy hlásaných a naproti kacířům všech věků hájených, pohrdl autoritou katolické Církve a naklonil se k subjektivismu Viklifovu, konkrétně k jeho bludnému výkladu Písma o fundamentalních zásadách sv. víry křesťanské.

Vůči úsilovným snahám krále Sigmunda, kardinálů i praelatů k záchranění Jana Husi při životě čelících, nemají zajisté pravdy do sebe ti, kdož namlouvají lidu, že Hus byl sněmem Kostnickým nespavedlivě odsouzen, anebo, že sněm spáchal na něm justiční vraždu. Bylo zajisté od sněmu šetřeno všech ohrad právních a všech forem, jak sám Palacký, ač nikoliv nestrání katolické Církvi, uznává. *Ti lidé tedy, kteří hlásají, že M. Jan Hus byl nevinně odsouzen, jednají nesevědomitě a páchají vraždu na pravdě historické.*

Naproti těm, kteří praví, že nepřátelé Husovi majíce přístup bez vseliké nesnáze k sněmovníkům podjali myslí jejich naproti nebezpečnému nepříteli hierarchie, Husovi: jen tolik podotýkám, že ti, kdož Husa soudili, a ti, kdož jako komisaři ho vyslychali, znali učení jeho rovnou měrou, jako domnělí jeho nepřátelé neb i skuteční. Vždyť pře Husova nebyla od včerejška, trvalať mnoho let. Hus sám v dopise svém z r. 1412. tvrdí, že tu svoji pravdu 12 let Pražanům přednášel, a od r. 1408. byly pře Husovy po celém katolickém světě znenáhla známy, zvláště však od r. 1411., 1412. a 1413. V katolickém světě se vědělo, že Husovo učení jest totožno s učením Viklifovým, o němž bylo povědomo, že je odsoudily dvě synody Londýnské r. 1382. a 1396., a synoda Římská r. 1413. To všecko znali theologové na sněmě Kostnickém přítomní, a nad to ležely latinské spisy Husovy před nimi, de Ecclesia, Adversus scripta Stephani Páleč, a Stanislai doctoris. Ve spisech těch jest obsažena všechna deviace Husova, jak ji máme před sebou v třiceti větách zavržených. Husovy české spisy nebyly arci všem sněmovníkům přístupny, ale Páleč je dojista znal, a Jan biskup Litomyšlský a jiní Čechové, a ti všichni věděli, že i v nich jest viklifismus obsažen. Zdá se mi tedy, že není na pravdě tvrditi, že nepřátelé Husovi zaujali nebo podjali myslí sněmovníků. Slavný Gerson nebyl zajisté zásadný Husův nepřítel, ač byl nepřítel jeho nauky, socialitu církevní i občanskou podryvající.

Majíce theologové spisy Husovy před sebou, měli zároveň zřejmý důkaz, jak učil, a že nebyl nic více leč jen Viklif II., ale u vydání poněkud mírnějším.

Avšak v třiceti zavržených větách Husových není obsažena všechna Husova nauka. Jeho latinské i české spisy obsahují mnohem více deviací.

§ 14.

Které as příčiny byly rozhodné, že Hus setrval v odporu svém naproti koncilu Kostnickému? Bylo to přesvědčení o pravdivosti učení jeho, čili, jak on tvrdil, o pravdě jeho, čili jiné ohledy?

Béřeme-li zřetel na změnu, která se patrně děla v Husovi, když uzávorkovanými větami učení Viklifovo i své vlastní na hlavu porážel, žasneme nad změnou, která se s ním stala od 21. června 1415., a bezděky se ohlížíme po příčině, kteráž ho na konec pohnula neodvolati a setrvati v bludných svých zásadách.

M. Jan Hus nevyřkl těch psychologických příčin, ale dal je na jevo aspoň nepřímou tím, když stále odpovídal, že by odvoláním svým dal lidu českému pohoršení, a čeho nedotekl, to jest také v odpovědi této obsaženo, že by byl před celým národem českým zahanben. A to jest, jak se mi zdá, ta nejhlubší psychologická příčina, proč, ač ještě 18. června kolísal, na konec v odporu setrval, a že ho nehnalo tak jeho přesvědčení o pravdě Viklifově na smrt, jako to děsné zahanbení před českým národem, když by byl vyznal, že v Betlémě a na Kozím Hrádku a na Krakovci i na kathedře bludy hlásal. Díím tedy: *Hus neumíral za svou pravdu, za své přesvědčení, recte za pravdu Viklifovu, ale bázeň před zahanbením hnala jej na tragickou jeho smrt.*

Byloť již dotčeno, že M. Jan Hus svoje učení, svoji pravdu za pravdu věčného Boha prohlašoval, a to ve spisech svých latinských i českých, ve svých epištolách a v akademických přednáškách. Takto také jistil Hus ve svých listech bezprostředně před svým odjezdem do Kostnice, a teď měl před celým světem, před sborem z celého okršku katolického se shluklým vyznati: *»Fá M. Jan Hus, oslavovaný mistr na školách Pražských a kazatel Betlémský, kterýž jsem Viklifovu nauku za pravdu Boží národu svému ohlašoval, jsem velice pobloudil, neboť domnělá Viklifická pravda jest se všech stran nepravdou!*

Ten zajisté smysl měla do sebe i ta nejmírnější forma odvolání, kteráž Janu Husovi naposledy od Otců byla nabízena. To věru nebylo maličností pro Jana Husa, miláčka studentstva, mladých mistrů, měšťanů, šlechty, dvořenínů královských, ano i krále a královny.

Nad to což tu bylo věcí, které by byl měl Jan Hus odvolati, neboť ač ve všech bludech Viklifa nenásledoval, jest těch, jimiž se od pravdy katolické odchýlil, veliké množství. On by byl musil odvolati, což svatosvatě tvrdil, že Cierkev rytěřující jest sborem vyvolených pouze; musil by byl vyznati, že jest nepravdou tvrditi, že předzvěděný nemůže býti údem Církvě, byť byl sebe světější; musil by byl vyznati, že bloudil, že by ten vypadal z Církvě, kdož hřešil smrtelně; musil by byl vyznati, že bloudil tvrdě, že Kristus

Pán neustanovil Petra za hlavu Církvě, jakož i jeho nástupce v episkopatu; musil by byl vyznati, že bloudil tvrdě, že Církev Boží neměla po 300 let žádné viditelné hlavy, papeže že nebylo v prvních časech Církvě, papežská důstojnost že povstala teprv z císaře Konstantinā, a že moc papežská dokonce z ďábla jest; musil by byl vyznati, že lež pověděl, když podle Viklifa tvrdil, že přestává papež býti náměstkem Kristovým anebo Petrovým, když nežije podle zákona Páně; musil by byl prohlásiti, že bloudil tvrdě, že jest volno knězi a jahnovi beze všeho poslání, ano i proti zákazu papeže a biskupa kázati; musil by byl vyznati, že bloudil tvrdě, že není v Církvě katolické z vůle Páně svatovlády, kteráž záleží z papeže, biskupů, kněží a jahnů, že není pravomoci, které by Církev povšechna byla podřízena, a jednotliví věřící; musil by byl vyznati, že se velikého bezpráví dopustil, když Římskou Církev nazval »podle líčení svého« synagogou satanášovou, a mnohé jiné bludy byl by musil vyznati, jichž se dopustil naproti učení o Církvě a o socialitě občanské i Církevní; musil by byl vyznati, že naproti všemu řádu po dlouhou řadu let bránil 45 kusů Viklifových, ač zjevno jest, že jsou bludné a že se nalézají ve spisech Viklifových. Ó, jaké zahanbení čekalo naň, jestli by byl odvolal!

Jaké zahanbení by ho bylo stihlo, když by byl odvolal, a před kým? Před těmi, jimžto se ohlašoval jako hlasatel Zákona Božího a pravdy Boží a jako obrance její naproti Antikristovi a jeho prorokům, to jest naproti papeži a biskupům a naproti celému duchovenstvu katolickému!

Ó, jaké to zahanbení čekalo naň, kdyby byl odvolal! A před kým? Před jeho příznivcem králem Václavem, před královnou Žofíí, kterouž nazval svojí dobrotivou královnou a panovnicí, která se zaň, jakožto za svého zbožného a věrného kaplana, jenž pravdu Boží hlásá, tak vřele u papeže a u sboru kardinálů přimlouvala!

Ó, jaké zahanbení čekalo naň, kdyby byl odvolal! A před kým? Předě všemi velmoži, kteří zaň u papeže prosili, aby se nemusil dostaviti do Říma, a se vynasnažovali o jeho vysvobození, neboť by byl musil vyznati, že bloudil, příkládaje jim moc trestnou nad duchovenstvem i v přečinech církevních!

Ó, jaké zahanbení čekalo naň, jestli by byl odvolal! A před kým? Před celým národem, jemuž namlouval, že mají býti kněží o zboží církevní oloupeni, kdyby v hříchu trvali, ano, že jest proti Zákonu Páně, mají-li obročí, a teď měl vyznati po tolikerém bezpráví, páchaném naproti zboží duchovenskému, že Viklifický blud přednášel!

Ó, jaké to zahanbení čekalo naň, jestli by byl odvolal! A před kým? Před celým národem, jemuž hlásal, že člověk ztrácí pro hřích smrtelný všechno právo na své důstojenství, na své panování, na své statky, na své zboží a na svůj majetek, jemuž hlásal, že člověk spravedlivý navzájem má právo před Bohem na veškerenstvo všech věcí, před tím národem měl vyznati, že přednášel jemu učení nebezpečné, bořivé, podvrtné, revoluční!

Ó, jaké to zahanbení čekalo naň, byl-li by odvolal! A před kým? Před tváří národa českého, který rozešťval a rozdvojl svými spisy, svými epištolami a svými řečmi! Tomuto rozešťvanému a rozdvojenému národu měl M. Jan Hus říci: Národe! Učení, které jsem z Viklifa sebral a tobě za pravdu Boží hlásal, jest bludné,

prosím tě z hloubi srdce svého za slitování a za odpuštění! Ó, jaké by to bylo zahanbení, když by byla královna slyšela, a král slyšel, a všechno dvořaninstvo, když by se byli dověděli zemané a měšťané a všechen národ, že M. Jan Hus tu Viklifickou a svoji pravdu odvolal, a tak vyznal, že jim lhal!

Hus pravil ovšem, že jest větší zahanbení na hranici jíti, nežli odvolati, když ho dr. Páleč vybízel, aby odvolal; ale že bylo proň snesitelnější, jíti na smrt, nežli vyznati před králem, před královnou, ano, před celým národem, že hlásal v Čechách na místo pravdy Boží lež, on, který tolikráte ujišťoval, že pravdu hlásá, lze věru až příliš snadno pochopiti!

Hus volil tedy raděj smrt, aby, jak pravil, nedal těm, kdož jeho spisy četli anebo kázání slyšeli, *pohoršení* odvoláním těch zásad, které jim jako pravdu Boží přednášel.

Já uváživ toto všecko, což jsem ze spisů Husových, z jeho epištol, z jeho odpovědi na žaloby svědků, a především z uzávorkovaných poznámek k některým z třiceti jeho zavržených kusů seznal, nemohu se nijakž ubrániti tomu, abych nevyslovil, že tomu žádnou měrou víry nedávám, že by byl Hus položil života svého za domnělou pravdu Viklifovu, čili jak se obyčejně říká, za své přesvědčení. Myslím spíše, že hnala Husa na smrt bývalá sláva jeho v Čechách, a naproti tomu odůvodněná bázeň před neskonalým zahanbením přede všemi těmi, kteřížto ho za hlasatele pravdy Boží drželi. Věru, já neváhám tvrditi, že k tomu, aby se M. Jan Hus byl odhodlal, odvolati a vyznati, že lhal lidu českému, náležela heroická pokora, heroické sebezapření, takřka zničení sebe sama před národem českým, kterýž ho tak vysoko cenil a jemu věřil. Bohužel, Hus té pokory neměl, v něm burácela ctižádost nezřízená a pýcha života.

Odhodlal se Hus neodvolati a v té odhodlanosti také setrval, až na hranici. Co se v posledním okamžení v jeho duši dělo, není než jedině Bohu povědomo, a já nechci nedoufati, že ho v posledním okamžení Matka Boží zachránila, neboť ji uctíval zajisté.

Než, kéž by byl M. Jan Hus v pravém čase uvážil, že pravá velikost ducha se objevuje právě vyznáním, že jsme pobloudili, když jsme se od pravdy odchýlili, neboť bludu může na konec každý podlehnouti, leč by Bůh darem svým člověka chránil. Hus by byl na velikosti své nepotratil, a zásluha jeho o český národ by se byla neztencila, když by byl cizácké bludy Viklifovy zamítnul a do lůna Církve Boží se byl vrátil. Tím by byl své vlasti lépe posloužil, nežli jda smrti neohroženě vstříc.

Co se po Husově smrti u nás dalo, nelze nikomu bez bolestí a lítostí nad ubohou vlastí naší čísti.

§ 15.

Lze M. Jana Husa právem zváti mučeníkem za pravdu?

Hus volil, jakož bylo řečeno, přese všecko namáhání theologů, kardinálů a sněmu, raději smrt, nežli by byl odvolal Viklifovy bludy, neboť jiných se nedočinil.

Musili tedy soudcové, ač neradi, vynésti rozsudek, že drží tvrdošijně bludy od Církve zavržené a tudíž že je kacífem.

Kacířství bylo tehdyž netoliko zločinem in foro Ecclesiae, ale také in foro civili. Po rozsudku církevním byl M. Jan Hus podle tehdyž stávajícího práva občanského rameni světskému vydán, a od toho vyřknut nad ním nález smrti upálením.

Avšak sluší věděti, že byl Mistr Jan Hus za kacíře odsouzen *na základě 30. vět správně sebraných ze spisův jeho »De Ecclesia«, »Adversus scripta Stephani Pálecza a Stanislai de Znoyma doctoris« a nikoliv* na základě svědectví a výpovědí svědků v Čechách.

Známo jest však, že Hus již v Cechách stále tvrdil, že je za tou příčinou pronásledován, poněvadž kázal nepravosti a neřesti kněží. Hus byl v tom od svého bývalého kollegy, Ondřeje z Brodu, ze lži kárán, anť ani Milič ani Štěkna nebyli vyobcováni aniž pronásledováni proto, že kárali hříchy kněží; avšak Hus přes to všecko neustal jistiti, že jest pronásledován *jen proto, poněvadž káral neřesti kněžské*, a to i ve spisech i v kázáních, i v listech, kteréž psal v Čechách, anebo jež posílal svým věrným do Čech.

Ti tedy, kteří i dnes po pěti stech letech tvrdí, že Hus byl nespravedlivě odsouzen a že se stal mučenicem za pravdu, mají pro sebe *svědectví M. Jana Husa samého a jeho dobrých přátel ze šlechty tehdejší*, kteříž nejednou se vyslovili a také psali, že prý byl M. Jan Hus muž dobrý, že Zákonu Božím v pravdě učil, a že byl odsouzen na křivá udání svědků,*) aniž byl usvědčen, ano, ti, kteří dnes ohlašují katolickému národu našemu M. Jana Husa jako mučenika za pravdu, mají pro sebe dvoustaletou tradici převážné většiny českého lidu, kterýž byv sveden *nepravdivým líčením procesu Husova* a přilákán stálým opakováním, že byl oblíbený kazatel Betlémský beze vší viny, beze všeho bludu a kacířství odsouzen, na smrt veden a upálen za Zákon Boží, jakž sám v poslední chvíli ujišťoval, za víru Kristovu, a to pro svou horlivost za nápravu kněží! Vždyť psali jsou králi Zikmundovi, toužíce, aby byl Hus svobodě vrácen, páni baroni počtem 250, tvrdíce, že jest Hus bez viny, že nekázal nic bludného, ani zlého, nežli pravdu a Zákon Boží podle čtenie Božieho.***) A ihned po tragickém konci M. Jana Husa píší opět magnati čeští počtem 450 sněmu Kostnickému, »že byl Hus odsouzen, aniž by se byl přiznal, a aniž by byl usvědčen o bludech a kacieřstviech, a tudíž nespravedlivě *na žalobu nepřátel* a na přislanu českého královstvie a markrabstvie moravského. Oni prý nikdy neslyšeli, aniž sami vyrozuměli i po dlouhém a pilném snažení, že by byl Hus učil *bludům a kacieřstviem*,***) *on prý byl muž dobrý, spravedlivý a učil podle evangelia a ss. doktorů.*

K tomuto svědectví pánů baronů lze ovšem přidati, že as sotva dopodrobna znali učení Husovo a jeho podvratné zásady, jakož i propast mezi náukou Husovou, z Viklifa přijatou a věrou katolickou, anť by snad byli jinak svoji obranu zařídili. Pravím jenom *snad*,

*) To jest ta první a základná lež, »principale mendacium«, podle kteréž lži se téměř 500 let již papouškuje.

**) Barones Bohemi numero 250 apud regem Sigismundum querentes de M. J. Hus custodia rogant, ut in libertatem vindicetur. Pragae. 12. Maji 1415. Docum. Str. 550. n. 74.

***) Litterae Baronum et Militarium Regni Bohemiae et Moraviae etc. die. 2. Sept. 1415. Docum. 580. n. 85.

neboť dotčení páni milovali v Husovi také zájem svůj, jelikož jim dal Hus o své moci v područí i duchovenstvo i obročí jeho.

Možno jest si tedy dobře vyložit, že šlechta byla Husovi u veliké většině přízniva, netoliko proto, že jí podmanil duchovenstvo a že jí dal statky duchovenské v plen, ale také že je vymaňoval z autority církevní vůbec, když dal rozhodčí moc u věcech víry do Písma a odebíral jí, co na něm bylo, Církvi vyučující.

Ale jako možno říci, že neznala šlechta bořivé povahy učení Husova, a že byl v tom neznalý lid český: tak také nechtěli Čechové zváni býti kacíři, neboť se domnívali, jakož jim také Hus vysvědčení dal, že jsou lidem té nejlepší víry, že věří po katolicku, a proto také 15 let vedli krutou válku, aby sňali s národa českého pověst, že by byl národem kacířů: »ale že »jsú Čechové věrní synové Církve Boží.«

Pochopujeme tedy, že lid a šlechta tehdejších časů myslili, že byl Hus mučěníkem za pravdu Boží, pokud totiž se domýšleli, že hlásal Hus pravdu Boží, a že stran učení o víře nebylo mezi ním a katolickou naukou nižádného rozdílu.

Hus sám se své strany tak se choval, že lid se domýšlel, že Hus hlásá pravdu, zvláště anť před svým odjezdem do Kostnice vyzval zvláštní intimací všecky, aby vystoupili na dvoře arcibiskupově a jemu ukázali, jaké od něho slyšali kacířství.*) Ano, Hus vyzval všecky, kdož by naň věděli něco bludného a kacířského, aby se chystali do Kostnice. Jakž tedy mohl se lid nadáti, že by milovaný kazatel Betlémský byl kázával bludy?

Nad to Hus žádal krále i královnu, aby mu ráčili dáti spravedlivé svědomie, že se žádný proti němu nepostavil, ač se dělo k tomu vyzvání.« Ano, Hus dokonce praví v intimaci ku králi a královně, že »bude-li naň kacieřství dovedeno, neodmluvá jako kacieř umřieti,« ač prý »ufá milému Bohu, že lidem utrhavým, pravdy protivníkom, nepřipustie, nad pravdú svítěziti.«**)

Takové vysvědčení, jakož sobě žádal Hus na králi, dali také baroni králi Sigmundovi, dokládajíce, že ani arcibiskup Konrád naň žádného kacieřství nevie.***)

Hus sobě také vyprosil od inquisitora papežského Mikuláše, biskupa Nazaretského, vysvědčení, že nebylo od něho v rozmluvách s Husem žádné kacířství shledáno.†)

Ano, Hus ujišťuje Pražany v dopise, jsa již na odchodu do Kostnice, že jim kázal slovo Boží bez bludu a bez kacířství, aby tedy, jestli prý ho odsúdie na smrt, nelekali se, že by byl pro některé kacieřství odsúzen.††)

Jest tedy pochopitelno, že přívrženci Husovi se po takovémto ujišťování domýšleli, že Husa v Kostnici odsoudili ne pro bludy, ale na falešná svědectví nepřátel jeho, na něž také v dotčeném dopise vzpomíná, a proto pravili o něm a jistili, že byl mučěníkem za pravdu Boží.

Současníci Husovi měli tedy aspoň zdánlivý důvod pro domnělé učení o mučěnictví jeho za pravdu Boží.

*) Doc. Str. 67. n. 34. V Praze, 26. srpna 1414.

***) Doc. Str. 68. n. 35.

****) Doc. Barones regni Bohemiae Sigismundo regi. Pragae, 7. Oct. 1414.

†) Doc. Str. 241. Relatio Mladenovič.

††) Doc. Str. 71. n. 37.

Ale ti, kteříž se napotom vydávali za jeho žáky, neměli ani stínu pravdy do sebe, když hlásali, že byl Hus mučenicem za pravdu Boží.

Vůči těmto velebitelům dlužno dáti nejprve výměr o tom, »kdo vlastně může slouti mučenicem v pravdě a skutečně.« Jest zajisté každému vzdělanci znám výrok: »Causa facit martyrem, non martyrium.« Sv. Augustin vykládaje slova Páně v horské řeči*) pravená: »Blahoslavení, kteří protivenství trpí,« dí: »Přidáno jest: *Pro spravedlnost*. Kde však není zdravé víry, tam nemůže býti spravedlnost, ježto spravedlivý z víry žije. Rozkolníci nemohou sobě z této odměny ničeho slibovati, neboť kde není lásky, tam také není spravedlnosti. Láska zajisté ku bližnímu nečiní zlého, kteréž kdyby měli, netrhali by těla Páně, kterýmž jest Církev Boží.« A tak podle slov sv. Augustina, ježž M. Jan Hus vysoko cenil, nemůže on slouti mučenicem za pravdu, neboť učinil rozkol, zamítaje viditelnou hlavu Církvě a nad to i kacífem, neboť učil bludům, jež týž světec odsuzoval, a kteréž zavrhl Církev veškera.

Žádný věrný katolík nemůže jako katolík tvrditi, že byl Hus mučenicem za pravdu, neboť bludy hlásal, a ač kolísal, přece na konec v nich tvrdošijně zůstával, ale žádný katolík pro foro Dei ho neodsuzuje, neboť nikdo neví, zdali v poslední době nebyl Církvě Boží vrácen. Nečiní takto věrný katolík a tím méně katolický kněz, neboť byl Hus členem katolického duchovenstva, nežli se jemu odcizil, a ač ho hrdost zatvrdila, kterouž má se všemi haeresiarchy společnou, vyniká přece nade všemi, jelikož coelibatu neporušil, neboť nikdo v té věci proti němu svědectví nevydával.

Abych ukázal, že ti pozdější velebitelé na své vlastní odsouzení tvrdili, že Hus byl mučenicem za pravdu Boží, nepodám výměru, jakýž dává katolická Církev o mučnictví, ale přihlédnu v této věci k Amosovi Komenskému, jehož vynášejí všichni ti do nebe, kteří českému lidu katolickému vtírají, že byl Hus mučenicem za pravdu Boží. Amos Komenský dí: »Přináležejí k mučnictví nejen muka, jakkoli by ta veliká byla, ale více nevina a pře Boží, aby se to pro víru a svědomí stalo. Sice, když kdo pro zlé činy anebo neústupné bludy trpí, není mučenicem: kdo pak trpí pro učení to, kteréž v Písmě sv. základ má a člověka o spasení mocně ujišťuje, ten mučenicem jest, buď že trapiči jeho tomu rozumějí, neb ne.« **)

V této definici Amosově dlužno uvážiti dva momenty: předně, že ten pouze právem slouti může mučenicem, kdož podstoupil mučnictví za učení, které má základ v Písmě sv.; za druhé, že ono učení musí býti povahy takové, aby ujišťovalo člověka mocně o jeho spasení, a odtud tedy že ten, kdož trpí smrt za učení, které nemá v Písmě sv. základu, a tak za bludy neústupně, není mučenicem, aniž kdo by vyznával učení, které o spasení člověka mocně neujišťuje.

Vizme nyní, jak se mají věci M. Jana Husa. Komenský vylučuje z Písma sv. všecky deuterokanonické knihy St. Z.; Hus však přijímá všechny kanony Písma sv., jak nám jej dochovala tradice Boží. Patrně tedy, že Hus již v této fundamentální věci s hlediště Amosova bloudil. Hus přijímal svátost sedmeru, Amos však jen dvě, a to dosti zkomolené. Bloudil tedy opět Hus s hlediště Amosa Komenského. Hus

*) S. Augustinus. Lib. I.

**) Komenský. Praxis pietatis. Kap. 42. str. 315. Berlín 1754.

věřil o velebné svátosti, že jest Kristus Pán přítomen v Eucharistii po posvěcení v způsobách chleba a vína skutečně, v pravdě a podstatně *přepodstatněním* podle Božství i podle člověčenství; Amos však učil, že jest v Eucharistii přítomen pouze *mocně a duchovně*. A tak bloudil Hus opět s hledišť Komenského. Jan Hus učil, že se děje ospravedlnění člověka přenosem jeho ze stavu hříchu do stavu svatosti a spravedlnosti, tedy vniternou obnovou; Amos však tvrdil, že se hříšníkovi ospravedlněním hříchy neodpouštějí, ale pouze spravedlností Kristovou přikrývají. Hle tedy! Hus zase bloudil s hledišť Komenského. Amos tvrdí, že se děje ospravedlnění člověka pouze věrou, právě tak, jakož učil vzor jeho, Luther, a přidává, že ten, kdož tohoto učení nepřijímá, není evangelíkem; avšak Hus učil, že *víra sama o sobě neospravedlňuje*, ale že třeba i litovati, úmysl míti více nehřešiti; on tedy s hledišť Komenského bloudil, právě v té nejhlavnější věci, a proto nebyl ani evangelíkem! Ó, toho nebohého Husa! Hle, on učil o sobě, že hlásá evangelium, nazýval také duchovenstvo sobě příznivé duchovenstvem evangelickým, a hle, on sám nebyl podle Amosa evangelíkem! Jaká to pohroma! *Ale jakýmto právem tvrdil Amos, že byl on, a že byli jeho věrní Bratři věrnými žáky Husovými?* Nebyla v tom úžasná, já dím, jen neupřímnost? Hus také nikde neučí, že by věděl člověk o sobě, zdali jest v milosti Boží, čili nic, leč by mu Bůh zjevil, a proto nebylo jeho učení, že by mohl anebo musil býti hříšník ujštěn o svém ospravedlnění, jakož Amos učí, on tedy s hledišť Komenského bloudil, jakž by tedy se smělo říci, že za pravdu položil svého života, a že byl Amos a čeští Bratři jeho věrnými žáky?

Ale ještě více! Hus netoliko věřil, že jest Kristus Pán v Eucharistii v pravdě, skutečně a podstatně přítomen, alebrž on také s obecnou Církví věřil, že jest mše svatá skutečnou a opravdivou obětí, on také mši svatou sloužíval a nedal si v tom brániti ani v Kostnici, ačkoliv byl v klatbě, on ctil Matku Boží úctou náboženskou, ctil svaté a světice Boží, věřil v očistec, v přímluvy svatých, a že se máme za věrné duše v očištění modliti; ale toto všecko bylo v očích Komenského zlořečené modlářství. Hle tedy, jak hrozné bludy lpěly na Husovi s hledišť Komenského! Ale což je před obličejem Komenského ještě děsnější, nebohý M. Jan Hus setrval tvrdošíjně až do konce v těchto hrozných, ač jen domnělých bludech, podle definice Amosa Komenského byl tedy M. Jan Hus, drže zarputile bludy, kacířem. Ale jak se toto všecko srovnává s výrokem Komenského, že Jan Hus byl mučenicem za pravdu, a Bratři že byli věrnými žáky jeho?

Ale řekne se, že Jan Hus neumíral za články nadzminěné, ale za ty, jimiž se lišil od víry katolické. Než i těch všech nepřijímal Amos Komenský. Tak zamítal Hus pravomoc Církvi danou, moc Církve zákonodárnou, soudnou a výkonnou, tvrdil také podle této své nauky, že smí každý kněz a jahan beze vší autorisace papežské nebo biskupské kdekoliv kázati, anebo náboženské úkony svého řádu vykonávati: avšak takovýto chaos a takovouto anarchii zavrhoval Amos z celé duše a všichni biskupové Jednoty, a Jednota sama, a to, jak určitě praví, na základě Písma. *) Hus tedy bloudil a, jelikož

*) Praxis pietatis. Str. 186. n. 2.

setrval v tom bludu neústupně, jest s hlediště Komenského a Jednoty kacířem. Ale jakž potom bude pravdou, že byl Hus mučenicem za pravdu, a že byli Bratři věrnými žáky jeho? Amos tvrdil, že má býti Církev (arci té Bratrské) posloucháno, ale Hus zove poslušnost církevní vynálezem církevním, kterýž nemá v Písmě základu, zda tedy nebloudil Hus s hlediště Komenského, a zda nebyl kacířem? Jakž tedy lze ho nazývati mučenicem za pravdu Boží? Hus hlásal jako pravdu Boží, že majetník ztrácí hříchem smrtelným právo své na majetek, pán na panování, a kněz a biskup na důstojenství, avšak Amos Komenský k takovému učení nestál; bloudil tedy Hus s hlediště jeho, a trvaje na svém neústupně, byl kacířem, ale jakým tedy právem zval Komenský M. Jana Husa mučenicem za pravdu Boží?

Amos Komenský vyhlásil v úvodu ku konfesi Amsterodámské, že konfese Českých Bratří z r. 1535. jest jádrem všech Písem, a on že jest hotov, jsa nad hrobem, umříti za pravdy tam obsažené. Avšak konfese tato odporuje ve věcech fundamentálních náuce Husově, následovně svědčí i ona, že Hus bloudil a v bludech proti Písmu setrval, a že tedy byl tvrdošijným kacířem; ale kterak mohl a směl Amos tvrditi, že jest Hus mučenicem za pravdu Boží?

Měli-li současníci Husovi aspoň zdánlivý důvod tvrditi, že Hus šel na smrt za pravdu Boží, nebylo ho při nich za krátko. Kališníci nepodrželi učení Husova, čili jeho pravd. Sám Komenský vytýká Kališníkům v historii o protivenstvích Církvě České, kteráž byla autoritou jeho vydána, hrozné věci: že prý jsou byli rotou lidí, kteří M. Jana Husa opustili, a to jim vytýká podle pravdy, neboť se odvrátili od četných zásad Husových. Jakž tedy směli po právu tvrditi, že byl Hus mučenicem za pravdu, aniž zamítali zásady Viklifické aspoň u veliké části, za něž M. Jan Hus života svého položil?

A co máme říci o Petru Chelčickém a o jeho polobratřích Táborech? I Petr Chelčický i Táborové tvrdili, že M. Jan Hus, *svaté* paměti, byl mučenicem za pravdu Boží. Ale kamž se Chelčický odchýlil od M. Jana Husa! On proti Husovi tvrdil, že jsou svátosti jenom čtyři, zapíral, že by křest dával dítkám milost Boží, učil, že jest učení o přepodstatnění strašným bludem, že jsou katolíci klanějící se Kristu Pánu v Eucharistii modláři; Chelčický učil naproti Husovi, že ctí Rodičku Boží a *svaté*, jako Hus činil, jest tolik, jako páchatí modlářství; Chelčický zamítal, že by moc světská z Boha byla, kdežto Hus s Viklifem učí, že zastupuje král Boha na zemi; Chelčický nechce míti panování křesťanů nad křesťany, aniž zákonů Kainitů, neboli zákonů rathúských, kdežto Hus proti všemu tomu nic nenamítal, právě naopak, on králům a velmožům tohoto světa nadbíhal; Chelčický zapovídá válku jako dílo satanské, Jan Hus však válku za víru dovoluje, a proto o něm tvrdí Chelčický, že »veškeren lid sšibalil a k mordu připravil . . .« *) atd. A přes to přese všechno tvrdil Chelčický, že M. Jan Hus jest mučenicem za pravdu! Jaký to odpor, jaká to logika!

A jako vyhlásil Chelčický Husa za mučenika, za pravdu Boží, tak to činili také na Táboře, ač v četných věcech jemu odporovali, jdouce přísněji za Janem Viklifem, nežli M. Jan Hus, zhusta jako Petr Chelčický.

*) Chelčický naproti M. Janovi.

Všecky tyto sekty dávaly až k bitvě na Bílé Hoře této své domněnce, že M. Jan Hus za pravdu umíral, výraz tím, že ho v kalendářích vřadily mezi svaté a v liturgiích ctily a velebily jako mučedníka za pravdu, nic netušíce, že, umíral-li M. Jan Hus za pravdu Boží, u nich pravdy není: a všechny tyto sekty o sobě zvěstovaly, že při nich jest pravda Páně, jakž tedy mohla zároveň o těchže věcích a v témže směru při Husovi býti?

Jest tedy patrné, že sekty o Husovi nepravdu vypovídaly a tak lid šálily.

Jestliže však tvrdili Kališníci, Petr Chelčický, Bratří, Táborové a Amos Komenský na licho, že Hus jako mučeník za pravdu umíral, aniž zamítají zhusta ty zásady, za něž Hus života svého položil; jakouž by mohlo míti váhu tvrzení pastorů helvetského a augsburského vyznání, nebo sekty tak zvané českobratrské, že M. Jan Hus umíral za pravdu Boží? Vždyť s Husem nejdou ani ve směru dogmatickém, ani v učení o mravech, ani v kázni. Všecky ty sekty praví o sobě, že mají čisté evangelium, ač sobě odporují v četných věcech. Za jakou tedy pravdu umíral Hus? Snad za helvetskou, nebo augsburskou, nebo českobratrskou? Náuka Husova, jak ji máme před sebou, zamítá určitě i domnělou pravdu helvetskou i augsburskou i českobratrskou. Hlásají-li však pastorové, že jest Hus mučenikem za pravdu Boží, sami se odsuzují, neboť oni sami té jeho domnělé pravdy nevyznávají. Tou měrou bude snad dovoleno říci, že se od sektářů jména nebohého M. Jana Husi nesvědomitě užívá k účelům nekalým, k tomu, aby se katolická církev zostudila, duchovenstvo katolické zlehčilo, aby se strojila nenávisť naproti všemu, což jest katolického, aby se národ beztoho již politicky rozdělený, i v náboženském ohledu rozrušil a rozeštvál. Jméno Husovo již dosti hrůz v národě našem způsobil. Věru ti, kdož ho jako hesla k strannickým účelům užívají, měli by ukázati, že mají trochu lásky k našemu národu, a nechati M. Jana Husa po tragickém jeho konci na pokoji.

Mužům liberalistickým, kteříž na autoritu ani Boha ani lidí nic nedají, a těm, kdož v liberalismu tak daleko dospěli, že ani Boha nepokládají, a přece sobě odporni jsouce vyhlašují, že M. Jan Hus za pravdu Boží umíral, což mohu odvětit, leč jen to, co napsal M. Jan Hus ve svém spise *Výklad Viery?* Erben I., 39.

Končím tedy, že nepravdu pověděli všichni ti, kdož tvrdili, že M. Jan Hus jest mučenikem za pravdu Boží. Nepravdu hlásala husitská šlechta a Kališníci, nepravdu hlásali Chelčický a Čeští Bratří i Táborové, nepravdu hlásal Amos Komenský, nepravdu hlásala a hlásá sekta Helvetů, Lutheranů a tak zvaných Bratří Českých, nepravdu hlásají liberalové ve všech odstínech, že Hus položil svého života za pravdu Boží, neboť srovnání učení jejich a nauky Husovy ukazují nám pravý opak toho, což tvrdili.

Zůstává tedy, že Hus neumíral za pravdu Boží, neboť Hus trval na konec tvrdošijně na zásadách, kteréž jsou odporny netoliko víře katolické, ale i rozumu, ale on také nepoložil svého života za přesvědčení své, neboť v něm velice kolísal, alebrž šel na smrt pro bázeň, aby nepohoršil věrných svých a nebyl nevýslovně zahanben před těmi, jimž tolikráte pravdu Viklifovu, pravdu to přijatou, za pravdu věčného Boha vyhlašoval, zkrátka, M. Jan Hus volil sobě raději smrt tělesnou, nežli smrt duchovní, jak dí úsečně Palacký.

Domnívám se, a jak myslím s důvodem, že Palacký téměř nechtěje k témuž výsledku dospěl, jak jsem jej právě naznačil. On píše zajisté ve svých dějinách národa českého takto: »Sbor (kostnický) neměl-li jemu přisvědčiti, dáti se od něho mistrovati, musil konečně přikročiti k odsouzení jeho, jak toho žádali zákonové Církve.*) Avšak ani Hus nemohl pohříchu zachovati se jinak, nechtěl-li zraditi sebe sám i svědomí svého. Jako původce a zakladatel protestantismu, jako křísitel zásady o právu osobního přesvědčení ve věcech víry byl by odvoláním zmařil sebe v duchovním ohledu naprosto. »*Nemaje voliti nežli mezi smrtí tělesnou a duchovní, volil si záhubu těla*«.**) A tak je tomu skutečně. Kdyby byl Jan Hus odvolal, byl by se byl u svých příznivců zmařil duchovně, a duchovní smrt byla před obličejem jeho děsnější nežli tělesná.

Dějepisec náš Palacký přidává k dotčenému výroku tato slova: »Jím pak (Husem) počal se nový věk v dějinách křesťanských, kdež náboženství a víra, přestavše se zakládati na pouhé autoritě hierarchické, staly se pokladem duší a myslí svobodných, a kde přesvědčení lidské svědomí mělo ne tak vnějším návodem, jako raději vnitřní potřebou a snahou dle Písma a rozumu vzdělávati se.«***)

Palacký nenapsal tato slova jako historik, nýbrž jako protestant a velebí tuto princip všech těch, kdož téměř od počátku Církve Boží Písma se dovolávajíce, Církev katolickou z bludu vinili. Palacký vyslovuje výrokem svým stereotypnou domněnku protestantismu, jakoby katolíci věřice na konec výkladu Písem a tradice Církve vyučující slepě řekli, čemuž tak není. Při katolících jest právě »rationale obsequium ideí«, neboť katolík věří Církvi na základě rozumových důkazův o jsoucnosti a bytnosti Boží, o jistotě, že se Bůh zjevil a zjevení své zázraky a proroctvím osvědčil a stvrdil, na základě důkazů, že jest Kristus Pán zaslíbený Vykupitel, Bůh-člověk v jedné, a to Božské Osobě, a že Církev zřídil a jí zaslíbil, že zůstává na věky s ní, na základě toho, že jest Církev z Boží vůle a moci u věcech víry a mravů neklamná, a v nejvyšší instanci že jest nástupce sv. Petra v témže směru, když u víře rozhoduje a věřící ku věření zavazuje, neomylný. To, prosím, jest dosti dlouhá cesta rozumová, ač víra jako ctnost Božská není pouhou funkcí rozumovou, ale jest darem Božím (virtus infusa). Trvám tedy, že položení se Církvi jest při katolíkovi v pravdě »rationabile obsequium fidei«, a že jest zásada katolická zajisté neskonale rozumnější nežli zásada protestantismu, podle níž nevěří protestant u výkladu Písma nikomu, leč jen toliko sám sobě, byt byl i sebe nevědomější člověk.

Já se neostýchám říci, že zásada protestantismu jest anarchistická a že otevírá bránu všem možným bludům, až i náboženskému nihilismu, a činí doprosta nemožným ustavení kterékoliv konfese, a následkem toho ustavení církevních sborů. Musím, přihlížeje k zásadám protestantismu, vyznati, že ti pastorem, ať již helvetského, lutherského, nebo kteréhokoliv vyznání, kteří, dovolávajíce se svého výkladu Písma, nechtěli nechtějí se řídit u vyučování *konfesi*, nebo nechtějí míti za pravidlo ani *symbolum Athanašské*, ba ani ne *symbolum apoštolské*, podle zásad

*) t. j. vyhlásiti ho za kacíře.

**) Palacký. Dějiny III. k. 11., str. 226–227.

***) Dějiny III. kn. XI. Str. 234 seq.

protestantských důsledně tak činí. Na základě protestantského principu, že je Písmo výlučným pramenem náboženství, není žádného vnitřního nezbytí, aby povstal náboženský sbor neboli societa náboženská, neboť každý křesťan, maje po ruce bibli, jest sobě dostatečen a není povinen podříditi svůj názor náboženský byt i tomu nejučenějšímu z učených, aneb i celým sborům vynikajících znatelů Písma. Vždyť má právo i povinnost, Písmo znáti, a na jeho základě a podle svého soukromého výkladu rozhodovati, čemu by měl věřiti, nebo čemu by chtěl věřiti. *Protestantský princip jest zárodkem rozkladu a atomisování křesťanské society.* Bez autority u věcech správy, kázně a víry není možna societa náboženská. M. Jan Hus zamítal všecku pravomoc svatovlády v Církvi, a v nejvyšší instanci u věcech víry papeže římského; ale žáci jeho vidouce, kam na základě Písma věci dospívají, strhli na se autoritu papežovu a rozhodovali, čemu má býti věřeno. Ne princip Husem hlásaný působil k ustrojení kališnictví a k jeho vývoji, alebrž moc světská. A tak se dělo také za času Martina Luthra. Rozkladný princip Lutherův byl by byl brzy smeten anarchií. Ale magnati se protestantismu na svůj prospěch ujali a ustavili superintendenty a pastory. Nad to Písmo ani nemůže býti jediným zdrojem náboženství křesťanského, neboť bychom marně tam hledali nějaké ujištění o tom, které knihy náležejí ku knihám bohoduchým, spíše tam shledáváme výrok, že v Písmě není všecko zaznamenáno, čemu Kristus Pán učil a co konal. Není tedy nic v tom velikého, že M. Jan Hus Písmo sv. za výlučný pramen křesťanského náboženství považuje, anť nezanechal svým žákům žádného klíče k otevření sedmera pečetí tajemství Písma svatého, aniž učinil opatření, aby se na takovém základě náboženská societa nedrobila, což tím spíše učiniti měl, anť ve svém spise: »De Antichristo et membrorum ejus anatomia« kap. 43 zřejmě učí: že Kristus Pán sjednocuje, Antikrist však rozptyluje. Než, dosti na tom. Kam vede vychvalovaný princip protestantský, tomu nás učí dějiny rozkladu protestantismu, o němž Hartmann *) velmi dobře pojednal.

*) Hartmann »Die Selbstzersetzung des Christenthums. Berlin 1874.

Přídavek.

Třicet vět Husových na sněmě Kostnickém zavržených
s poznámkami jeho.*)

propriissime dicta secundum Augustinum

1. Unica est sancta universalis, quae est praedestinatorum universitas.

praescitum quoad finalem adhaerentiam

2. Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus, actibus ecclesiae malignantium consimiles.

catholicae propriissime dictae

3. Praesciti non sunt partes Ecclesiae, quum nulla pars ab ea finaliter excidit, eo quod praedestinationis charitas, quae ipsam ligat, non excidit.

concretive

copulatim

4. Duae naturae, divinitas et humanitas unus sunt Christus.

5. Praescitus, etsi aliquando sit in gratia secundum praesentem

catholicae propriissime dictae

justitiam, tamen numquam est pars sanctae Ecclesiae, et praedestinatus semper manet membrum Ecclesiae, licet aliquando excidit a gratia adventitia, sed non a gratia praedestinationis.

est sententia B. Augustini . . .

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione praedestinatorum, sive sint in gratia, sive non secundum praesentem justitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei.

universalis propriissime dictae

7. Petrus non fuit, nec est Caput sanctae Ecclesiae catholicae.

8. Sacerdotes quomodolibet criminoso viventes sacerdotii polluant

et Deut. 32. generatio perversa et infideles filii

potestatem, et sicut filii infideles sentiunt infideliter de septem sacramentis Ecclesiae, de Clavibus, officiis et sacris rebus Ecclesiae, caerimoniis censuris, moribus veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus.

9. Papalis dignitas a Caesare inolevit, et papae praefectio et institutio a Caesaris potentia emanavit.

Quoad dominationem in temporalibus et ornatum imperialem et praefecturam super quatuor ecclesias.

speciali quia Eccles. 9. dicitur: Nemo scit, an gratia . . .

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel de alio, quod est caput ecclesiae particularis sanctae, nec Romanus pontifex caput Romanae ecclesiae.

11. Non oporteret credere, quod iste quicumque Romanus pon-

secundum vitae meritum perseverans

tifex sit caput cujuscumque particularis ecclesiae sanctae, nisi Deus eum praedestinaverit.

*) Doc. Str. 225. n. 10. A.

officio et merito

12. Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in
sub alia conditione

moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicarium *re-
de congruentia*

quiritur et morum conformitas, et instituentis auctoritas.

officio et merito

13. Papa non est manifestus et verus successor principis apostolorum Petri, si vivit moribus contrariis Petro. Et si quaerit avaritiam, tunc est vicarius Judae Scharioth. Et pari evidentia cardinales non sunt manifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia Domini Jesu Christi.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, saeculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, scribas et Phariseos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus dicentes: »Nobis non licet inter-

ibi relatio est illorum,

ficere quemquam: ipsum saeculari iudicio tradiderunt et quod tales *qui Christum Filato tradiderunt, ut patet ibidem.*

sunt graviores homicidae quam Pilatus.

Ibi dixi de doctoribus Pragensibus octo, qui scripserunt, quod qui non obedierit eorum dictamini, quod brachio saeculari est tradendus.

15. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventi-
onem sacerdotum, praeter expressam auctoritatem scripturae.

Ista descriptio est obedientiae, quae distinguitur contra obedientiam legis Christi explicitam, ut patet ibi, ubi iste articulus est receptus; sed absit, quod omnis obedientia legis Dei sit hujusmodi, quae dicitur etiam uno modo obedientia Ecclesiae.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel vitiosa. Quia si homo est vitiosus et agit quidquam, tunc agit vitiose; et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose, quia sicut vitium, quod crimen dicitur sive mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuose.

17. Sacerdos Christi, vivens secundum legem ejus, habens scrip-
turae notitiam et affectum ad aedificandum populum, debet praedicare

injuriosa et illicita ex malitia fulminata

non obstante praetensa excommunicatione; et infra: Quodsi papa vel alius praepositus mandat sacerdoti sic disposito, non debet subditus obedire.

Istud dictum est multorum sanctorum, Augustini, Gregorii

18. Quilibet praedicantis officium de mandato accipit, qui ad *Isidori etc.*

sacerdotium accedit et illud mandatum debet exsequi praetensa *ex-
injuriosa et illicita ex malitia fulminata.*

communicatione non obstante.

heu saepe fit per abusum illarum censurarum, quae possunt fieri et fiunt saepe licite.

19. Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi subpeditat,

avaritiam multiplicat, per malitiam protegit, et viam praeparat Antichristo. Signum autem evidens est, quod ab Antichristo procedunt tales censurae, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus procedit principalissime contra illos, qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum maxime pro se usurpavit.

20. Si papa est malus et praesertim, si est praescitus, tunc ut
secundum vitae

Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis, et non est caput
meritum perseverans finaliter.

sanctae militantis Ecclesiae, cum nec sit membrum ejus,*) quia gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiae et quodlibet ejus membrum jungitur ipsi capiti insolubiliter.

*quia non secundum officium et vitae meritum
sed solum secundum officium.*

21. Papa vel praelatus malus et praescitus aequivoce (est) pastor et vere fur et latro.

quia solus Deus est sanctissimus

22. Papa non debet dici sanctissimus etiam secundum officium, quia alias rex etiam deberet dici sanctissimus secundum officium et tortores et praecones dicerentur sancti imo etiam et diabolus, cum sit officarius Dei.

23. Si papa vivit Christo contrarie, etiamsi ascenderet per ritam et legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam,
quia se per superbiam supra Christum elevarit

tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam, quod intraret per electionem principaliter a Deo factam; nam Judas Scharioth jure et legitime est electus a Deo Christo Jesu ad episcopatum,

*quia non ambulat per humile ostium scilicet
Christum, qui dicit: Ego sum ostium, per
me si quis intraverit salvabitur.*

et tamen ascendit aliunde in ovile ovium.

Istud dixi disputative, exspectans majorem informationem.

24. Condemnatio 45 articulorum Wiclef per doctores facta est irrationabilis et iniqua, et male ficta est causa per eos allegata, videlicet, quod nullus ex eis est catholicus, sed quilibet eorum aut est haereticus, aut erroneus, aut scandalosus.

25. Non eo ipso, quod electores vel major pars eorum consentit
*patet instantia in Agnete, quae ab Ecclesia aestimabatur
legitimus papa*

serit secundum ritum hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona legitime est electa, vel quod eo ipso est verus et manifestus
officio et vitae merito.

successor vel vicarius Petri apostoli, vel alterius apostoli in officio ecclesiastico; unde sive electores bene vel male elegerunt, operibus electi debemus credere, nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiae, habet a Deo ad hoc copiosius potestatem.

26. Non est scintilla apparentiae, quod oportet esse unum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum Ecclesia mili-

*) V přesnějším vydání thesís Husových, jak se čtou v Enchiridii Denzingrově, sáhá až dotud věta dvacátá, a druhá část dotčeného kusu: »Gratia etc.« jest větou 21, a následující 22 atd., tak že jest třicet vět Husových.

tante conversetur;*) patet, quia stat, ecclesiam pro magno tempore esse sine papa, ut jam stat post condemnationem Joannis XXIII.

ut sine Agnete et Joann. XXIII. et aliis, qui fuerunt haeretici vel aliter criminosi.

27. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos, sparsos per orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.

28. Apostoli et fideles sacerdotes Domini strenue in necessariis *quoad temporalem dominationem* ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam papae officium foret *et praefecturam* introductum. Sic facerent deficiente per summe possibile papa usque ad diem iudicii.

29. Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

Secundum officium et vitae meritum, ut sancti sententiant Ozeae 8. Ipsi regnaverunt, et non ex me principes exstiterunt, et ego non cognovi. Illud adducunt communiter Sancti, Gregorius Bernardus etc.

*) Až dotud ze spisu Husova naproti Stanislavovi. Cap. 5. Ostatní přidává nepochybně Hus.

